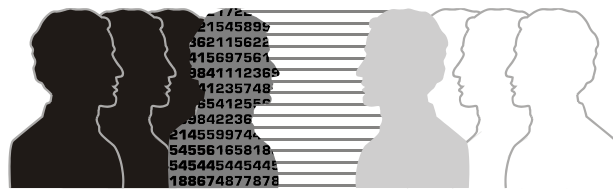

Reálné využití léčiv v ČR

Kvantitativní zpráva – souhrnné výstupy

Září 2012 / Závěrečná zpráva z exkluzivního výzkumu pro SÚKL / Client Service Manager: Andrea Lajková / Senior Analyst: Gabriela Körnerová, STEM/MARK, a.s.

OBSAH

Hlavní zjištění	strana 3
Realizátor projektu	strana 4
Východiska a parametry projektu	strana 5
Výsledky výzkumu - Kraje	strana 6
Grafické zpracování a vyhodnocení – Lékárny	strana 20
Souhrnná analýza	strana 33
Příloha: Zpráva Domácnosti	strana 48

Hlavní zjištění

Podíl nevyužitých léčiv v ČR činil v roce 2011 minimálně 3,7 % dodávek distributorů

- Do lékáren lidé vloni odnesli k bezplatné likvidaci **léčiva za cca 1 miliardu korun**. Další množství nevyužitých léčiv, odhadem za **necelých 400 milionů korun, vyhodili do popelnic** spolu s běžným odpadem. Léky v hodnotě **minimálně 155 milionů** lidé odevzdali zpět do ordinací lékařů.
- Navíc **letos v polovině roku měli lidé doma zásoby nevyužitých léčiv za 443 milionů korun**. Řada z těchto léčiv však s velkou pravděpodobností poputuje ještě do konce roku do lékáren a popelnic (a objevila by se ve vyčíslení odpadů za rok 2012). Z dostupných údajů však není možné zjistit, o jak velkou část se jedná. Tedy tuto sumu nelze jednoduše přičíst k výše uváděným číslům a ponecháváme ji jako samostatnou informaci.

Pouze 1/2 domácností odevzdává léky zpět do lékáren, třetina je vyhazuje do popelnic

- Ačkoliv je většina domácností informovaná o možnosti odevzdat nepoužitelné léky v lékárnách, v praxi je nosí často také do popelnic, do ordinací lékařů nebo je hromadí doma.
- Lékárníci se v celkovém hodnocení veřejnosti neshodnou, polovina je vnímá převážně jako odpovědné, druhá polovina má dojem, že se o tuto problematiku zajímají jen někteří. **Naprostá většina lékárníků je však přesvědčena, že lidé o možnosti odevzdat u nich léky, vědí.** Z vlastní iniciativy o této možnosti pacienti/zákazníky informuje jen 43 % z nich.

Množství lékového odpadu odevzdaného do lékáren v celé ČR jeví stoupající tendenci, s mírným propadem v roce 2009

- Objem lékového odpadu i ceny za likvidaci** jedné tuny od roku 2008 do roku 2011 **stoupají**. Je zde patrný **meziroční pokles v roce 2009**, který může být způsoben i změnami v úhradách (včetně platby za položku na receptu).
- Mírně také roste cena za likvidaci jedné tuny, kterou proplácí krajské úřady. Zde je také **patrný velký rozptyl v částkách, kterou jednotlivé kraje za likvidaci platí** (od 12 tisíc do 48 tisíc za jednu tunu).
- Celkové náklady na likvidaci léčiv odevzdaných do lékáren (7,5 milionu v roce 2011)** lze zároveň přičíst k celkovým vyčísleným ztrátám. V porovnání s cenou nevyužitých léčiv se ovšem jejich likvidační náklady jeví téměř jako zanedbatelné.

Hlavním důvodem k vyhození léku je prošlá expirace

- Lékaři i lékárníci se shodují, že hlavním důvodem vyhazování nepoužitelných léčiv je **prošlá doba použitelnosti**. Shoda panuje i ohledně zastoupení léčiv po zemřelém členu rodiny. Lékaři však vidí vyšší podíl léků s nežádoucími účinky a po změně léčby, což je vysvětlitelné jejich zaměřením.
- V domácnostech se mezi momentálně nepoužívanými léky vyskytují hlavně tzv. léky do zásoby**, dále léky po změně léčby a léky, u nichž se projeví nějaké nežádoucí účinky.

Realizátor projektu

Společnost STEM/MARK

- Jsme společností zkušených odborníků v marketingovém výzkumu a řídíme se přesvědčením, že kvalitní výzkum musí být dialog. Dialog mezi námi a klientem a dialog s našimi respondenty otevírají cestu k dobrému výzkumu. Dobrý výzkum je předpokladem úspěšného dialogu našeho klienta s jeho zákazníky. Nejlepší služby se rodí z otevřeného dialogu lidí. **Marketingový výzkum je dialog.**
- Od vstupu na český trh v roce 1994 jsme se stali jednou z předních společností v oblasti marketingového výzkumu.
- Poskytujeme služby na vysoké profesionální úrovni, prověřené na několika úrovních společností nezávislými orgány české asociace agentur pro výzkum trhu SIMAR a odpovídající standardům světové profesní organizace ESOMAR.
- Výzkumné série, rozsáhlý archiv dat pořízených ve vlastní režii a znalost prostředí nám umožňují znát odpovědi na některé otázky ještě dříve, než nám je klienti položí.
- Pomáháme zákazníkům správně porozumět výsledkům výzkumu a zvolit optimální marketingovou strategii vedoucí k úspěchu a k dosažení jejich cílů. Tím podporujeme jejich růst a zlepšování pozice na trhu.
- Je pro nás radost spolupracovat s těmi, kteří své práci rozumí.

Client Service Manager

Andrea Lajková

- Telefon:** 225 986 830
- Mobil:** 724 433 865
- E-mail:** lajkova@stemmark.cz

Senior Analyst

Gabriela Körnerová

- Telefon:** 225 986 837
- Mobil:** 724 433 850
- E-mail:** kornerova@stemmark.cz

STEM/MARK, a.s.

Chlumčanského 497/5, 180 00 Praha 8

Telefon: 225 986 811

Fax: 225 986 860

E-mail: Info@stemmark.cz

Web: <http://www.stemmark.cz>

IČO: 6185 9591, DIČ: CZ6185 9591

Bankovní spojení: UniCredit Bank ČR, Praha 1

Číslo účtu: 819 010 004 /2700

Východiska a parametry projektu

Celkové zadání projektu

Předmětem výzkumného projektu bylo dle zadání SÚKL provést **souhrnnou analýzu dostupných výsledků jednotlivých výzkumů** a vytvořit z nich jednoznačné výstupy, jejichž cílem je popsat celkový obraz reálného využití léčiv v ČR a vyčíslit finanční dopad, který představují nevyužitá a likvidovaná léčiva.

Cíle projektu

Zjistit reálné využití léčiv v ČR z hlediska:

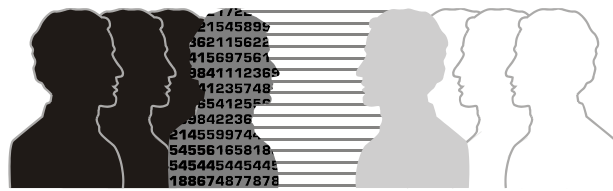
- Finančního dopadu** – odhad finančního objemu, který představují nevyužitá a likvidovaná léčiva s využitím průměrné ceny za balení za období 2008-2011.
- Srovnání likvidovaných léčiv vzhledem k celkovým dodávkám distributorů do lékáren v daném roce za období 2008-2011.
- Meziročního srovnání odevzdaných a likvidovaných nepoužitých léčiv** za roky 2008-2011.

Dílčí zdroje

Do souhrnné analýzy byly dle zadání SÚKL zařazeny následující výzkumy:

- Domácnosti** (audit lékárníček v 2000 domácnostech, osobní rozhovory, STEM/MARK, červen 2012)
=> samostatná zpráva
- Kraje** (dotazování krajských úředníků, STEM/MARK, 2012, v kombinaci s daty dodanými agenturou CENIA)
=> výsledky výzkumu jsou součástí této souhrnné zprávy jako jeho podkapitola

- Lékárny** (SÚKL ve spolupráci s Farmaceutickou fakultou UK v Hradci Králové a Veterinární a farmaceutickou univerzitou Brno, 2012)
=> samostatná zpráva, zároveň STEM/MARK provedl grafické zpracování poskytnutých dat z části lékárny, které je také součástí této zprávy
- Otázky lékové politiky** (sociologický výzkum, Factum Invenio, 2012)
=> 3 samostatné zprávy za jednotlivé cílové skupiny: Lékaři, Lékárníci a Veřejnost
- Mapování množství nepoužitelných léčiv vrácených do lékáren v ČR** (Věstník SÚKL č. 9/2006)
- Nepoužitelná léčiva** (data poskytnutá agenturou CENIA na žádost SÚKL)

KRAJE

VÝSLEDKY DÍLČÍ ČÁSTI VÝZKUMU

Východiska a parametry projektu - KRAJE

Zadání a cíle projektu

Předmětem této části výzkumného projektu bylo **získání a zpracování dat ze všech krajů ČR, včetně hlavního města Prahy**, o **objemu likvidovaného odpadu** (nepoužitých léčiv) za roky 2008 – 2011.

Data měla být získána **ze dvou zdrojů**. Jednak z veřejně dostupné **databáze Ministerstva životního prostředí ČR** (rozklíčování zdrojů likvidovaných nepoužitých léčiv). Dále pak z **jednotlivých krajů** - na základě telefonického a následně osobního rozhovoru s odpovědným pracovníkem každého krajského úřadu (zjištění vývoje nákladovosti likvidace nepoužitých léčiv a názorů na plýtvání s léčivy).

Výsledky tohoto výzkumu budou zpracovány a zahrnuty spolu s dalšími částmi do celkového obrazu reálného využití léčiv, jehož cílem je vyčíslit i finanční dopad na zdravotní systém ČR.

1. KRAJSKÉ ÚŘADY

Metoda projektu

- Osobní rozhovor tazatele STEM/MARK** se zodpovědným pracovníkem krajského úřadu **na základě strukturovaného dotazníku**.
- Rozhovoru **předcházela telefonická rekrutace** (identifikace osoby zodpovědné za monitorování lékového odpadu).

Detaily terénního šetření

- Celkový počet vyplněných dotazníků: 14
- Termín dotazování: 9. 5. 2012 – 8. 6. 2012
- Místo dotazování: krajské úřady ČR
- Data: nevážená

Poznámky k metodice:

- V některých případech bylo ze strany úředníka požadováno ještě **schválení vedením příslušného odboru**, takže probíhala i paralelní e-mailová komunikace. U jednoho úřadu dokonce musela být podána **žádost podle zákona 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím**.
- Ve dvou případech na žádost úředníka k osobnímu kontaktu nedošlo a dotazník byl zaslán e-mailem a vyplněn v elektronické podobě.
- Z rekrutačních a následně i z osobních rozhovorů bylo patrné, že krajské úřady přistupují k evidenci lékového odpadu velmi různorodě a **neexistuje zde jednotná metodika ohledně toho, jaká data a v jaké podobě jsou zpracovávána**. Zatímco údaje o fakturovaných částkách byli úředníci schopni zjistit velmi rychle, údaje o celkovém množství likvidovaného odpadu byly pro některé obtížně zjistitelné (argumentovali desítkami hodin práce navíc, nutností vypisovat čísla z jednotlivých faktur, tím, že tato data za jejich kraj nesledují a nikam dále nehlásí atd.).
- Tato chybějící data byla ve výsledcích dopočítána standartními statistickými metodami (při výpočtu jsme zohlednili velikost daného kraje a provedli aproximaci z dostupných cen za jednu tunu).

2. CENIA - DATABÁZE MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Průběh a detaily projektu

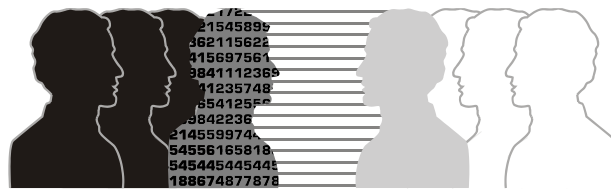
- V této části projektu bylo cílem **získat data o produkci odpadů ohlášená původci odpadů a oprávněnými osobami**, tato data jsou k dispozici na adrese <http://isoh.cenia.cz/groupisoh> (web Ministerstva pro životní prostředí).

Východiska a parametry projektu - KRAJE

- Data jsou zde agregovaná a filtrovatelná dle kódů odpadů a dle území. Provozovatelem Informačního systému odpadového hospodářství, ve kterém jsou tato data zpracovávána, je CENIA, česká informační agentura životního prostředí. Vzhledem ke složitosti problematiky odpadového hospodářství a po konzultaci s pracovníky agentury CENIA byla zvolena cesta odborného zajištění dat přímo agenturou CENIA, která je poskytla SÚKL.
- V datech jsou zahrnuty následující **kódy odpadu a kódy nakládání odpadu**:
 - 18 01 09** (Jiná nepoužitelná léčiva neuvedená pod číslem 18 01 08)
 - 20 01 32** (Jiná nepoužitelná léčiva neuvedená pod číslem 20 01 31)
 - A00, N60 – evident Obec
 - BN30 – partner Občan obce
- V datech nejsou zahrnuta množství odpadů od tzv. „podlimitních“ původců odpadů a „hříšníků“ (původci, na které se nevztahuje ohlašovací povinnost dle zákona nebo kteří hlášení nepodali). Produkce těchto subjektů je v rámci celostátních dat dopočítávána, v tomto případě to však nebylo ze strany CENIA doporučeno, protože již nelze přesně určit původce odpadů (např. by se zde objevili domovy důchodců, malá zdravotnická zařízení atd.).
- Takto byla získána data za roky 2008 – 2010 v členění na jednotlivé kraje České republiky. Údaje za rok 2011 zatím neměla agentura k dispozici.

Poznámky získaným datům:

- Při porovnání dat získaných z krajských úřadů (množství lékového odpadu odebraného z lékáren k likvidaci) a dat získaných prostřednictvím agentury CENIA, je patrné, že **údaje získané z databáze CENIA jsou ve většině krajů výrazně nižší**.
- Po diskusi s pracovníky agentury CENIA bylo zjištěno několik důvodů, které mohou vysvětlit tento rozdíl:
 - Vzhledem k tomu, že se jedná o nedopočítaná data, **chybí lékárny s produkcí odpadů pod 100 kg za rok**, které nemají ohlašovací povinnost.
 - Některé lékárny neví, že mají hlásit produkci odpadů a spadaly by opět mezi „dopočtené hříšníky“.
 - Údaje získané z jednotlivých krajů (i přístup daného kraje k odpadové evidenci) mají různou kvalitu a tedy i získaná data se pravděpodobně u některých krajů blíží reálné situaci více než jinde.
 - Na druhou stranu data spolu s dopočty, které následně informativně poskytla agentura CENIA, byla naopak výrazně vyšší a tedy evidentně obsahovala i odpady produkované firmami a ne pouze občany (domácnostmi).
- Původní předpoklad, že prostým porovnáním (odečtením dat CENIA-STEM/MARK) obou skupin dat získáme přehled o množství odpadu, které lidé odevzdávají do sběrných dvorů nebo do jiných zařízení (mimo lékárny), tedy nebylo vzhledem ke stavu dat realizovatelné.
- Na data získaná agenturou CENIA tedy **doporučujeme pohlížet jako na minimální množství lékového odpadu, který produkují občané jednotlivých krajů a které příslušné subjekty hlásí do celostátní evidence**. Skutečné množství produkovaného odpadu je však evidentně výrazně vyšší.

VÝSLEDKY VÝZKUMU - KRAJE

Množství léků odevzdaných v lékárně mírně roste

- Objem lékového odpadu z lékáren má obecně stoupající tendenci.** Zatímco v roce 2008 veřejnost odevzdala do lékáren celkem 235 tun nepoužitelných léčiv, vloni to bylo již 245 tun. **V roce 2009 došlo k meziročnímu poklesu**, který lze vysvětlit např. zavedením poplatku za položku na receptu, který donutil veřejnost (ovšem jen na čas) přehodnotit svoje chování ve vztahu k léčivům.

Za likvidaci jedné tuny lékového odpadu z lékáren platí kraje od 12 do 48 tisíc korun

- Průměrná cena za likvidaci lékového odpadu, kterou proplácí krajské úřady, jeví také rostoucí trend. **Zatímco v roce 2008 to bylo necelých 28 tisíc za tunu, v roce 2011 již více než 30 tisíc.**
- Mezi jednotlivými kraji je přitom patrný veliký rozptyl. Nejlevněji a s velkým odstupem od ostatních dokázal vloni likvidovat jednu tunu lékového odpadu Zlínský kraj (12 044 Kč za tunu), naopak výrazně vyšší platby za jednu tunu uskutečnily kraje Královéhradecký (42 573 Kč) a Pardubický (47 971 Kč).

Celkové ceny za likvidaci nepoužitých léčiv kopírují vývoj odpadu – obecně rostoucí tendence s propadem v roce 2009

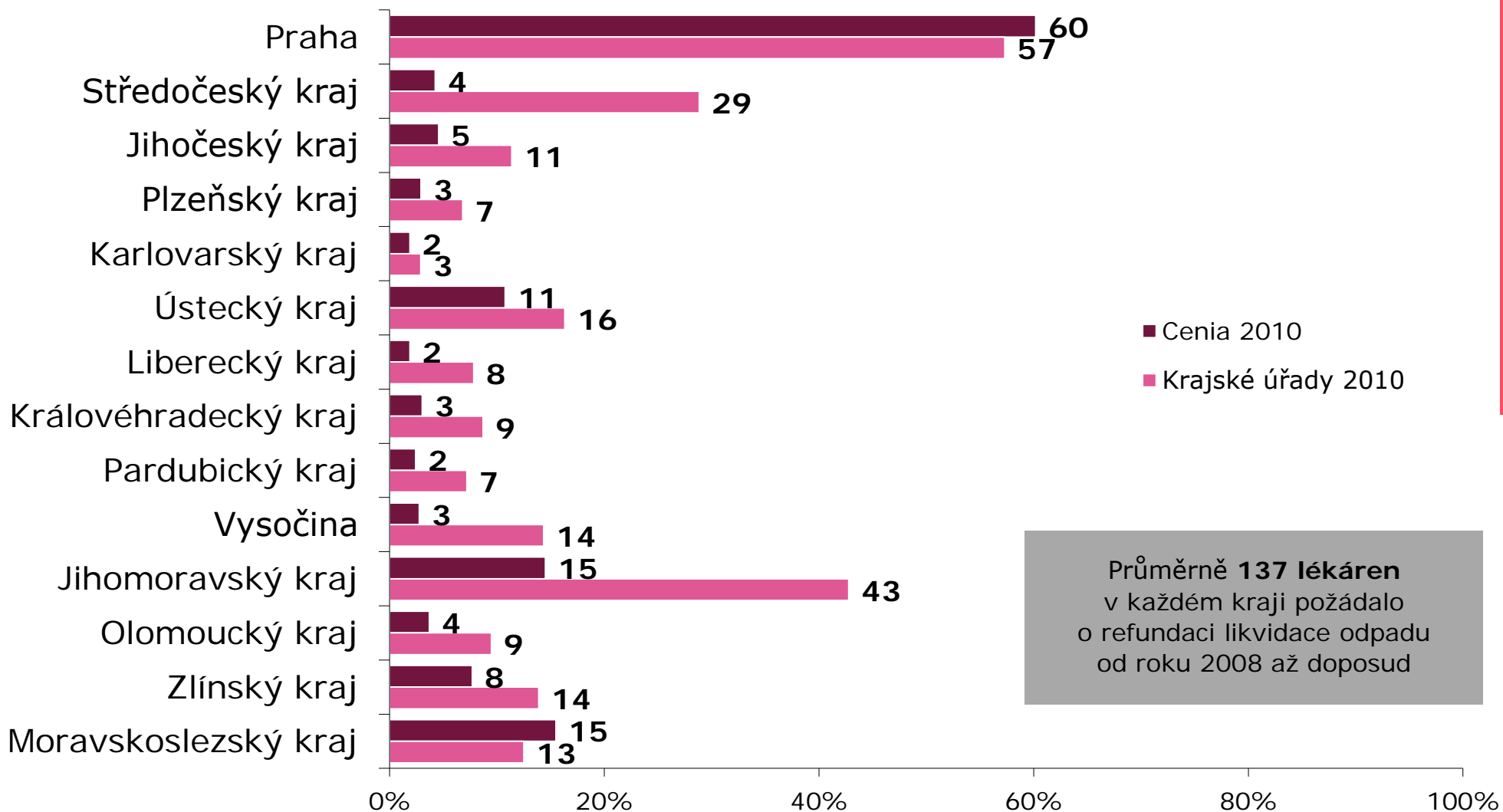
- Celkové finanční náklady na likvidaci nepoužitých léků**, odevzdaných v lékárně, byly **v roce 2011 za celou Českou republiku 7,5 milionu** korun. V roce 2008 přitom stála likvidace nepoužitých léčiv všechny krajské úřady dohromady o jeden milion méně – 6,5 milionu korun, v roce 2009 dokonce jen 5,8 milionu.

Úředníci zpracovávající agendu lékového odpadu jsou k chování lidí spíše skeptičtí

- Podle odhadu oslovených úředníků zhruba polovina nepoužitelných léčiv skončí jinde než v lékárně. Respondenti se domnívají, že je lidé vyhazují hlavně do popelnic spolu s běžným odpadem, event. je odevzdávají ve sběrném dvoře.

Porovnání množství likvidovaných léčiv S/M vs. CENIA

Množství likvidovaných nepoužitých léčiv (v tunách)

ZDROJ: STEM/MARK – Kraje, Červen 2012

Množství lékového odpadu v ČR má mírně stoupající tendenci - s propadem v roce 2009

Množství likvidovaných nepoužitých léčiv za jednotlivé roky (v tunách)

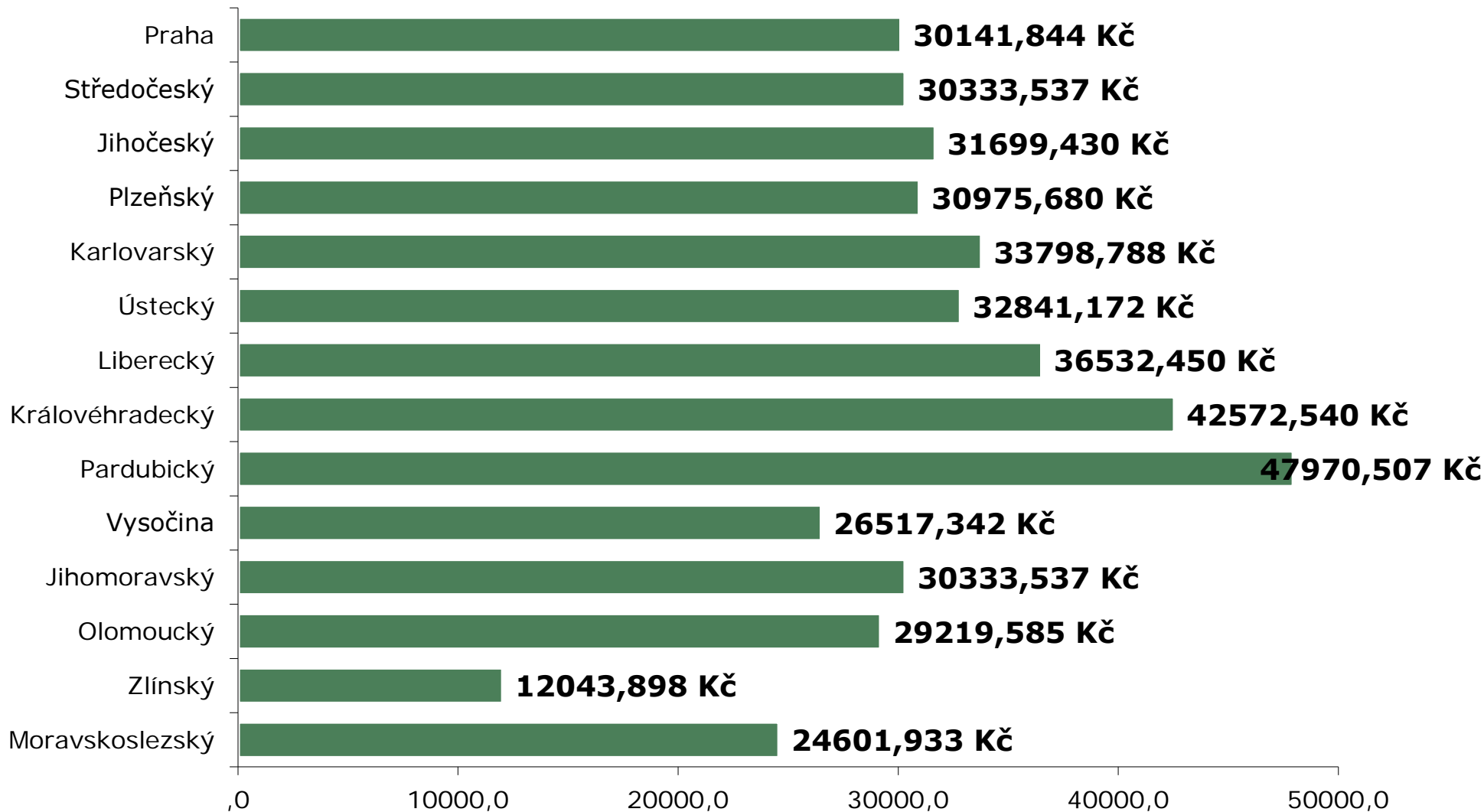
	Zdroj: CENIA			Zdroj: Krajské úřady			
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2011
Praha	74,4	60,1	60,2	67,7	56,5	57,3	56,4
Středočeský kraj	4,1	4,4	4,3	30,7	27,9	28,8	26,4
Jihočeský kraj	3,3	6,7	4,6	8,3	7,7	11,4	12,0
Plzeňský kraj	3,4	3,8	2,9	6,8	6,3	6,8	7,9
Karlovarský kraj	1,8	1,3	1,9	4,0	4,3	2,9	5,0
Ústecký kraj	7,5	9,7	10,8	14,8	14,1	16,3	17,2
Liberecký kraj	1,8	2,2	1,9	5,4	5,0	7,8	8,9
Královéhradecký kraj	3,8	3,4	3,0	11,4	8,5	8,7	12,2
Pardubický kraj	1,5	2,4	2,4	6,3	6,2	7,2	7,3
Vysočina	1,6	2,3	2,8	13,2	12,7	14,4	15,8
Jihomoravský kraj	11,0	11,7	14,5	39,1	25,6	42,8	39,5
Olomoucký kraj	3,0	3,2	3,7	8,2	7,4	9,5	10,1
Zlínský kraj	5,0	6,1	7,7	9,8	11,8	13,9	11,8
Moravskoslezský kraj	15,5	16,3	15,5	9,6	9,9	12,5	15,0
Celkem	137,9	133,7	136,1	235,4	203,8	240,3	245,4

ZDROJ: STEM/MARK – Kraje, Červen 2012

Pozn.: Šedě jsou vyznačeny dopočítané údaje

Cena za likvidaci jedné tuny lékového odpadu z lékáren se pohybuje od 12 tisíc do 48 tisíc korun

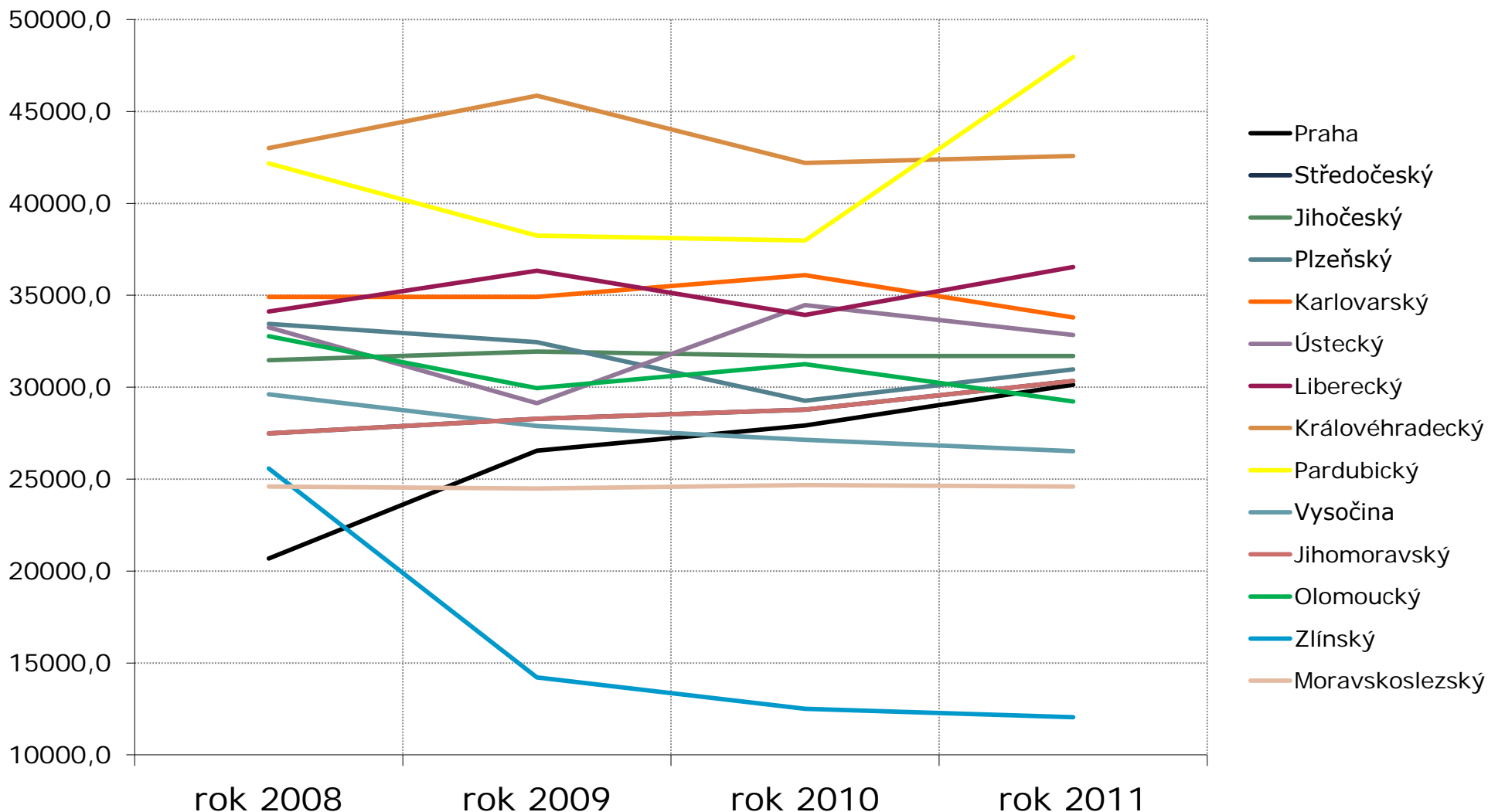
Průměrné ceny za likvidaci 1 tuny nepoužitých léčiv za rok 2011

ZDROJ: STEM/MARK - Kraje, Červen 2012

Nejlevněji likviduje léky Zlínský kraj, nejvíce platí Královéhradecký a Pardubický

Průměrné ceny za likvidaci jedné tuny nepoužitých léčiv (v Kč)

ZDROJ: STEM/MARK – Kraje, Červen 2012

Pozn.: Údaje za Karlovarský kraj rok 2008 jsou dopočítané

Průměrná cena za likvidaci jedné tuny má v letech 2008-2011 mírně stoupající tendenci

Průměrné ceny za likvidaci 1 tuny nepoužitých léčiv za jednotlivé roky (v Kč)

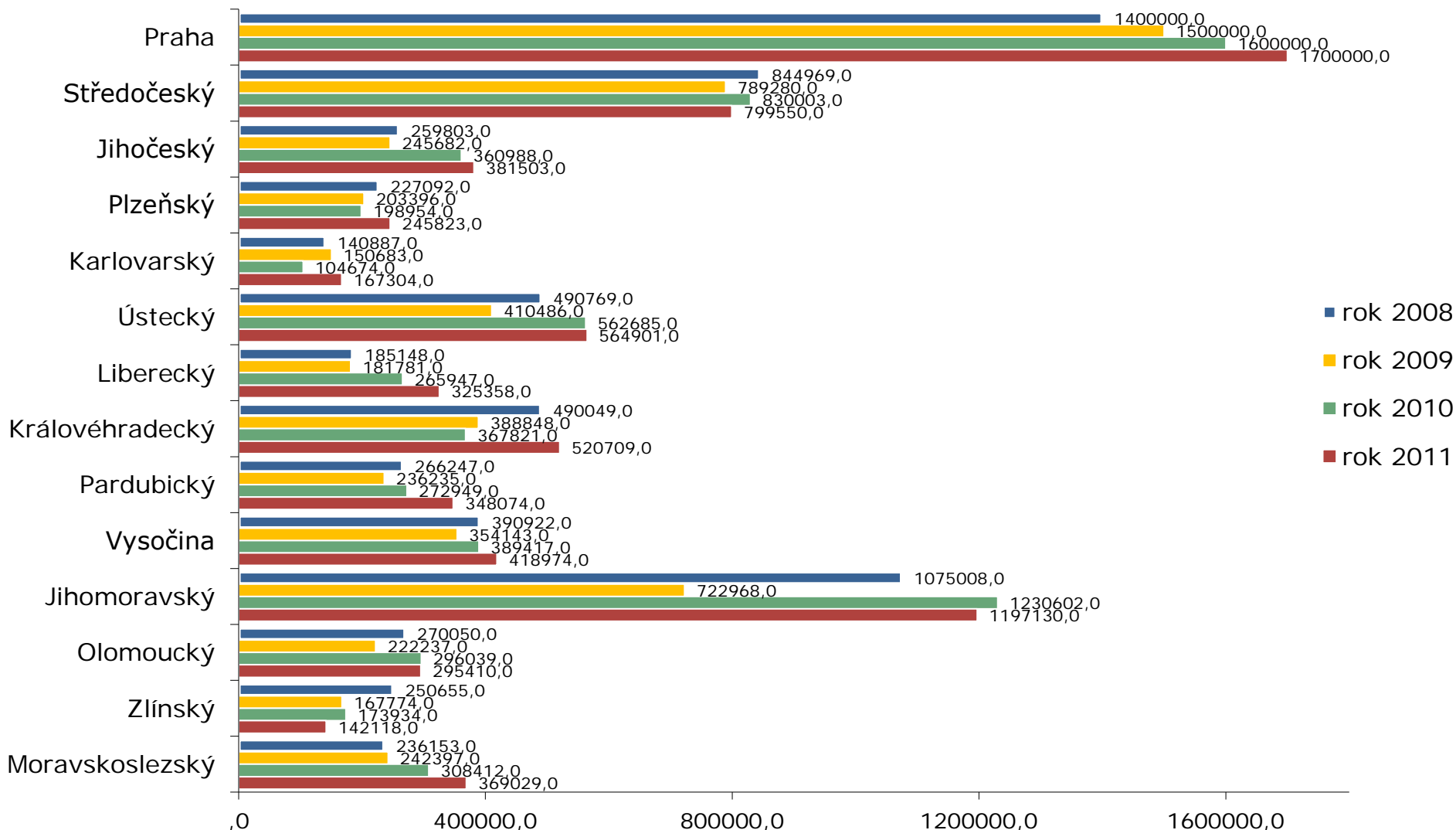
	Zdroj: Krajské úřady			
	2008	2009	2010	2011
Praha	20 679	26 549	27 923	30 142
Středočeský kraj	27 489	28 277	28 773	30 334
Jihočeský kraj	31 465	31 937	31 699	31 699
Plzeňský kraj	33 445	32 455	29 258	30 976
Karlovarský kraj	34 909	34 909	36 094	33 799
Ústecký kraj	33 257	29 127	34 466	32 841
Liberecký kraj	34 122	36 342	33 930	36 532
Královéhradecký kraj	43 006	45 852	42 205	42 573
Pardubický kraj	42 168	38 250	37 983	47 971
Vysočina	29 615	27 885	27 137	26 517
Jihomoravský kraj	27 489	28 277	28 773	30 334
Olomoucký kraj	32 769	29 947	31 254	29 220
Zlínský kraj	25 577	14 218	12 513	12 044
Moravskoslezský kraj	24 599	24 485	24 673	24 602
Celkem	27 735	28 533	28 975	30 458

ZDROJ: STEM/MARK - Kraje, Červen 2012

Pozn.: Šedě jsou vyznačeny dopočítané údaje

Přehled celkových plateb jednotlivých krajů za likvidaci léčiv v letech 2008 až 2011

Celkové ceny za likvidaci nepoužitých léčiv (v Kč)

KRAJE

ZDROJ: STEM/MARK - Kraje, Červen 2012

Pozn.: Údaje za Karlovarský kraj rok 2008 jsou dopočítané

Finanční náklady na likvidaci nepoužitých léčiv v letech 2008- 2011

Celkové ceny za likvidaci nepoužitých léčiv (v Kč)

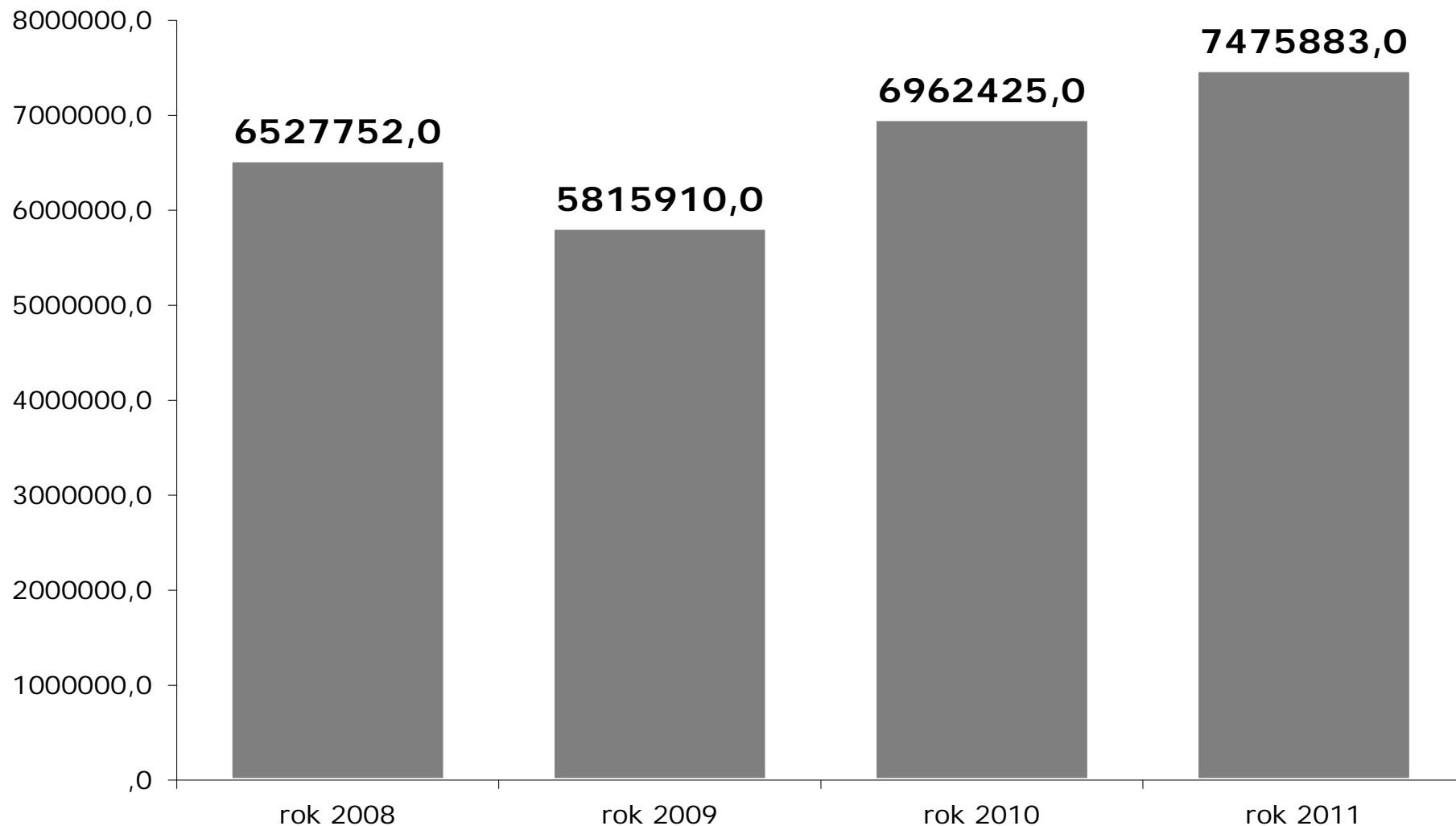
	Zdroj: Krajské úřady			
	2008	2009	2010	2011
Praha	1 400 000	1 500 000	1 600 000	1 700 000
Středočeský kraj	844 969	789 280	830 003	799 550
Jihočeský kraj	259 803	245 682	360 988	381 503
Plzeňský kraj	227 092	203 396	198 954	245 823
Karlovarský kraj	140 887	150 683	104 674	167 304
Ústecký kraj	490 769	410 486	562 685	564 901
Liberecký kraj	185 148	181 781	265 947	325 358
Královéhradecký kraj	490 049	388 848	367 821	520 709
Pardubický kraj	266 247	236 235	272 949	348 074
Vysočina	390 922	354 143	389 417	418 974
Jihomoravský kraj	1 075 008	722 968	1 230 602	1 197 130
Olomoucký kraj	270 050	222 237	296 039	295 410
Zlínský kraj	250 655	167 774	173 934	142 118
Moravskoslezský kraj	236 153	242 397	308 412	369 029

ZDROJ: STEM/MARK - Kraje, Červen 2012

Pozn.: Údaje za Karlovarský kraj rok 2008 jsou dopočítané

V loňském roce stála likvidace odevzdaných léčiv do lékáren dohromady všechny kraje celkem 7,5 milionu.

Celkové ceny za likvidaci nepoužitých léčiv v ČR (v Kč)

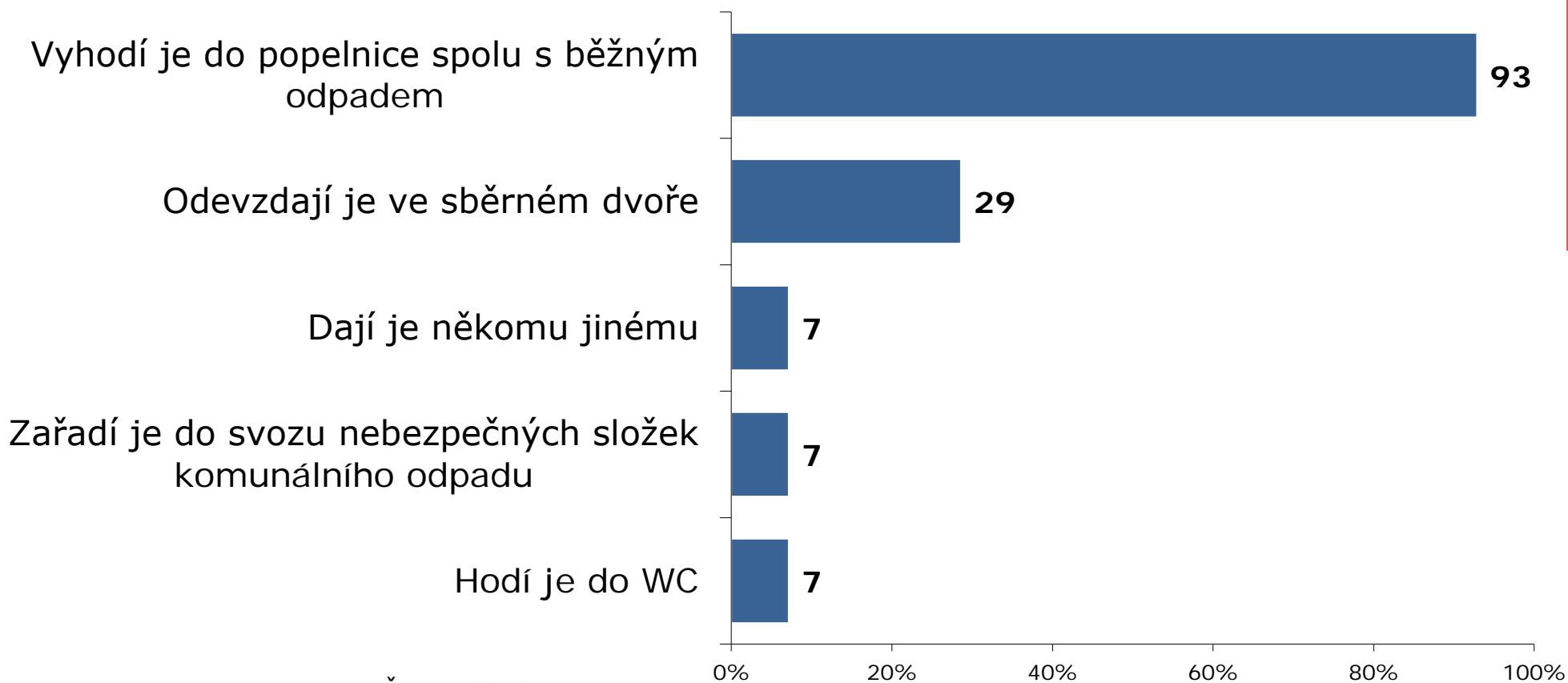

ZDROJ: STEM/MARK - Kraje, Červen 2012

Všichni úředníci se domnívají, že část nepoužitých léčiv lidé **odevzdávají nebo vyhazují i jinde než v lékárnách.**

Na dotaz jak velká část může skončit mimo lékárny respondenti uvedli, že je to zhruba **polovina nepoužitých léčiv.**

Kam konkrétně podle Vás lidé tyto nepoužité léky dávají?

ZDROJ: STEM/MARK - Kraje, Červen 2012

Dotazník

 STEM/MARK <small>MARKETINGOVÝ VÝZKUM JE DIALOG</small>			
Chlumčanského 5/497, Praha 8, 180 00 Kraje – Likvidace léků – C2777 Květen 2012			
Tazatel	Kodér	Děrovač 1	Děrovač 2
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Respondent			
<input type="text"/>			

Dobrý den, jmenuji se..... a jsem tazatelkou (tazatelem) společnosti STEM/MARK, která se zabývá výzkumem trhu a veřejného mínění a v rámci této činnosti také projekty z oblasti zdravotnictví. Jak již víte z úvodního telefonického rozhovoru, v současné době provádíme dotazování mezi úředníky na krajských úřadech v celé ČR. Tyto rozhovory jsou součástí výzkumu, který připravujeme pro Státní ústav pro kontrolu léčiv a jehož cílem je zjistit skutečné využití léků u nás a zhodnotit celkový finanční dopad nepoužitých léků. V rámci tohoto průzkumu zjišťujeme jednak množství likvidovaných léků, ale např. i stav zásob léků v domácnostech. Dotazování bude trvat asi 10 minut.

1. Jak dlouho se Vy osobně zabýváte agendou likvidace léků na vašem úřadě?

Méně než 2 roky	1
3 - 5 let	2
Déle než 6 let	3

2. Jaké bylo množství likvidovaných léků v tunách za Váš kraj za uplynulé roky? Potřebovali bychom údaje od roku 2008, vždy za každý rok zvlášť. Pokud budete mít k dispozici, prosím i údaje za rok 2011.

Vypište příslušné množství v tunách ke každému roku.

Rok	Množství likvidovaného odpadu v tunách
2008	
2009	
2010	
2011	

3. Jaké byly náklady za stejné časové období? Opět pro každý rok zvlášť.

Vypište příslušné částky v korunách ke každému roku.

Rok	Náklady v korunách
2008	
2009	
2010	
2011	

4. Jaký počet lékáren požádal o refundaci likvidace odpadu od roku 2008 až doposud?

Vypište počet lékáren:.....

5. Myslíte si, že část nepoužitých léků lidé odevzdávají nebo vyhazují i jinde než v lékárnách?

Ano	1
Ne	2

Pozor filtr: Pokud v předchozí otázce odpověděli 1

6. Jaká část nepoužitých léků v procentech podle Vašeho odhadu může skončit mimo lékárnou?

Vypište:.....%

7. Kam konkrétně podle Vás lidé tyto nepoužité léky dávají?

Vyhodí je do popelnice spolu s běžným odpadem	1
Odevzdají je ve sběrném dvoře	2
Jiné, vypište:	3
.....	

Děkujeme za ochotu i Váš čas!

Dále vyplňuje tazatel.

S1. Pohlaví dotázaného:

Muž	1
Žena	2

S2. Kraj:

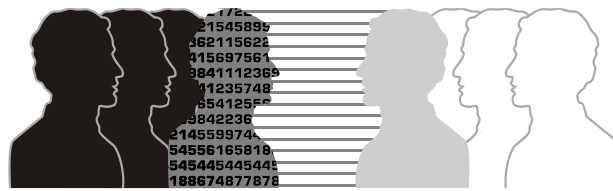
Kraj:

S3. Datum šetření:

den: měsíc:

S4. Délka rozhovoru:

..... minut

LÉKÁRNY

GRAFICKÉ ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ DAT

Východiska a parametry projektu - LÉKÁRNY

Zadání a cíle projektu

Zadáním této části výzkumu bylo vyhodnotit dodaná data a začlenit je poté do celkového zpracování. Podkladem pro další zpracování byla v tomto případě **Finální zpráva z části lékární** (Jozef Kolář, VFU Brno a Farmaceutická fakulta UK v Hradci Králové, srpen 2012), která obsahuje:

- zpracované dotazníky vyplněné odbornými pracovníky lékáren,
- souhrnné informace o vyplněných formulářích s obsahem kontejnerů,
- souhrnné údaje o objemu nepoužitých léčiv odevzdaných k likvidaci za roky 2008 – 2011.

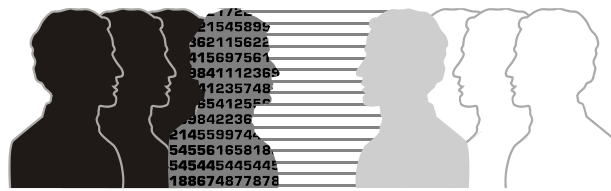
Metoda projektu

- Osobní **dotazování studentů farmaceutických fakult z Hradce Králové a Brna ve vybraných lékárnách** (dotazníková část).
- Výběr lékáren byl proveden pracovníky SÚKL (snaha o reprezentativní vzorek lékáren daného města). Vzhledem k potřebě odborného vedení, školení a dozoru studentů ze strany fakulty i pracovníků SÚKL byl výběr lékáren v rámci tohoto projektu omezen z praktických důvodů na sídelní města obou fakult. Získaná data byla převážena na reprezentativní strukturu lékáren v ČR dle velikosti lékární (počtu zaměstnanců).
- Studenti osobně **prohlédli obsah kontejnerů** určených pro sběr nepoužitých léčiv v dané lékárně a **provedli soupis, resp. specifikaci jeho obsahu do příslušného formuláře**. Při soupisu se zaměřili na název léčiva, jeho typ (kvůli vyloučení parafarmaceutik a veterinárních léčiv), kompletnost či zbývající obsah balení.

- Studenti také celkový obsah kontejnerů zvážili (v některých lékárnách z provozních důvodů k vážení nedošlo, proto byly z dalšího zpracování této části vyloučeny).
- Obsah balení byl odhadován v pásmech:**
 - 100 % - kompletní, nenačaté balení
 - 50-99,9 %
 - 30-49,9 %
 - Méně než 30 % - pro potřeby tohoto výzkumu (stejně jako v části Domácnosti) je méně než třetinový zbytek považován za spotřebované balení léčiva.

Detaily terénního šetření

- Celkový počet lékáren: 66 (33 Brno + 33 Hradec Králové)
- Celkový počet studentů zapojených do projektu: 18
- Termín terénního šetření: 16. 5. 2012 – 29. 6. 2012
- Místo dotazování: Hradec Králové, Brno
- Celkový počet získaných dotazníků:** 68 (33 Brno + 35 Hradec Králové)
- Počet lékáren, které poskytly souhrnné údaje o nepoužitých odevzdaných léčivech k likvidaci:** 24-29 Brno, 12-24 HK. Počty lékáren se liší v jednotlivých letech, ne všechny lékární měly k dispozici (nebo nebyly ochotné poskytnout) údaje za všechny čtyři roky 2008-2011.
- Celkový počet lékáren zařazených do vyhodnocení specifikace obsahu kontejnerů:** 53 (33 Brno + 20 HK). Vyřazeny lékární, ve kterých bylo množství odpadu pouze odhadováno, nikoliv přesně váženo.

VÝSLEDKY VÝZKUMU - LÉKÁRNY

Informovanost o možnosti odevzdání léků v lékárně je podle lékárníků z Brna a Hradce Králové dostatečná

- Naprostá většina dotazovaných lékárníků si myslí, že je veřejnost dostatečně informována** o možnosti odevzdat nepoužitá léčiva k likvidaci v lékárně. Přesto se tito lékárníci ve své praxi běžně setkávají s dotazy veřejnosti na to, kam je možné nepoužitelné léky odevzdat. **Téměř devadesáti procent lékárníků se veřejnost ptá** alespoň občas (60 % se s dotazy setkává občas a 28 % lékárníků dokonce často).
- Pouze **necelá polovina oslovených lékárníků (43 %) sama iniciativně pacienty o této možnosti informuje**. Ostatní informují pouze na dotaz pacienta/zákazníka.
- Ve vnímání postoje veřejnosti k problematice lékového odpadu jsou lékárníci rozděleni zhruba na dvě poloviny. Jedna **část vnímá veřejnost převážně jako odpovědnou, druhá část má dojem, že se o tuto problematiku zajímají pouze někteří** a řadě lidí je to lhostejné. V této souvislosti se nabízí otázka, zda by nebyla na místě větší osobní iniciativa ze strany lékárníků ve smyslu osvěty a informování veřejnosti o této problematice.

Zaměstnanci lékárny přebírají většinou nepoužitá léky osobně

- Pacienti léky **v převážné většině případů odevzdávají osobně někomu z personálu**. Varianta, kdy pacient sám vyhazuje léky do kontejneru nebo jiné určené nádoby, ať již zapečetěné nebo nezapečetěné, je spíše okrajová.
- Necelá čtvrtina respondentů-lékárníků uvedla, že veřejnost nosí nepoužitá léky několikrát za měsíc, další tři čtvrtiny se setkávají s častější frekvencí – alespoň jednou až dvakrát týdně. Podle lékárníků je **nejčastějším důvodem vyhazování nepoužitých léčiv prošla doba použitelnosti a nepřítomnost původního „majitele“ léku v domácnosti** (odstěhování, zemřelí atd.). Poměrně častá je i změna léčby, naopak nežádoucí účinky jsou podle lékárníků zcela okrajovým důvodem.

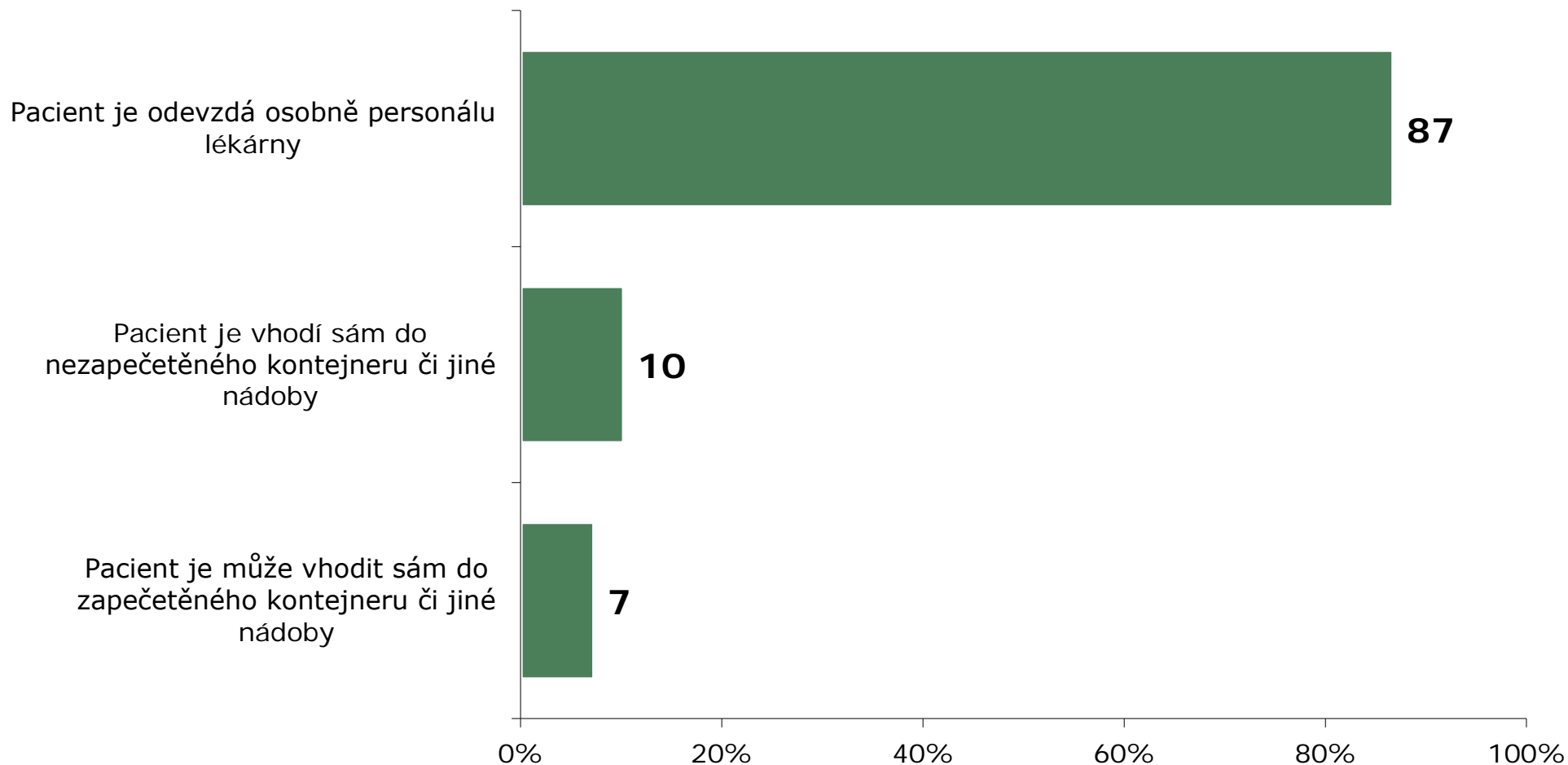
V jednom kilogramu lékového odpadu se nachází 21 balení léčiv

- Podrobnou analýzou odevzdaného lékového odpadu v lékárnách v terénu a následnými přepočty bylo zjištěno, že **v 1kg odevzdaných léčiv je v průměru cca 21 celých balení léčivých přípravků**. Tento údaj je v souladu s dříve publikovanými 22 baleními v 1 kg – resp. průměrnou váhou 45 g na jedno balení (*Zdroj: Věstník SÚKL č. 9/2006*).

Ve většině lékáren pacient odevzdává léky osobně personálu

1. Jakým způsobem Vaše lékárna shromažďuje léčiva vrácená veřejností?

ZÁKLAD: Všichni respondenti – lékárníci z Hradce Králové a Brna, n=68

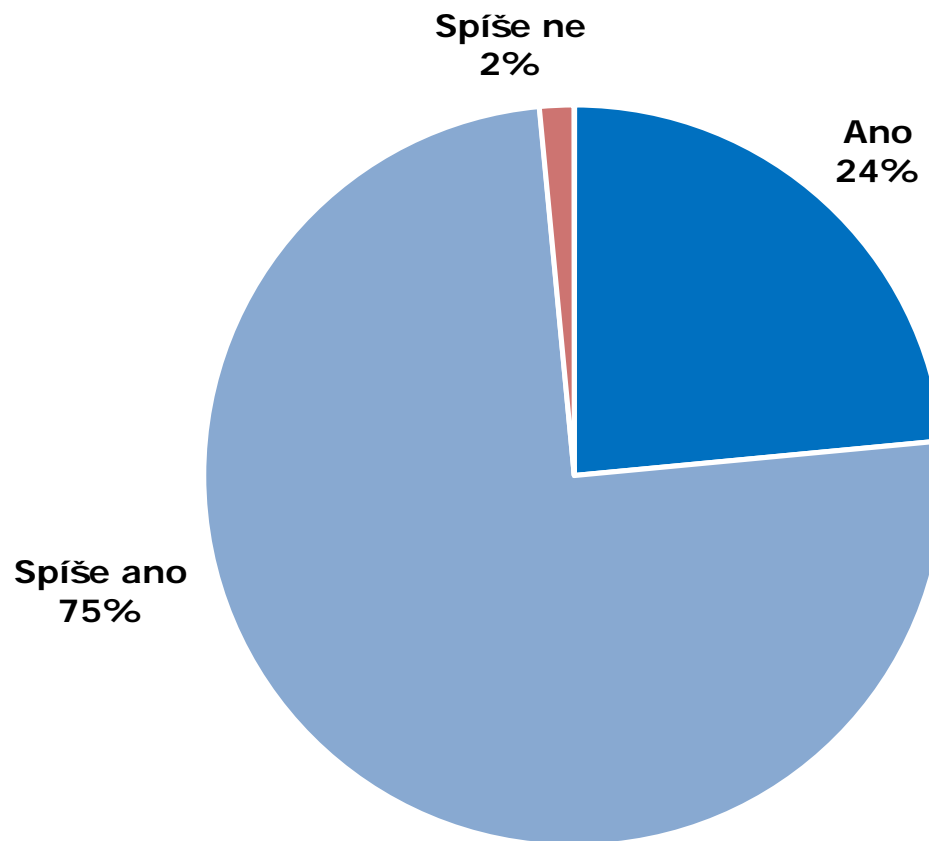

ZDROJ: SÚKL a STEM/MARK - Lékárny, Červen 2012

Lékárnici se domnívají, že je veřejnost o možnosti odevzdání léků informována dostatečně

2. Je podle vás veřejnost dostatečně informována o tom, že je v lékárně možné odevzdat nepoužitá léčiva k likvidaci?

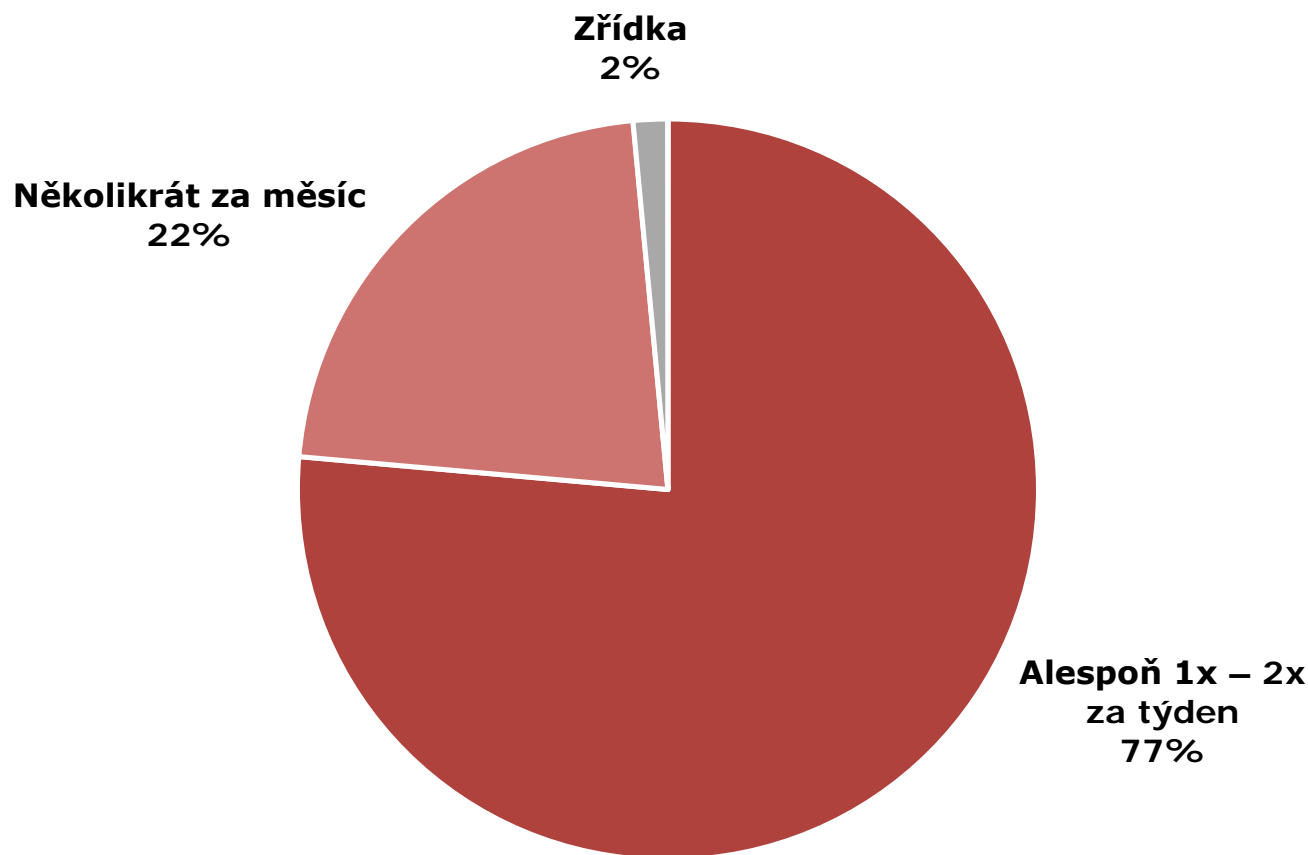
ZÁKLAD: Všichni respondenti – lékárníci z Hradce Králové a Brna, n=68

Tři čtvrtiny lékáren přijímají nepoužitelné léky minimálně 1x – 2x týdně

3. Jak často (zhruba) Vaší lékárně veřejnost odevzdává nepoužitá léčiva?

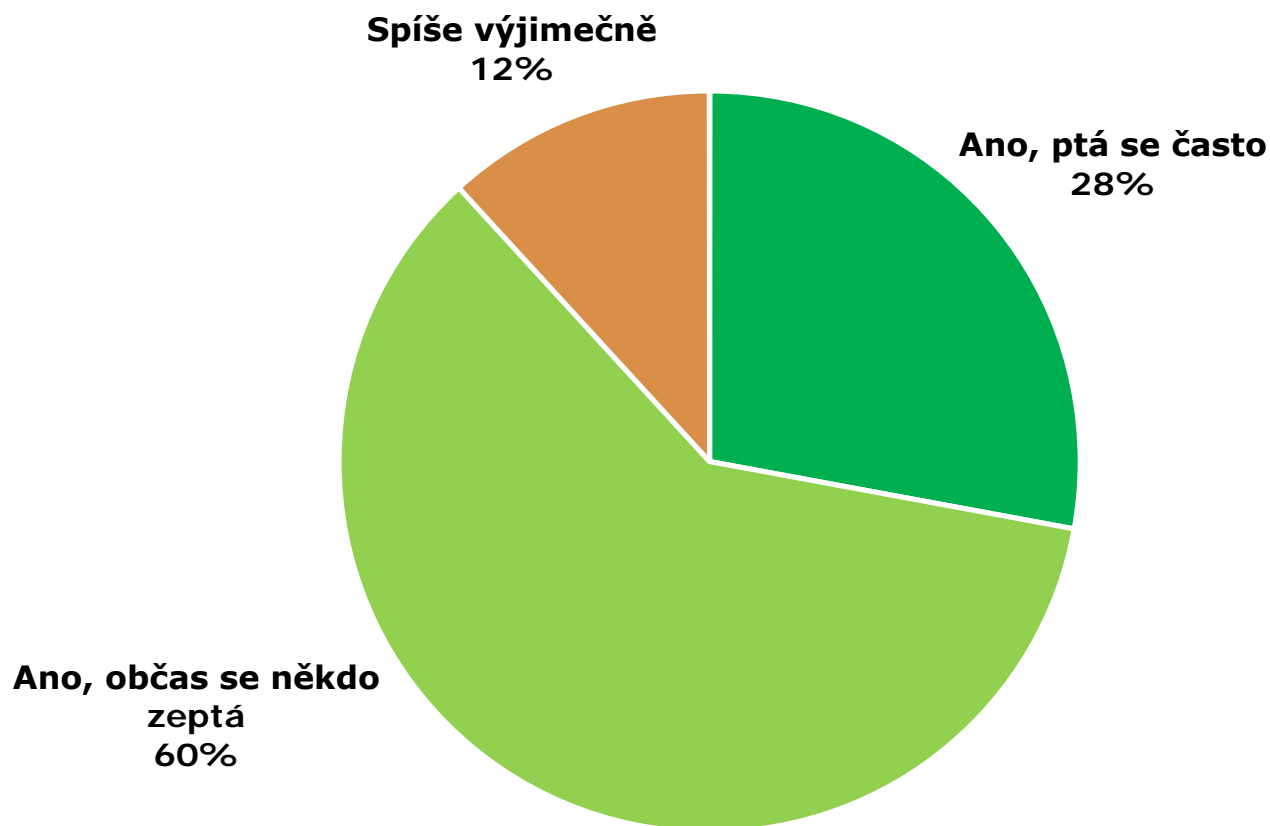
ZÁKLAD: Všichni respondenti – lékárníci z Hradce Králové a Brna, n=68

Většina lékárníků se setkává s dotazy na odevzdání nepoužitých léčiv alespoň občas

4. Ptá se Vás veřejnost na to, kam je možné nepoužité léčivé přípravky odevzdat?

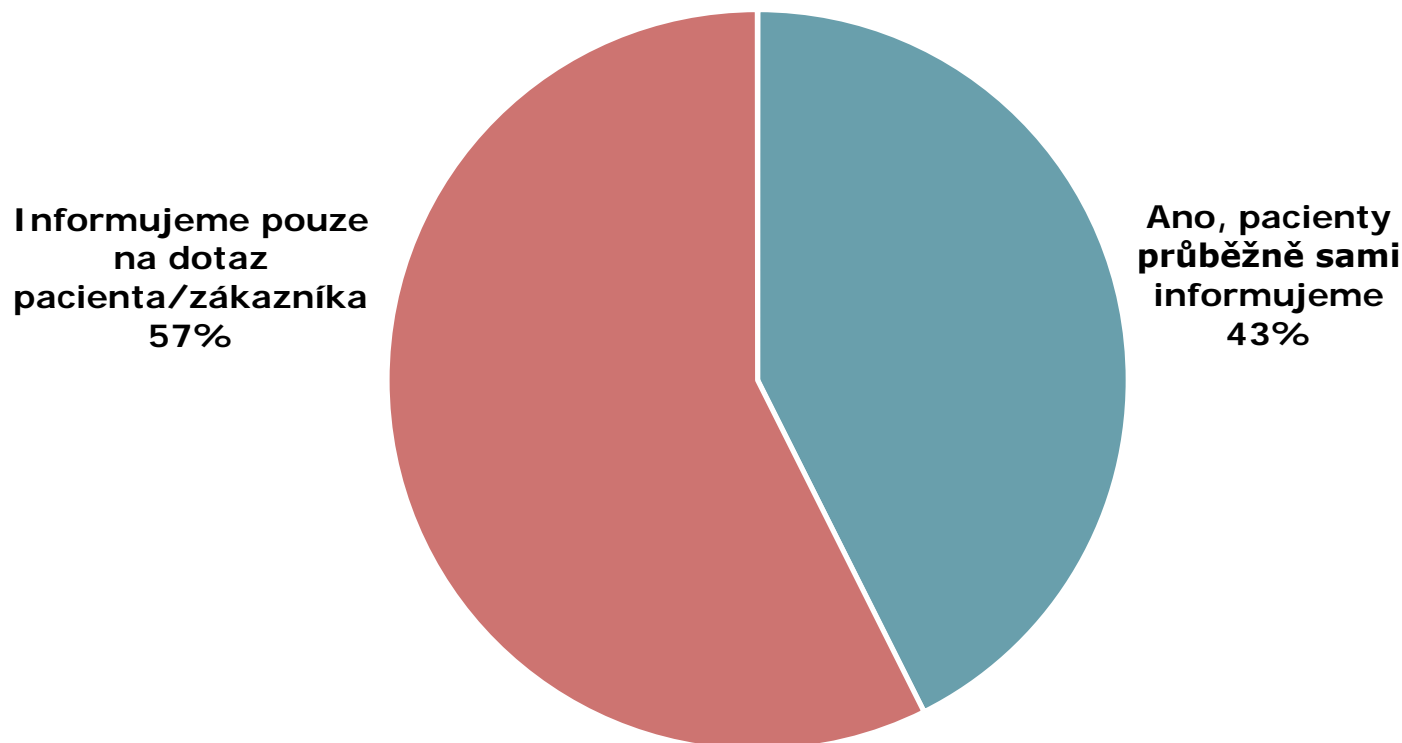
ZÁKLAD: Všichni respondenti – lékárníci z Hradce Králové a Brna, n=68

Více než polovina lékárníků sama aktivně neinformuje pacienty o možnosti odevzdat nepoužitá léčiva v lékárně

5. Snažíte se veřejnost sami iniciativně informovat o tom, že nepoužitá léčiva je možné odevzdat v lékárně?

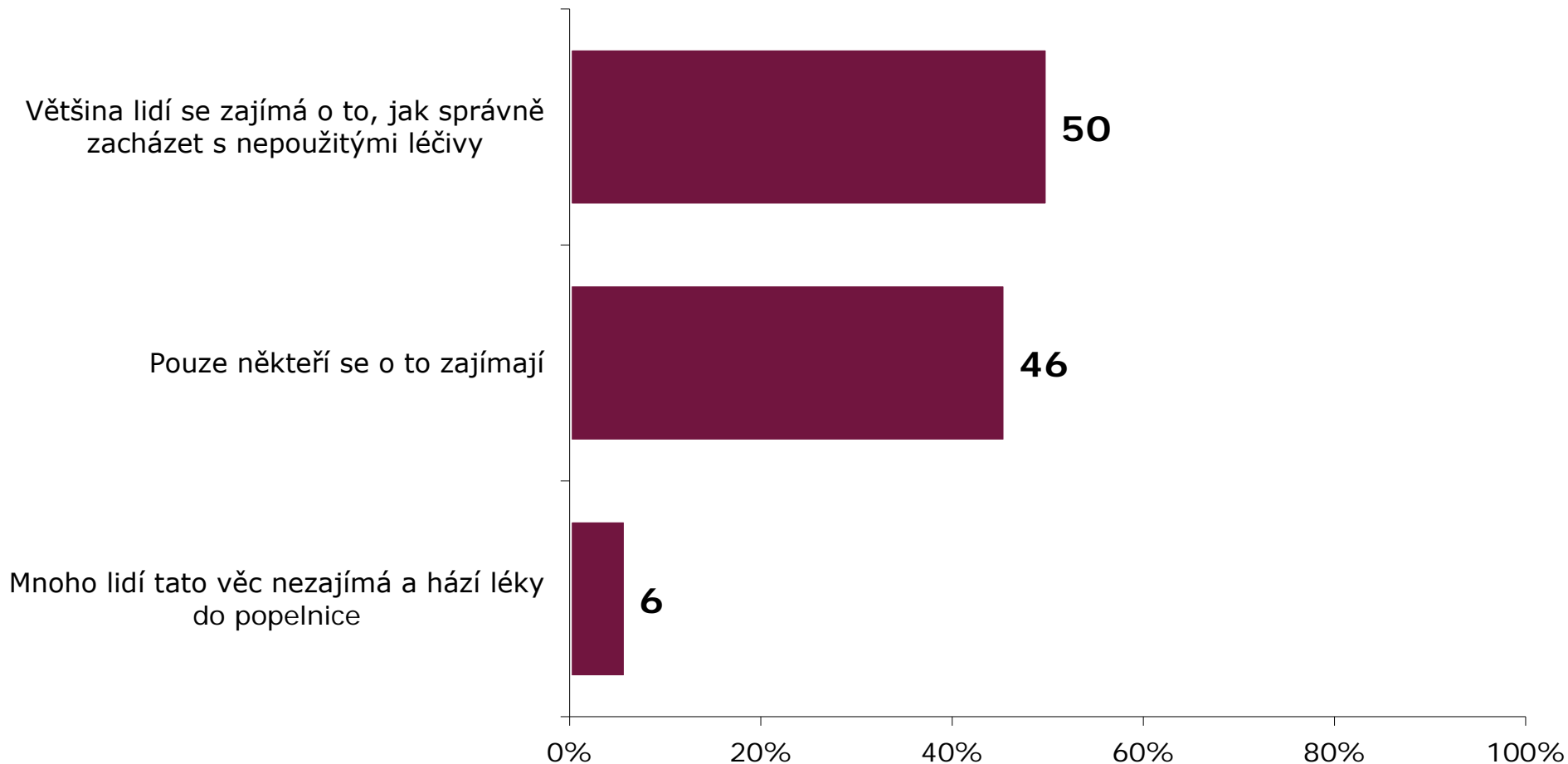
ZÁKLAD: Všichni respondenti – lékárníci z Hradce Králové a Brna, n=68

Polovina lékárníků vnímá veřejnost jako odpovědnou, druhá polovina ji vidí spíše skepticky

6. Myslíte si, že pokud jde o tuto problematiku, je veřejnost odpovědná, nebo je jí to lhostejné?

ZÁKLAD: Všichni respondenti – lékárníci z Hradce Králové a Brna, n=68

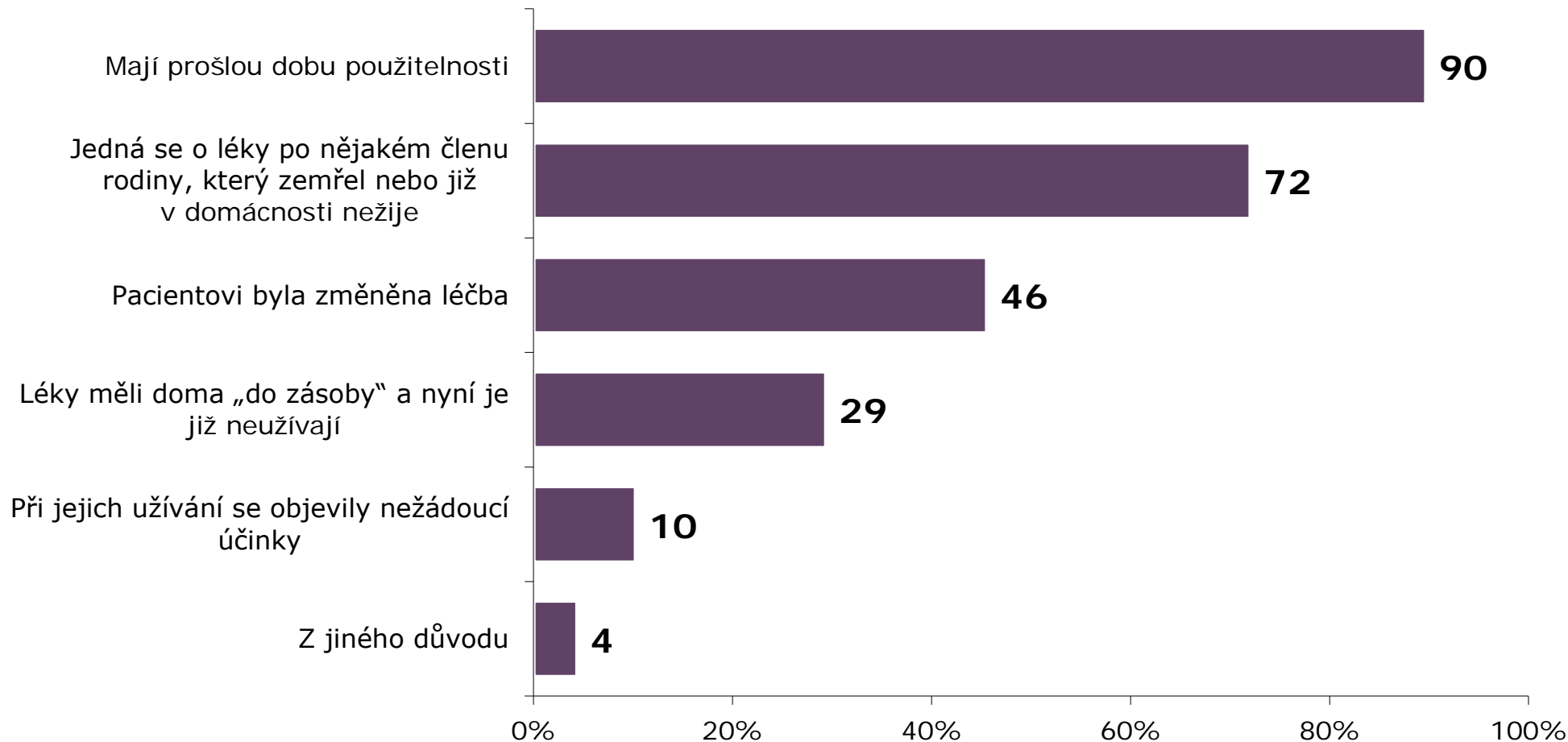

ZDROJ: SÚKL a STEM/MARK - Lékárny, Červen 2012

Nejčastějším důvodem pro vyhození léku je podle lékárníků prošlá doba použitelnosti

7. Z jakého důvodu, podle Vás, lidé nejčastěji vyhazují nepoužitá léčiva?

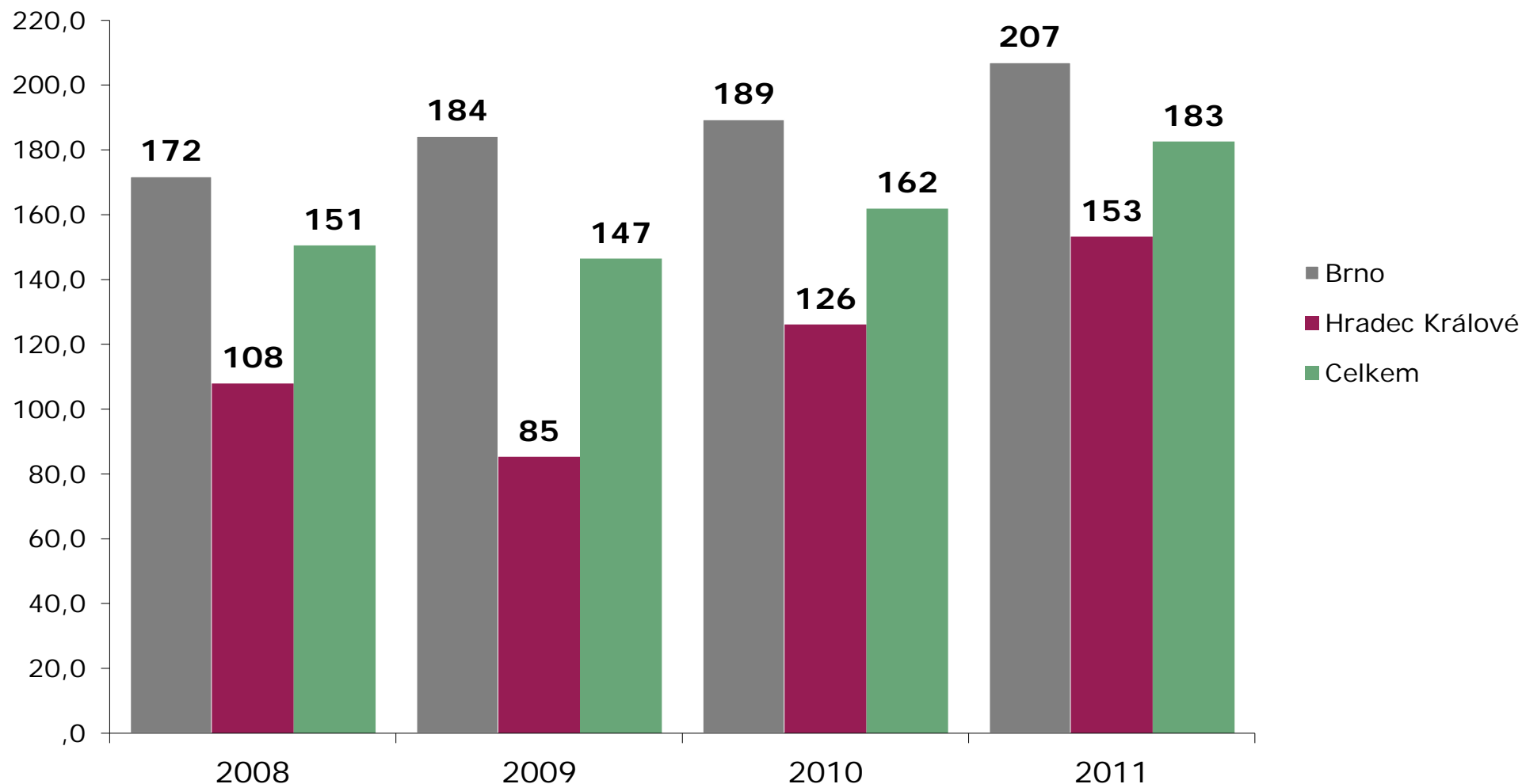
ZÁKLAD: Všichni respondenti – lékárníci z Hradce Králové a Brna, n=68

ZDROJ: SÚKL a STEM/MARK - Lékárny, Červen 2012

V brněnských lékárnách se shromáždí v průměru více odevzdaných léčiv než v královéhradeckých

Průměrné množství odpadu za lékárny zahrnuté v šetření (v kg)

LÉKÁRNY

ZDROJ: SÚKL a STEM/MARK - Lékárny, Červen 2012

V 1 kg nepoužitých léčiv je 21 balení přípravků

Postup výpočtu průměrného množství balení v 1 kg nepoužitých léčiv:

- 1) Nejprve jsme počty balení přímo zjištěných v jednotlivých lékárnách **převedli na počty CELÝCH balení**.
Např. naměřený počet balení obsahující 30-50 % léčiva (788 ks) jsme vynásobili koeficientem 0,4 a dostali jsme 315 CELÝCH balení obsahujících 30-50 % léčiva.
- 2) Data z jednotlivých lékáren jsme převážili na strukturu lékáren v ČR: 1-5 / 6-10 / 11 a více zaměstnanců
(Zdroj: STEM/MARK Otázky lékové politiky 2011)
- 3) Poté jsme **regresní analýzou** zjistili průměrnou váhu jednotlivých typů balení, tzn. že jsme zjistili kolik váží průměrně skupina parafarmak a veterinárií, kolik váží průměrně celé balení, atd. V této fázi jsme pracovali s vyplněnými formuláři z jednotlivých lékáren.
- 4) Průměrnou váhu jednoho balení jsme vynásobili s počtem celých balení a dostali jsme váhu dané kategorie v kg.
- 5) Poté jsme vypočítali množství balení v 1 kg léků.

Název položky	Počet CELÝCH balení	% z počtu balení	Váha v kg
Celá balení (100 % obsahu)	5270	44,3	254,6
Balení s 50 %-99 % obsahu	3746	31,5	180,9
Balení s obsahem 30 % až 49 %	315	2,6	15,2
Přepočítaná „celá“ balení	9331	78,4	450,7
Balení 30 % a méně obsahu	415	3,5	6,0
Parafarmaka, veterinária, IVLP	393	3,3	83,3
Nezačleněná balení	1767	14,8	186,6
Přepočítaná „celá“ balení	11906	100,0	726,6

Tento řádek jsme použili pro výpočet **počtu balení v 1 kg léků**:
 $9331 : 451 = 20,7$

Vyřazeno z analýzy

Z analýzy (pro výpočet průměrného počtu balení v 1 kg nepoužitých léčiv) jsme dle zadání SÚKL vyřadili:

- Balení, které obsahovalo méně než třetinu přípravku
- Parafarmaka, veterinária, IVLP
- Nezačleněná (neidentifikovatelná) léčiva

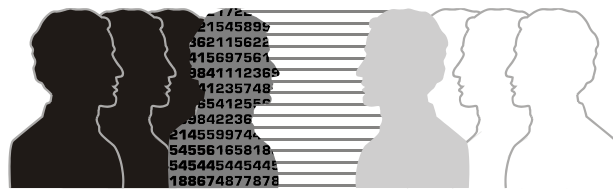
Dotazník

DOTAZNÍK

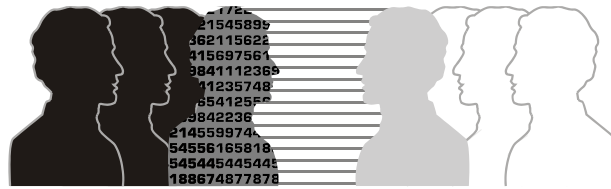
Vážení, rádi bychom Vás požádali o vyplnění tohoto krátkého dotazníku, jehož účelem je především zjistit Váš názor na problematiku nepoužitých léčiv. Za vyplnění Vám děkujeme.

- Jakým způsobem Vaše lékárna shromažďuje léčiva vrácená veřejnosti?**
 - Pacient je může vhodit sám do zapečetěného kontejneru či jiné nádoby
 - Pacient je vhodí sám do nezapečetěného kontejneru či jiné nádoby
 - Pacient je odevzdá osobně personálu lékárny
- Je podle vás veřejnost dostatečně informována o tom, že je v lékárně možné odevzdat nepoužitá léčiva k likvidaci?**
 - Ano
 - Spíše ano
 - Spíše ne
 - Určitě ne
 - Nevím
- Jak často (zhruba) Vaši lékárně veřejnost odevzdává nepoužitá léčiva?**
 - Alespoň 1x – 2x za týden
 - Několikrát za měsíc
 - Nejvýše jednou za měsíc
 - Zřídka
 - Zcela výjimečně
- Ptá se Vás veřejnost na to, kam je možné nepoužitá léčiva připravit odevzdat?**
 - Ano, ptá se často
 - Ano, občas se někdo zeptá
 - Spíše výjimečně
 - Takové dotazy jsem nezachytil/a
- Snažíte se veřejnost sami iniciativně informovat o tom, že nepoužitá léčiva je možné odevzdat v lékárně?**
 - Ano, pacienti průběžně sami informujeme
 - Informujeme pouze na dotaz pacienta/zákazníka
- Myslíte si, že pokud jde o tuto problematiku, je veřejnost odpovědná, nebo je jí to lhostejné?**
 - Většina lidí se zajímá o to, jak správně zacházet s nepoužitými léčivy
 - Pouze někteří se o to zajímají
 - Mnoho lidí tato věc nezajímá a hází léky do popelnice
- Z jakého důvodu, podle Vás, lidé nejčastěji vyhazují nepoužitá léčiva?**
 - Mají prošlou dobu použitelnosti
 - Při jejich užívání se objevily nežádoucí účinky
 - Pacientovi byla změněna léčba
 - Jedná se o léky po nějakém členu rodiny, který zemřel nebo již v domácnosti nežije
 - Léky měli doma „do zásoby“ a nyní je již neužívají
 - Z jiného důvodu

FORMULÁŘ - LÉKÁRNA							
Název lékárny:				Adresa:			
Umístění a typ sběrné nádoby v lékárně:							
Výpis z dokumentace lékárny o likvidovaných léčivech (nutno od lékárny vyžádat)							
ROK 2008							
Kód odpadu	Název odpadu	Množství (kg)	Specifikace				
ROK 2009							
Kód odpadu	Název odpadu	Množství (kg)	Specifikace				
ROK 2010							
Kód odpadu	Název odpadu	Množství (kg)	Specifikace				
ROK 2011							
Kód odpadu	Název odpadu	Množství (kg)	Specifikace				
Specifikace odevzdaných nepoužitých léčiv v kontejneru							
Č.	Název + doplněk názvu	Balení (celé, blister, lahvička...)	Načaté/nenačaté (ano/ne)	Odhad zbylého množství (1/2, 1/3,...), příp. počet tablet, tobolek...	Počet tablet/tobolek v orig. balení (možno doplnit později)	Volně prodejné (V)/pouze na recept (R) (možno doplnit později)	Poznámky

SOUHRNNÁ ANALÝZA

VÝSLEDKY VÝZKUMU – REÁLNÉ VYUŽITÍ LÉČIV V ČR

Lidé vědí o možnosti bezplatně vracet nevyužitá léčiva do lékáren, přesto odhadem cca čtvrtina až třetina léčiv vyřazených z domácností končí v popelnicích spolu s běžným odpadem

- V roce 2011 lidé odevzdali v lékárnách nepoužitelná léčiva celkem za 1 miliardu korun. Dalších odhadem téměř 400 milionů představují léčiva vyhozená do popelnic spolu s běžným odpadem, případně odevzdaná ve sběrných dvorech. V případě popelnic se jedná spíše o minimální odhad, který vychází z přiznaného chování a ve skutečnosti zde může končit i výrazně více léčiv. Léky v hodnotě minimálně 155 milionů pak lidé odevzdali lékaři nebo sestře v ordinaci.
- Celkem se takto v roce 2011 v rámci České republiky ve finančním vyjádření nevyužilo (= vyhodilo či odevzdalo) zhruba 2,6 % z celkových dodávek distributorů (tj. 1,55 miliardy z celkových cca 59 miliard).
- Kromě lékáren, popelnic a ordinací je veřejnost ještě zvyklá odevzdávat léky svým příbuzným, případně jejich likvidaci neřeší a hromadí léky doma.

V květnu 2012 měli lidé doma nepoužitelné receptové a volně prodejné léky za zhruba 443 milionů korun

- Během auditu domácích lékárníček bylo zjištěno, že jedna domácnost má v průměru 2,5 celých balení nepoužívaných léků (tj. léků, které již neplánuje použít, toto číslo nezahrnuje léky momentálně sice neužívané, ale pořizované do zásoby, u nichž je ještě možné budoucí využití).
- V přepočtu na celou republiku a s využitím průměrné ceny za jedno balení receptového a volně prodejného léčiva, představují celkové aktuální zásoby nepoužitelných léčiv v domácnostech v ČR sumu 443 milionů korun. Tuto částku uvádíme záměrně odděleně, protože určitá část z těchto „zásob“ se bude postupně přesouvat do lékáren a popelnic, aniž bychom dokázali přesně určit hodnotu tohoto průniku.

Přehled zdrojů a použité grafické znázornění

LÉKAŘI

Otázky lékové politiky - sociologický výzkum, dotazování lékařů, N = 1008, Factum Invenio, 2012

LÉKÁRNÍ

Otázky lékové politiky - sociologický výzkum, dotazování lékárníků, N = 1018, Factum Invenio, 2012

Lékárny – SÚKL + Farmaceutická fakulta UK, dotazování v lékárnách v Brně a HK + audit lékového odpadu, N = 66 lékáren

OBČANÉ

Otázky lékové politiky - sociologický výzkum, dotazování veřejnosti, N = 1500, Factum Invenio, 2012

DOMÁCNOSTI

Domácnosti - audit lékárníček v domácnostech, osobní rozhovory, N = 2031, STEM/MARK, červen 2012

KRAJE

Kraje - dotazování krajských úředníků, STEM/MARK, 2012, v kombinaci s daty dodanými agenturou CENIA

Nepoužitelná léčiva – chování veřejnosti

Možnost vracení nevyužitých léčiv v lékárnách je nedostatečně využívána

- Z výzkumů je patrné, že **veřejnost sice ve většině případů ví, že nevyužitá léky může bezplatně odevzdat v lékárnách** (tuto znalost deklaruje 90 % hospodyň = osob zodpovědných za léky v domácnostech), ale této možnosti využívají pouze někteří.
- Léky zpět do lékáren nosí pouze 53 % domácností, resp. 65 % občanů.

Poznámka: Tento rozdíl v údajích lze vysvětlit odlišným vzorkem respondentů. V případě výzkumu Veřejnost se jedná o reprezentativní vzorek dospělé populace, bez ohledu na to, zda se přímo oni sami v dané domácnosti starají o léky či nikoliv. Naopak v případě Domácností se jedná o reprezentativní vzorek domácností ČR a dotazovány byly osoby, které se v dané domácnosti nejvíce zabývají otázkou léků, jejich skladováním, kontrolou a likvidací.

Alternativou jsou hlavně popelnice

- Nepoužitá léky** kromě lékáren tak **často končí v popelnicích spolu s běžným odpadem**. Vyhazuje je tam **více než čtvrtina domácností** (29 %), resp. 23 % občanů. Vzhledem k tomu, že lidé mají v těchto případech obecně tendenci zamlčovat chování, které nepovažují za zcela správné, je pravděpodobné, že reálná situace bude ještě horší.
- Třetím nejčastějším místem, kam lidé nosí nepoužitelné léky, jsou ordinace lékařů (17 % domácností, resp. 14 % občanů volí tuto cestu).

- Více než desetina domácností (15 %) nepoužitelné léky prostě jen hromadí doma a jejich vyhazování odsouvá nebo neřeší.
- Zcela okrajové je pak odnášení do sběrného dvora a přesouvání léků mezi různými příbuznými a domácnostmi.
- V této souvislosti je alarmující zjištění, že 6 % domácností má osobní zkušenost s tím, že jim v lékárně nechtěli odevzdané léky vzít. Je otázkou, zda lidé v takovém případě zkouší jinou lékárnou nebo využijí některou z „pohodlnějších“, byť méně zodpovědných cest likvidace.

Veřejnost tvrdí, že si léky kontroluje, ale někteří používají i ty prošlé

- S vyhazováním nepoužitelných léků úzce souvisí i jejich kontrola a pravidelné vyřazování z domácí lékárničky.
- Laická veřejnost v obou průzkumech **deklaruje poměrně vysokou míru kontroly**. Celkem 27 % domácností kontroluje stav a použitelnost léků často a dalších 36 % provádí kontrolu čas od času. Pouze necelá desetina domácností (7 %), resp. 3 % občanů, léky nikdy nekontroluje.
- Zároveň bylo v auditu domácích lékárniček zjištěno, že **lidé mají doma v průměru 12 % léků prošlých**. Nejedná se přitom pouze o léky, které jim doma z různých důvodů „zbyly“ a již je nemohou nebo nechtějí užívat. **Pět procent léků, které mají lidé doma, je prošlých a zároveň pravidelně nebo občas používaných**.
- Lze tedy konstatovat, že stále zbývá dostatečný prostor pro další edukaci veřejnosti v oblasti kontroly použitelnosti léků v domácích lékárničkách.

Nepoužitelná léčiva - chování veřejnosti a názory zdravotníků

Podle zdravotnických odborníků se nejčastěji vyhadují léky s prošlou dobou použitelnosti

- Odborná veřejnost se shoduje na hlavním důvodu vyhadování nepoužitelných léků a tím je prošlá doba použitelnosti.
- Je však patrné, že **každý vidí tuto problematiku ze svého úhlu a na základě informací, se kterými se nejčastěji setkává** ve své praxi. Takže zatímco lékaři více uvažují o změně léčby a nežádoucích účincích, pro lékárníky je hlavní téma sledování použitelnosti.
- Lékárníci** považují za hlavní důvod vyhadování léků prošlou expirací – je o tom přesvědčena více než polovina lékárníků (54 %). Další pětina (19 %) vnímá jako důvod, že se jedná o léky po zemřelém členu rodiny.
- U **lékařů** sice také dominuje prošlá expirace, ale zdaleka ne tak výrazně. Za hlavní důvod ji označilo jen 29 % vzorku lékařů. Další pětina lékařů vidí jako hlavní důvody změnu léčby a shodně pětina také předzásobení léky.
- Pro zajímavost je na str. 40 uprostřed připojen také sloupec údajů z domácností. V případě **domácností byly zjišťovány důvody přítomnosti nepoužívaných léků**, nikoliv důvody vyhadování. Je patrné, že **lidé mají tendenci léky nakupovat do zásoby a uchovávat je pro případ potřeby** (43 % odpovědí), a to mnohem více, než si myslí zdravotníci. Tyto léky na druhé straně může některý člen domácnosti ještě v budoucnu využít a spotřebovat a nemusí tedy nutně dojít k jejich vyhození.

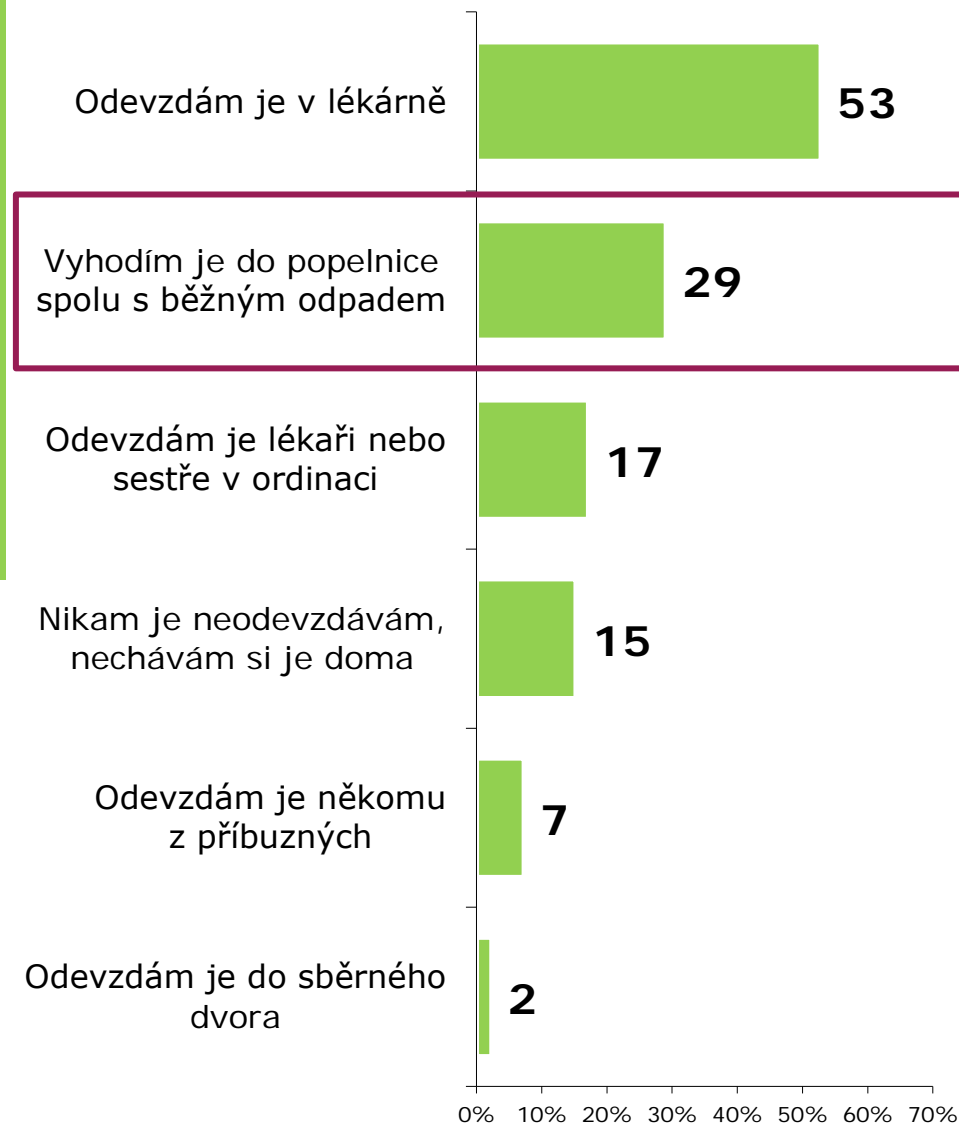
- Na druhé straně třetina domácností (34 %) má doma i léky, které jim zbyly po změně léčby, a další pětina (20 %) uchovává i léky, při jejichž užívání se u nich projevily nežádoucí účinky. Tyto dvě skupiny léků již s největší pravděpodobností patří mezi „budoucí lékový odpad“.

Jakým způsobem nakládáte s léky, které již nechcete používat?

ZÁKLAD: Domácnosti, n=2031

ZÁKLAD: Veřejnost, n=1500

DOMÁCNOSTI

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

OBČANĚ

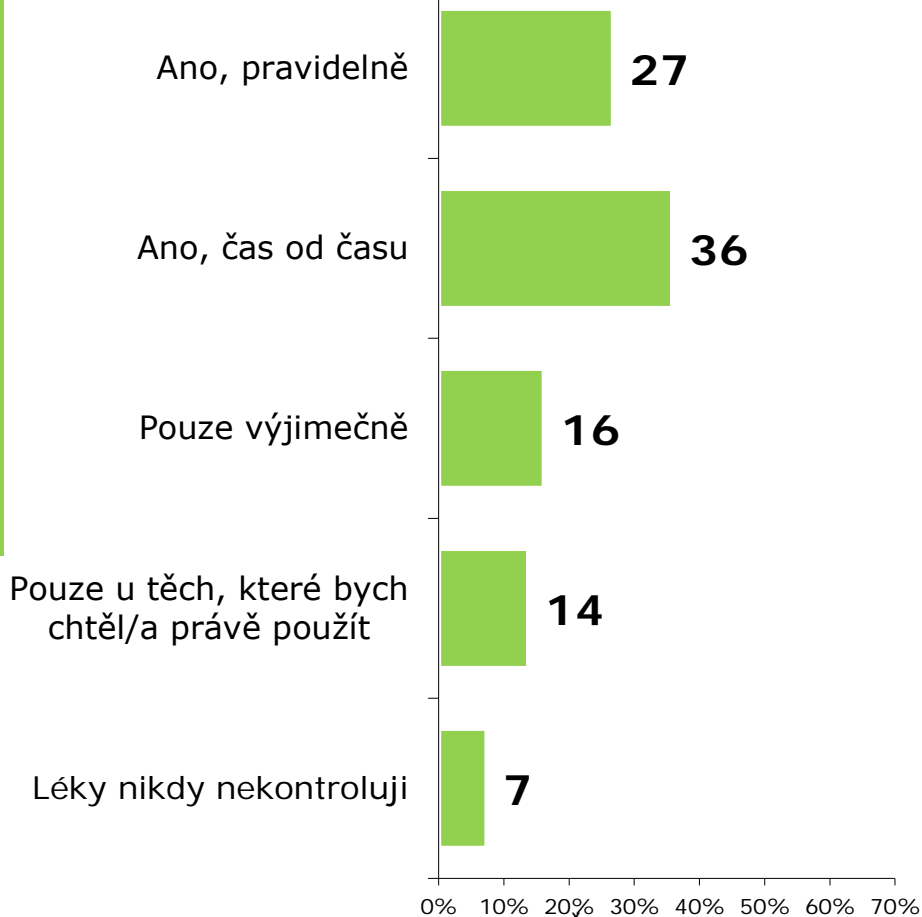
ZDROJ: FACTUM - Veřejnost, Březen 2012

Kontrolujete stav a dobu použitelnosti léků, které doma máte?

DOMÁCNOSTI

ZÁKLAD: Domácnosti, n=2033

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

ZÁKLAD: Veřejnost, n=1500

ZDROJ: FACTUM - Veřejnost, Otázky lékové politiky, Březen 2012

OBČANÉ

DOMÁCNOSTI / ze všech léků, co měli lidé doma, je:

12 % prošlých

5 % prošlých a zároveň pravidelně nebo občas používaných

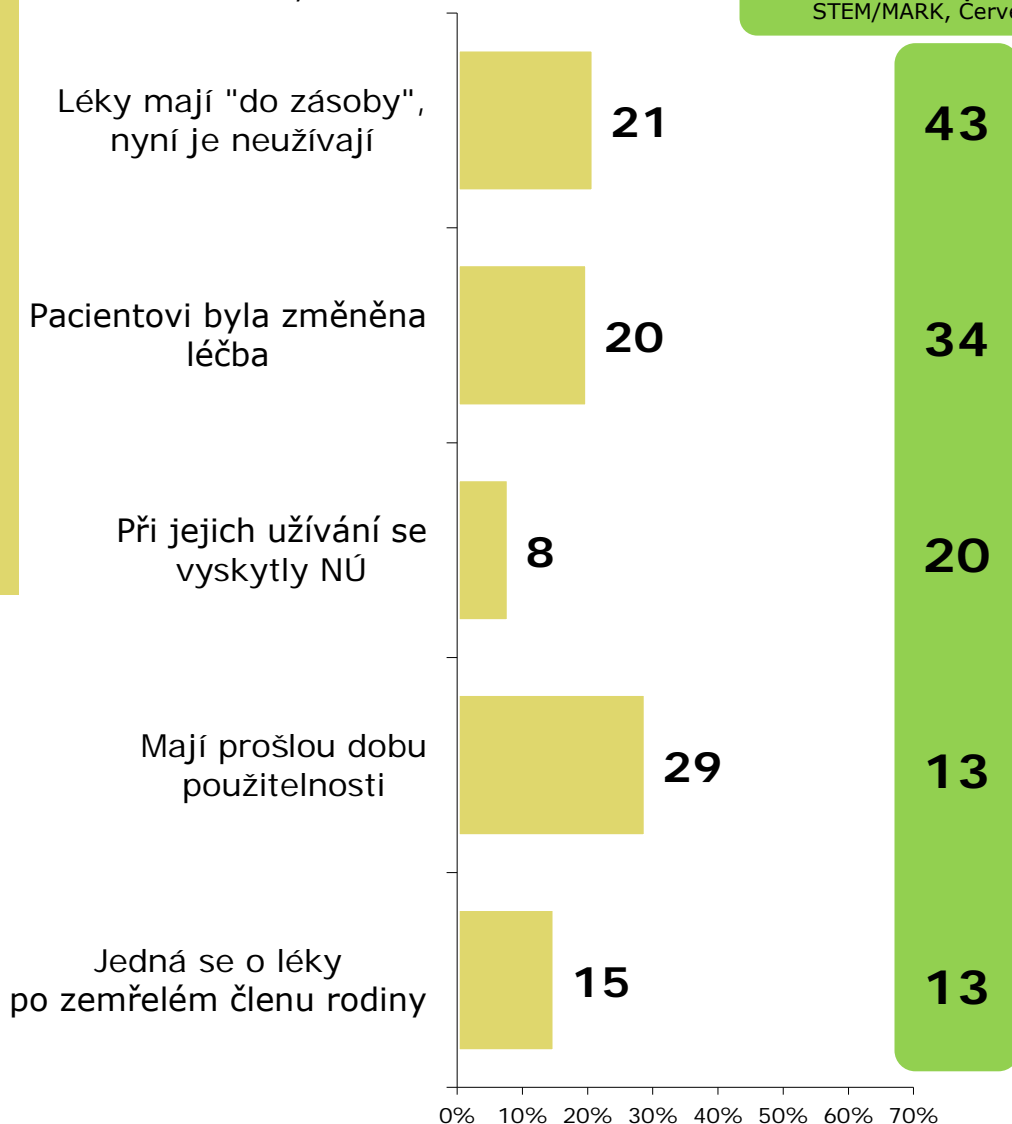
Předpokládané nejčastější důvody vyhazování nepoužitých léčiv

LÉKAŘI

DOMÁCNOSTI

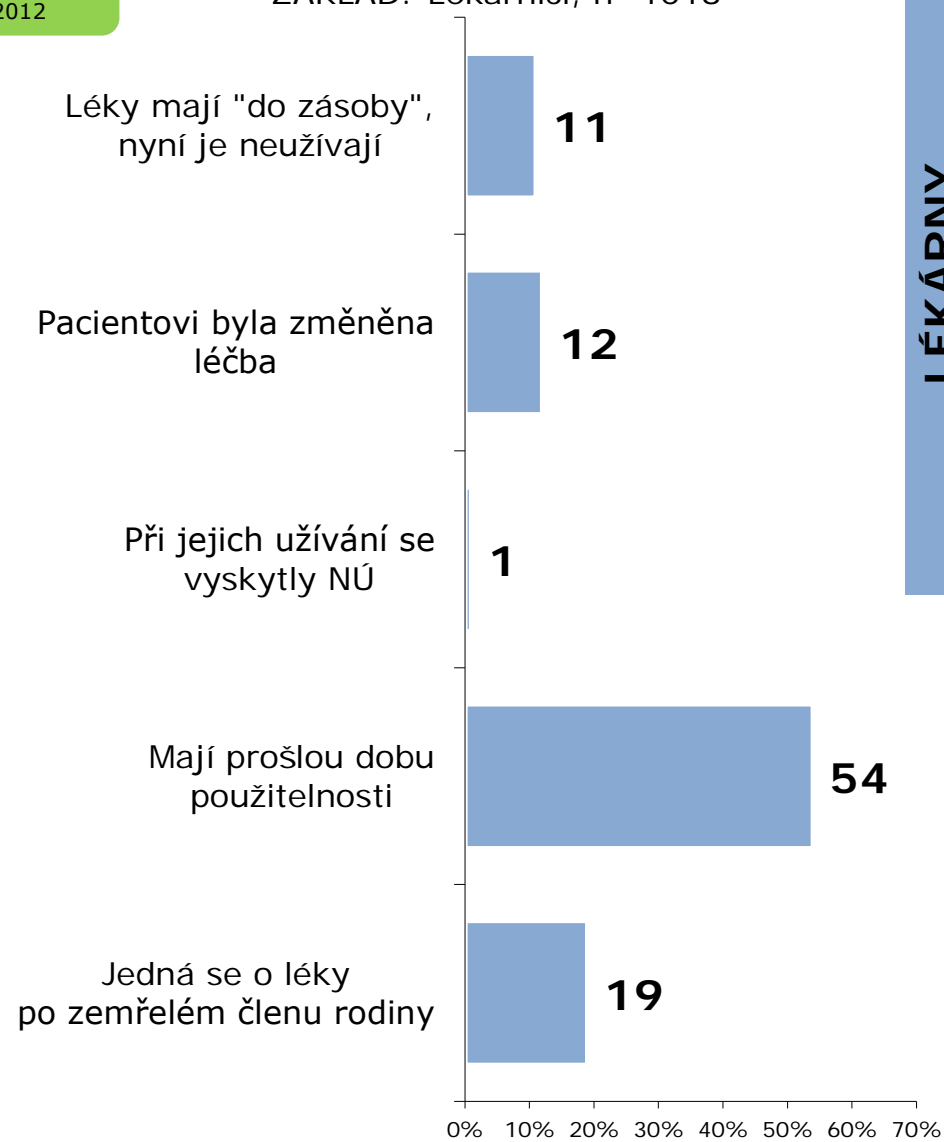
STEM/MARK, Červen 2012

ZÁKLAD: Lékaři, n=1008

ZDROJ: FACTUM – Lékaři, Otázky lékové politiky, Březen 2012

ZÁKLAD: Lékárníci, n=1018

ZDROJ: FACTUM - Veřejnost, Otázky lékové politiky, Březen 2012

LÉKÁRNÍ

Shrnutí situace v odevzdávání nepoužitých léčiv do lékáren

INFORMOVANOST

Téměř všichni **lékárníci** zastávají názor, že je veřejnost dostatečně informovaná o možnosti odevzdat nepoužitá léčiva k likvidaci v lékárně.

90 % hospodyň z **domácností** ví, že nepoužité léky může bezplatně vrátit v jakékoli lékárně.

NÁSLEDNÉ CHOVÁNÍ

43 % **lékárníků** samo průběžně informuje pacienty o možnosti odevzdání léčiv.

Možnost vrátit léky v lékárně využije jen 53 % **domácností**.

Možnost vrátit léky v lékárně využije 65 % **občanů**.

Krajští úředníci odhadují, že mimo lékárny může skončit zhruba polovina nepoužitých léčiv. Kromě jednoho se všichni domnívají, že lidé hází léky do popelnice.

Vyčíslení reálného využití léčiv

1. NEVYUŽITÁ LÉČIVA V DOMÁCNOSTECH = 443 milionů Kč

Východiska a postup výpočtu

Z výzkumu Domácnosti (části audit lékárníček) jsme vypočítali **průměrný počet nepoužívaných balení léků na jednu domácnost**.

Zahrnuty byly pouze **OTC a Rx přípravky**, vyloučeny doplňky stravy (všechna zapsaná balení jsme předem nakódovali dle těchto kritérií).

Zahrnuty pouze **přípravky, které domácnosti již neplánují použít** (prošlé nepoužívané, po jiném členu domácnosti, nepoužívané z důvodu nežádoucích účinků nebo změny léčby).

Počty balení byly přepočteny na „celá“ podle toho, zda byly načaté nebo ne.

Dále jsme vycházeli z průměrné ceny balení za poslední rok 2011 (*Zdroj: SÚKL*).

Odděleně jsme vypočítali finanční objem nevyužitých volně prodejných léků (OTC) ve všech domácnostech ČR a léků na recept, opět přepočítaných na celkový počet domácností.

Na výslednou sumu je třeba pohlížet jako na **finanční vyčíslení nevyužitých volně prodejných a receptových léčiv v domácnostech v období realizace výzkumu** (květen 2012).

Počet neužívaných léků v domácnosti	2,52 balení
z toho je 10,1 % OTC	0,25 balení
z toho je 12,6 % léků na recept	0,32 balení
Průměrná cena za balení - celkem	198,36 Kč
z toho za balení OTC	63,61 Kč
z toho za balení přípravku na recept	266,15 Kč

Výpočet celkové sumy peněz:

Počet domácností * počet neužívaných léků * cena za balení

OTC: $4\,394\,628 * 0,25 * 63,61 = 71\,225\,519$ Kč

Receptové: $4\,394\,628 * 0,32 * 266,15 = 371\,936\,462$ Kč

Celkem: 443 191 981 Kč

Vyčíslení reálného využití léčiv

2. NEVYUŽITÁ LÉČIVA ODEVZDANÁ DO LÉKÁREN = 1 miliarda v roce 2011

Východiska a postup výpočtu

- Z výzkumu **Kraje** (evidence krajů - množství lékového odpadu v tunách, STEM/MARK) jsme použili celkové množství lékového odpadu za všechny kraje za daný rok, viz strana 11 zprávy – Množství likvidovaných nepoužitých léčiv za jednotlivé roky.
- Provedli jsme **přepočítání na počet likvidovaných balení**. K tomu jsme využili údaj z části **Lékárny** – počet 20,7 celých balení v jednom kg lékového odpadu.
- S využitím průměrné ceny za balení léčivého přípravku (Rx i OTC dohromady) jsme vypočítali finanční částku, která odpovídá množství léčiv odevzdaných do lékáren v jednotlivých letech.

Vzorový výpočet celkové ceny nevyužitých léčiv odevzdaných veřejností do lékáren za rok 2011:

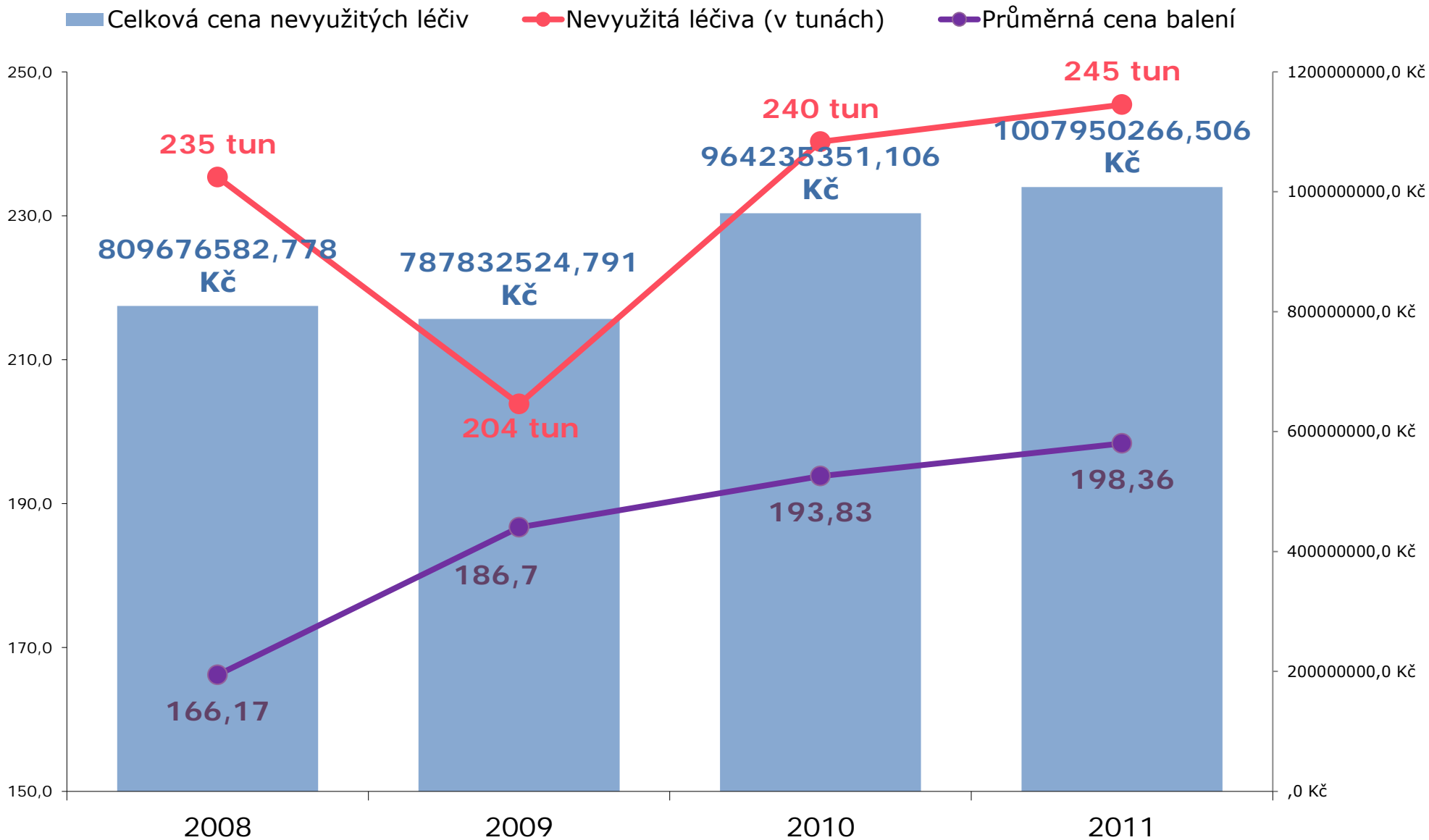
Odevzdaná léčiva (evidence krajů/tuny)
* 1000 (převod na kg)
* počet balení v 1 kg (údaj z lékáren)
* cena za balení

$245,4 * 1000 * 20,7 * 198,36 =$

Celkem: 1 007 950 267 Kč

	Nevyužitá léčiva (v tunách)	Přepočítání na celá balení	Průměrná cena balení (Kč)	Celková cena nevyužitých léčiv (Kč)
rok 2008	235,4	4 872 580	166,2	809 676 583
rok 2009	203,8	4 219 778	186,7	787 832 525
rok 2010	240,3	4 974 645	193,8	964 235 351
rok 2011	245,4	5 081 419	198,4	1 007 950 267

Nevyužitá léčiva odevzdaná do lékáren

Vyčíslení reálného využití léčiv

3. NEVYUŽITÁ LÉČIVA VYHOZENÁ DO POPELNICE = 390 milionů v roce 2011

Východiska a postup výpočtu

- Jelikož nejsou k dispozici žádné konkrétní údaje o množství léčiv vyhozených do popelnice, pokusili jsme se alespoň o hrubý **odhad pro rok 2011**.
 - Vycházeli jsme přitom z údajů z části **Domácnosti**. Zde lidé deklarovali, jakým způsobem nakládají s léky, které již nechtějí používat.
 - Pro výpočet jsme použili **část domácností, které hází léky pouze do popelnice nebo do sběrného dvora** (20,4% všech domácností). Nejsou zde zahrnuty domácnosti, které používají popelnice pouze jako jeden ze způsobů likvidace nepoužitelných léčiv. Jedná se tedy o **minimální odhad finančního objemu**, který představují nepoužitelná léčiva vyhozená do popelnic a sběrných dvorů.

ODHAD FINANČNÍHO OBJEMU, KTERÝ PŘEDSTAVUJÍ NEVYUŽITÁ LÉČIVA VYHOZENÁ DO POPELNICE NEBO SBĚRNÉHO DVORA – ZA ROK 2011:

Část domácností, která vrací léky do lékáren	52,8 %
Část domácností, která hází léky POUZE do popelnic nebo do sběrného dvora	20,4 %

Výpočet celkové sumy peněz:

(Domácnosti - hází léky do popelnic, sběrného dvora / domácnosti - vrací léky do lékáren)

* Suma za léky vrácené do lékáren za rok 2011

$(20,4 / 52,8) * 1\,007\,950\,267 =$ **Celkem: 389 462 214 Kč**

Vyčíslení reálného využití léčiv

4. NEVYUŽITÁ LÉČIVA ODEVZDANÁ DO ORDINACE = 155 milionů v roce 2011

Východiska a postup výpočtu

Jelikož nejsou k dispozici žádné konkrétní údaje o množství léčiv vrácených lékaři do ordinace, pokusili jsme se alespoň o hrubý **odhad pro rok 2011**.

Vycházeli jsme přitom z údajů z části **Domácnosti**. Zde lidé deklarovali, jakým způsobem nakládají s léky, které již nechtějí používat. Pro výpočet jsme použili **část domácností, které vrací léky pouze zpět do ordinací lékařů** (8,1 % všech domácností). Nejsou zde zahrnuty domácnosti, které využívají ordinace pouze jako jeden ze způsobů likvidace nepoužitelných léčiv (většina z nich nosí léky i do lékáren).

Z dalších výpočtů jsme vypustili možnosti „Hromadění doma, neodevzdávání nikam“ a „Předání příbuzným“ (tyto léky se nám pravděpodobně objevily ve vyčíslení ztrát v domácnostech).

ODHAD FINANČNÍHO OBJEMU, KTERÝ PŘEDSTAVUJÍ NEVYUŽITÁ LÉČIVA VRÁCENÁ DO ORDINACE – ZA ROK 2011:

Část domácností, která vrací léky do lékáren	52,8 %
Část domácností, která vrací léky POUZE do ordinace	8,1 %

Výpočet celkové sumy peněz:

(Domácnosti – odevzdává léky v ordinaci / domácnosti - vrací léky do lékáren) * Suma za léky vrácené do lékáren za rok 2011

$(8,1 / 52,8) * 1\,007\,950\,267 =$ **Celkem: 154 846 193 Kč**

Souhrnné vyčíslení reálného využití léčiv

FINANČNÍ ZTRÁTA ZA ROK 2011 – kterou představují nevyužitá léčiva odevzdaná do lékáren a ordinací a vyhozená do popelnic, vztažená k celkovým dodávkám distributorů

Východiska a postup výpočtu

- Pro výpočet jsme využili data o dodávkách distributorů za roky 2011 (Zdroj: SÚKL) a námi vypočtenou celkovou finanční ztrátu, kterou představují léčiva odevzdaná do lékáren (Kraje), ordinací lékařů a do popelnic (odhad na základě deklarovaného chování z části Domácnosti).
- Finanční objem nevyužitých léčiv v domácnostech jsme do této části nezahrnovali. Předpokládáme totiž, že velká část z těchto léčiv se posléze objeví v lékárnách nebo popelnicích a byla by tak součástí podobné analýzy za následující rok 2012.

Finanční ztráta, kterou představují nevyužitá léčiva odevzdaná veřejností do lékáren
Celkem: 1 007 950 267 Kč

Odhad finanční ztráty, kterou představují nevyužitá léčiva vyhozená do popelnic, event. sběrných dvorů a odevzdaná v ordinacích
Celkem: 544 308 407 Kč

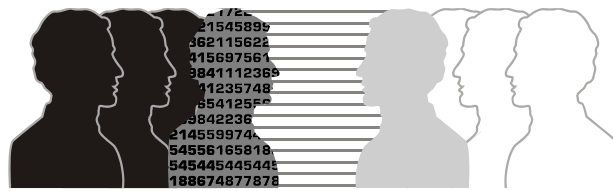
Celková finanční ztráta:
1 552 258 674 Kč

Finanční objem dodávek léčiv od distributorů do ČR za rok 2011
Celková finanční ztráta

58,93 miliard Kč
1,55 miliard Kč

$1,55 / 58,93 * 100 =$ **Celkem: 2,6 %**

= podíl ceny nevyužitých léčiv (odevzdaných a vyhozených) na celkových dodávkách distributorů

PŘÍLOHA

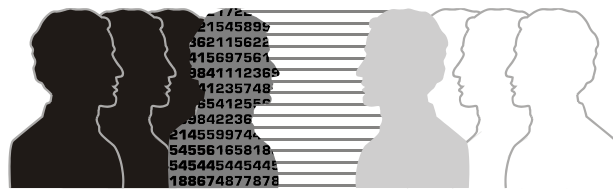
ZPRÁVA - ČÁST DOMÁCNOSTI

Léčiva v domácnostech ČR

Kvantitativní zpráva

Červen 2012 / Závěrečná zpráva z exkluzivního výzkumu pro SÚKL / Client Service Manager: Andrea Lajková / Senior Analyst: Gabriela Körnerová, STEM/MARK, a.s.

OBSAH

Hlavní zjištění	strana 3
Realizátor projektu	strana 4
Východiska a parametry projektu	strana 5
Výsledky výzkumu	strana 7
Příloha: Dotazník a karta	strana 36

Hlavní zjištění

Doma máme průměrně 13 různých léků, nejčastěji

Paralen a Ibalgin

- Průměrná česká domácnost má doma 13 různých léků – obchodních značek. V počtech balení se jedná v průměru o 17 kusů léků.
- Uloženy jsou nejčastěji v krabici (42 % domácností) nebo zásuvce (28 %). Pětina lidí dává léky do ledničky nebo má skříňku pouze pro léky, 15 % respondentů je má položené volně v poličce.
- Paralen je nejčastějším lékem, který se nachází v domácích lékárníčkách, má ho doma více než polovina respondentů (56 %). 2/5 domácností (39 %) mají doma nějaký Ibalgin a třetím a čtvrtým nejčastějším lékem jsou shodně Endiaron a Acylpyrin (18 %).
- Většina léčiv v domácnostech jsou načatá balení (83 %).
- Z auditu domácích lékárníček vyplynulo, že z celkového počtu zaznamenaných léků bylo celkem 12 % prošlých. Nejvíce prošlých léků je mezi nepoužívanými (34 % všech nepoužívaných balení léků), naopak z pravidelně používaných je prošlé jen 1 %.
- Čtvrtina léků, které mají lidé doma, je používaná pravidelně (26 %) a další polovina při potížích (52 %). Pouze 20 % léků z domácí lékárníčky jsou léky nepoužívané – nejčastěji nespotřebované při nemoci nebo zakoupené „do zásoby“, event. prošlé.
- Alespoň čas od času kontroluje stav a dobu použitelnosti léčiv 2/3 domácností. 7 % respondentů přiznalo, že léky doma nikdy nekontrolují.

O bezplatné likvidaci v lékárnách vědí, ale léky tam nosí jen polovina, téměř třetina je hází do popelnice

- Pouze desetina dotázaných neví, že může léky bezplatně odevzdat k likvidaci v lékárně. Přesto ale do lékárny nosí nepoužitelné léky jen 53 % domácností. 29 % domácností vyhazuje léky do popelnice spolu s běžným odpadem. 17 % respondentů uvedlo, že nepoužitelné léky odnáší sestře do ordinace a 15 % je hromadí doma.
- Ačkoliv většina dotázaných ví, že léky mají svůj specifický způsob skladování, který je uveden v příbalovém letáku, jen v polovině domácností si údaje vždy přečtou a postupují podle nich. Pětina lidí (21 %) skladuje všechny léky stejně a informace o doporučeném způsobu skladování si nezjišťuje.
- Přesně dle doporučení lékaře nebo lékárníka užívá léky 2/3 dotázaných, většina ostatních si občas vezme lék jinak než bylo doporučeno (30 % respondentů).
- 45 % lidí si čte vždy příbalovou informaci o léku, dalších 40 % je čte také, ale jen u léků, u kterých si nejsou jisti užíváním. Naopak 15 % respondentů příbalové léky nečte vůbec nebo jen výjimečně.
- Respondentky-ženy jsou obecně ve svém chování k léčivům svědomitější než muži. Častěji odpovídaly, že kontrolují stav lékárníčky i skladování léků, více čtou příbalové informace i častěji nosí léky do lékáren k likvidaci.

Realizátor projektu

Společnost STEM/MARK

- Jsme společností zkušených odborníků v marketingovém výzkumu a řídíme se přesvědčením, že kvalitní výzkum musí být dialog. Dialog mezi námi a klientem a dialog s našimi respondenty otevírají cestu k dobrému výzkumu. Dobrý výzkum je předpokladem úspěšného dialogu našeho klienta s jeho zákazníky. Nejlepší služby se rodí z otevřeného dialogu lidí. **Marketingový výzkum je dialog.**
- Od vstupu na český trh v roce 1994 jsme se stali jednou z předních společností v oblasti marketingového výzkumu.
- Poskytujeme služby na vysoké profesionální úrovni, prověřené na několika úrovních společnosti nezávislými orgány české asociace agentur pro výzkum trhu SIMAR a odpovídající standardům světové profesní organizace ESOMAR.
- Výzkumné série, rozsáhlý archiv dat pořízených ve vlastní režii a znalost prostředí nám umožňují znát odpovědi na některé otázky ještě dříve, než nám je klienti položí.
- Pomáháme zákazníkům správně porozumět výsledkům výzkumu a zvolit optimální marketingovou strategii vedoucí k úspěchu a k dosažení jejich cílů. Tím podporujeme jejich růst a zlepšování pozice na trhu.
- Je pro nás radost spolupracovat s těmi, kteří své práci rozumí.

Client Service Manager

Andrea Lajková

- Telefon:** 225 986 830
- Mobil:** 724 433 865
- E-mail:** lajkova@stemmark.cz

Senior Analyst

Gabriela Körnerová

- Telefon:** 225 986 837
- Mobil:** 724 433 850
- E-mail:** kornerova@stemmark.cz

STEM/MARK, a.s.

Chlumčanského 497/5, 180 00 Praha 8

Telefon: 225 986 811

Fax: 225 986 860

E-mail: Info@stemmark.cz

Web: <http://www.stemmark.cz>

IČO: 6185 9591, DIČ: CZ6185 9591

Bankovní spojení: UniCredit Bank ČR, Praha 1

Číslo účtu: 819 010 004 /2700

Východiska a parametry projektu

Zadání projektu

Předmětem výzkumného projektu bylo dle zadání SUKLu provést **audit domácích lékárníček** a zmapovat **postoje a chování lidí v oblasti léčiv** – jejich spotřeby, uchovávání, kontroly expirace a vyhazování nepoužitých léčiv. Výsledky tohoto výzkumu pak budou zahrnuty spolu s dalšími částmi do celkového obrazu reálného využití léčiv, jehož cílem je vyčíslit i finanční dopad na zdravotní systém ČR.

Cíle projektu

Zjistit chování lidí (domácností) v oblasti léčiv:

- popsat celkovou zásobu léčiv v domácnosti, včetně specifikace,
- zmapovat místa, kde se léčiva doma nacházejí,
- ověřit důvody nepoužití léků, dodržování správného způsobu skladování a užívání dle příbalového letáku,
- zjistit podíl domácností, které odnášejí léky zpět do lékárny, do popelnic, sběrných dvorů event. jinak likvidují.

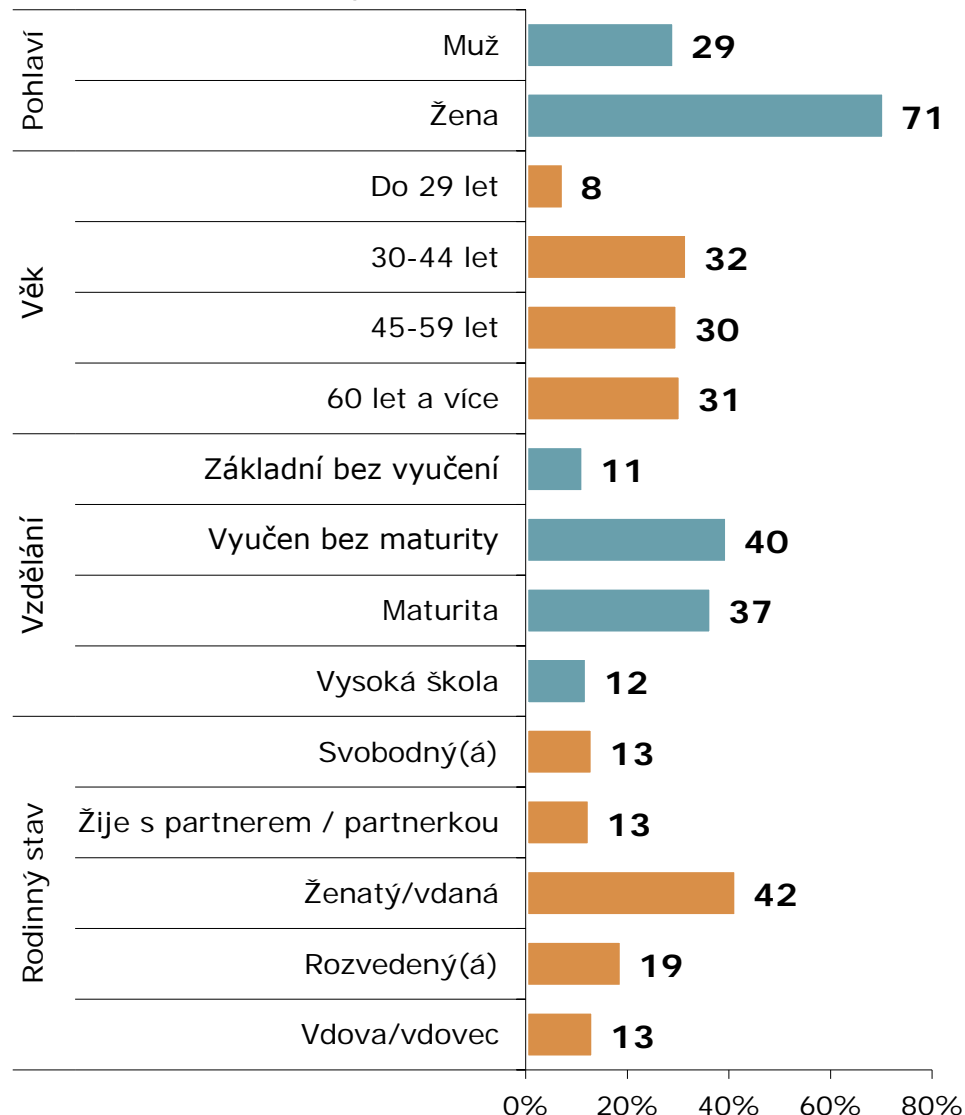
Metoda projektu

- Kvantitativní **osobní dotazování formou papírových dotazníků** a karet pro vypsání léčiv v domácnosti.
- Rozhovor veden **s členem domácnosti, který zodpovídá za nákup a skladování léčiv**. Respondent **nebyl předem informován o detailním soupisu a kontrole lékárníčky**.
- Kvótní výběr domácností podle věku, vzdělání, velikosti místa bydliště a kraje.

Detaily terénního šetření

- Celkový počet vyplněných dotazníků: 2033
- Termín dotazování: 25. 4. – 26. 5. 2012
- Místo dotazování: celá ČR
- Data: nevážená

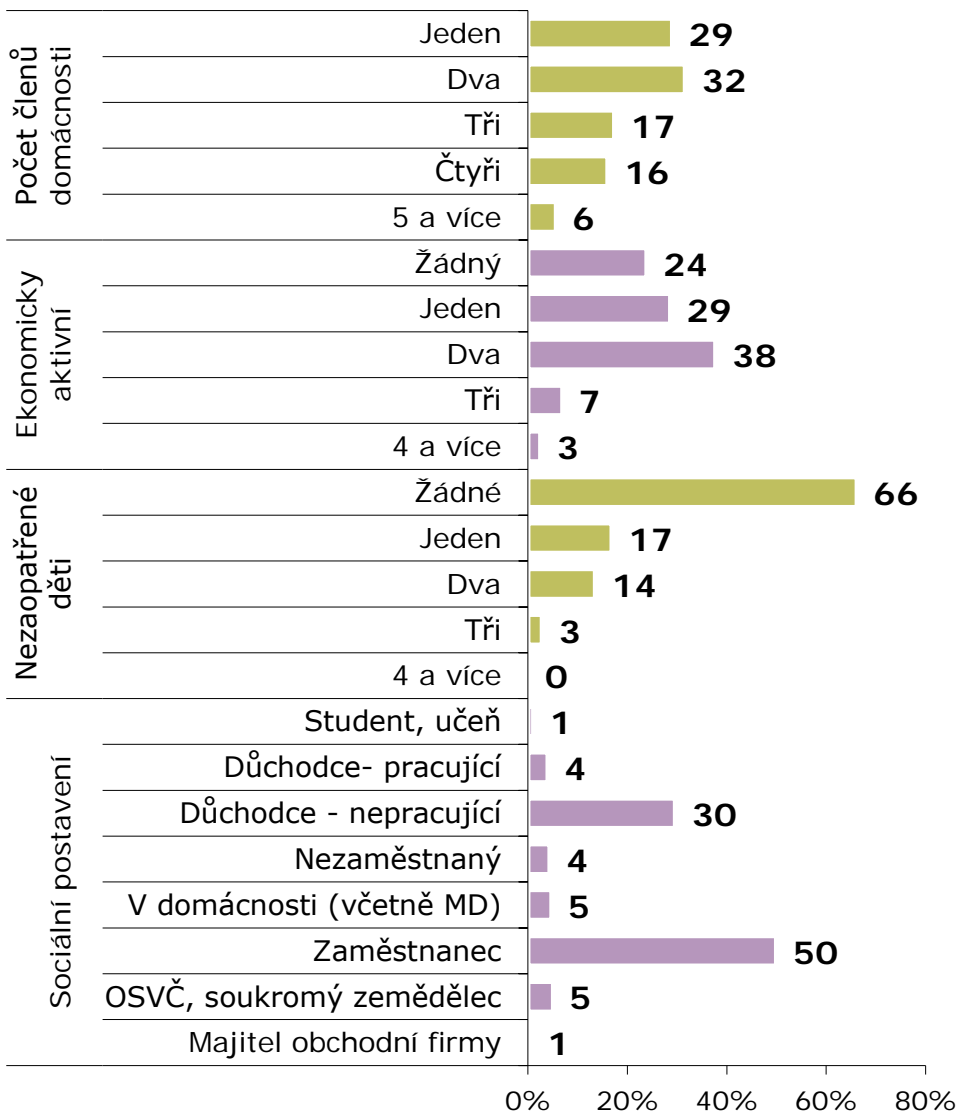
ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2033

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

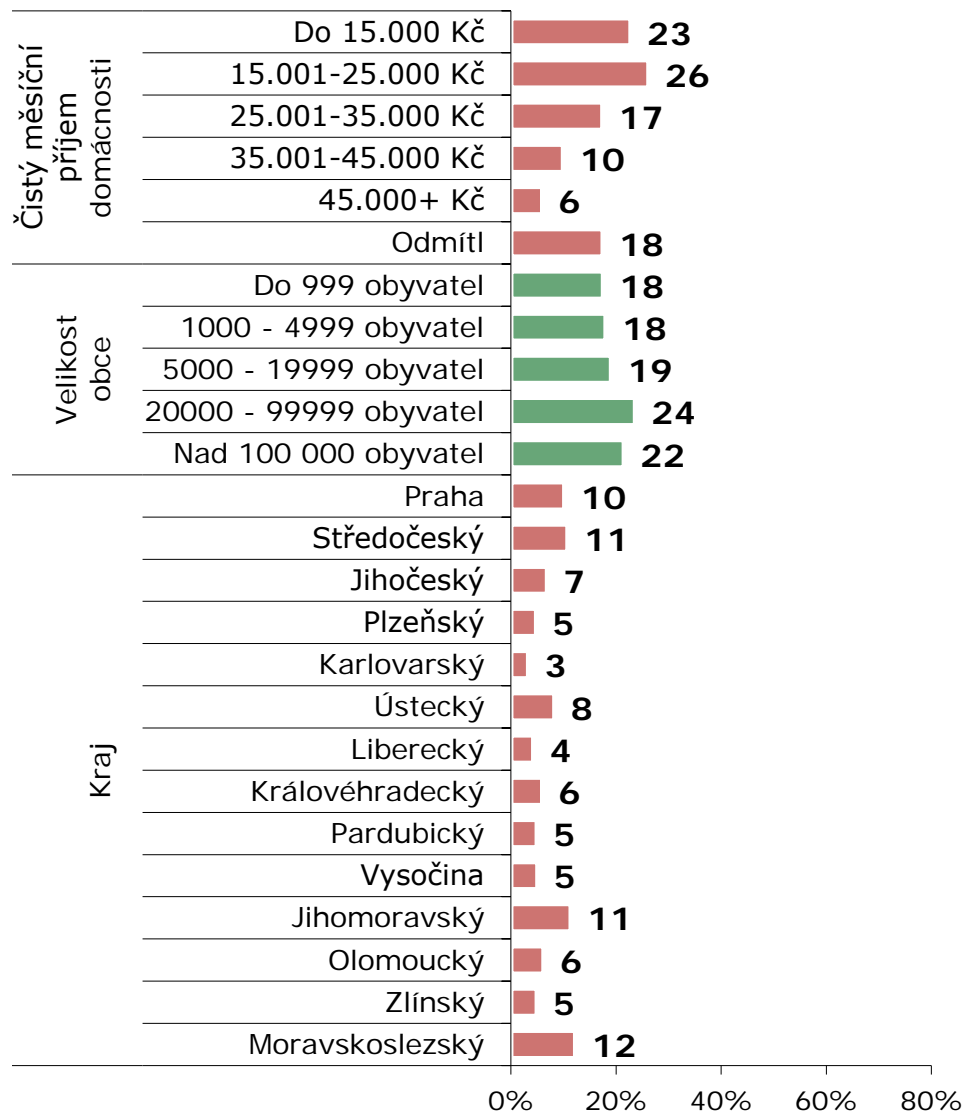
Struktura vzorku

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2033

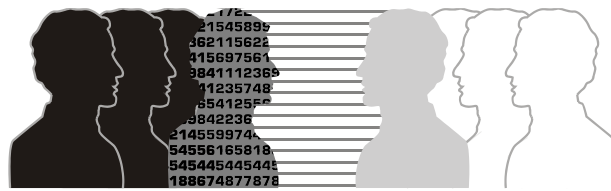

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2033

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

VÝSLEDKY VÝZKUMU - CHOVÁNÍ A POSTOJE

Kontrolování použitelnosti

- Alespoň čas od času je kontrolován stav a doba použitelnosti léčiv v domácí lékárnice téměř ve 2/3 domácnosti** – z toho 27 % domácností provádí pravidelnou kontrolu a 36 % kontroluje léky čas od času. Necelá desetina respondentů (7 %) naopak přiznala, že léky, které mají doma nikdy nekontrolují. U respondentek-žen je přitom patrná vyšší tendence k pravidelné, ale i občasně kontrole.

Přítomnost nepoužitých léčiv v domácnosti a důvody

- V 71 % domácností najdeme pouze léky, které některý z členů pravidelně nebo alespoň občas užívá.** U starších respondentů nad 60 let je tento podíl ještě vyšší (77 %). Naopak **mladší domácnosti častěji mají doma léky tzv. do zásoby**, nejvíce se takto zásobí lidé mezi 30-44 lety. Kromě „zásob“, které udává 43 % respondentů jako důvod přítomnosti nepoužitých léčiv, třetina dotazovaných zmínila změnu léčby a pětina lék nepoužívá kvůli nežádoucím účinkům.

Likvidace léčiv - v lékárně i jinde

- 90% respondentů ví, že může léky bezplatně odevzdat k likvidaci v lékárně.** Nicméně 6 % z nich již zažilo situaci, že jim v lékárně odmítli nepoužitelné léky převzít. **Zhruba polovina domácností (53 %) odevzdává léky k likvidaci v lékárně.** Do lékárny je statisticky častěji nosí ženy, respondenti starší střední generace (45-59 let) a lidé s maturitou či VŠ. **29 % domácností vyhazuje léky do popelnice**, tento způsob likvidace je typičtější pro muže, mladé lidi do 29 let a obyvatele velkoměst. Sestře do ordinace léky nosí 17 % domácností a 15 % si je hromadí doma. Do ordinací odnáší léky častěji lidé se základním vzděláním, lidé nad 60 let a obyvatele vesnic.

Doporučené skladování a užívání, příbalové informace

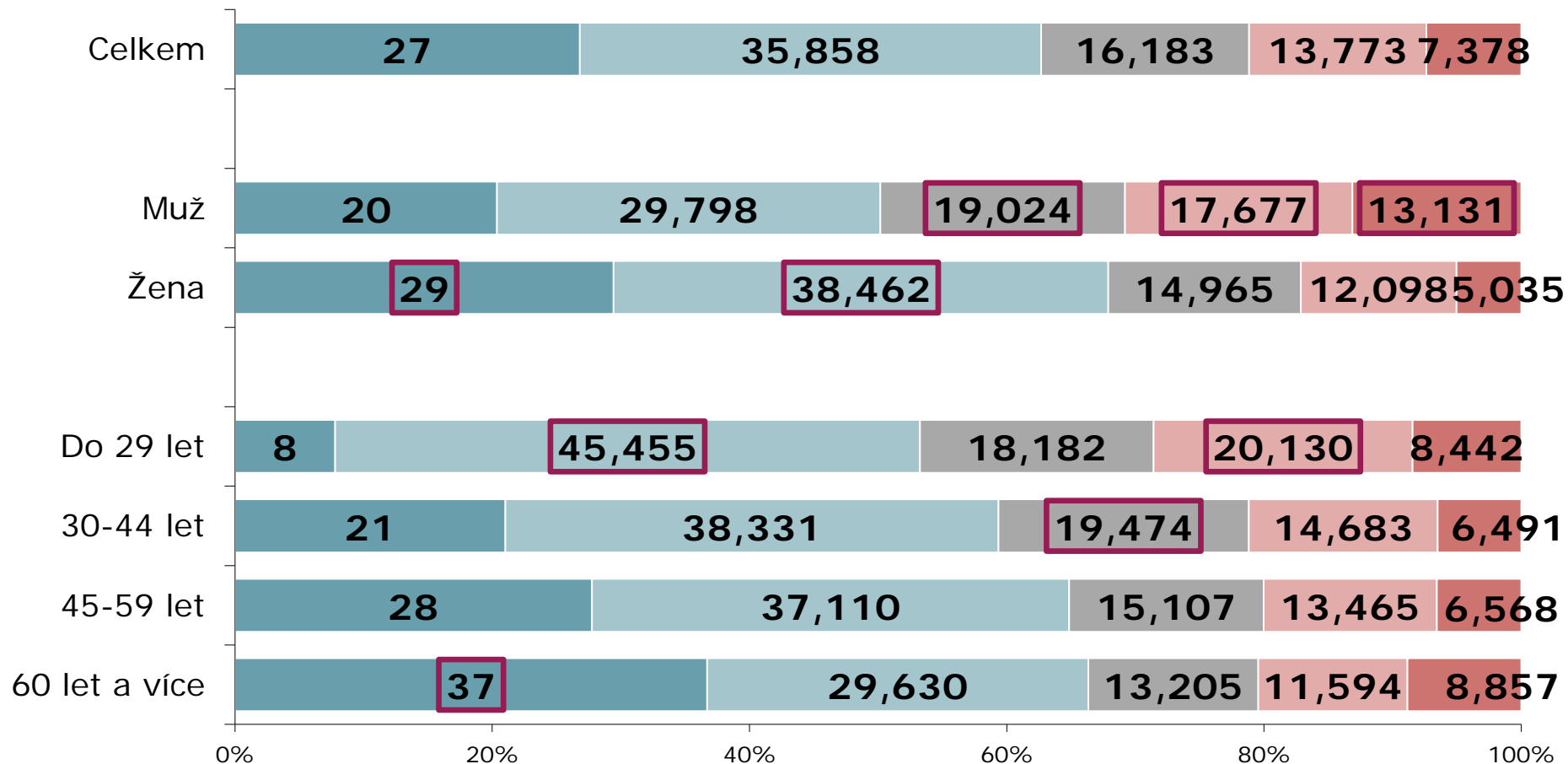
- Většina respondentů (94 %) ví, že mají léky svůj specifický způsob skladování**, který je uveden v příbalovém letáku. Ale jen polovina z nich (52 %) si vždy informace přečte a postupuje podle nich (častěji ženy a lidé nad 60 let). Naopak pětina (21 %) skladuje všechny léky stejně bez zjišťování podrobných informací o skladování.
- Dvě třetiny dotázaných užívají lék přesně dle doporučení odborníka**, ženy jsou opět svědomitější než muži. Příbalové informace u léku čte vždy 45 % respondentů, jejich podíl roste se vzděláním a je častější u žen. Čtvrtina mužů příbalové letáky nečte vůbec nebo jen výjimečně. Informacím v příbalovém letáku pak nerozumí pouze 7 % respondentů, častěji se s neporozuměním setkáme u lidí s nižším vzděláním a u starších 60 let.

63 % lidí čas od času kontroluje stav domácí lékárničky

Q1. Kontrolujete stav a dobu použitelnosti léků, které doma máte?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2033

■ Ano, pravidelně ■ Ano, čas od času ■ Pouze výjimečně ■ Pouze u těch, které bych chtěl/a právě použít ■ Léky nikdy nekontroluji

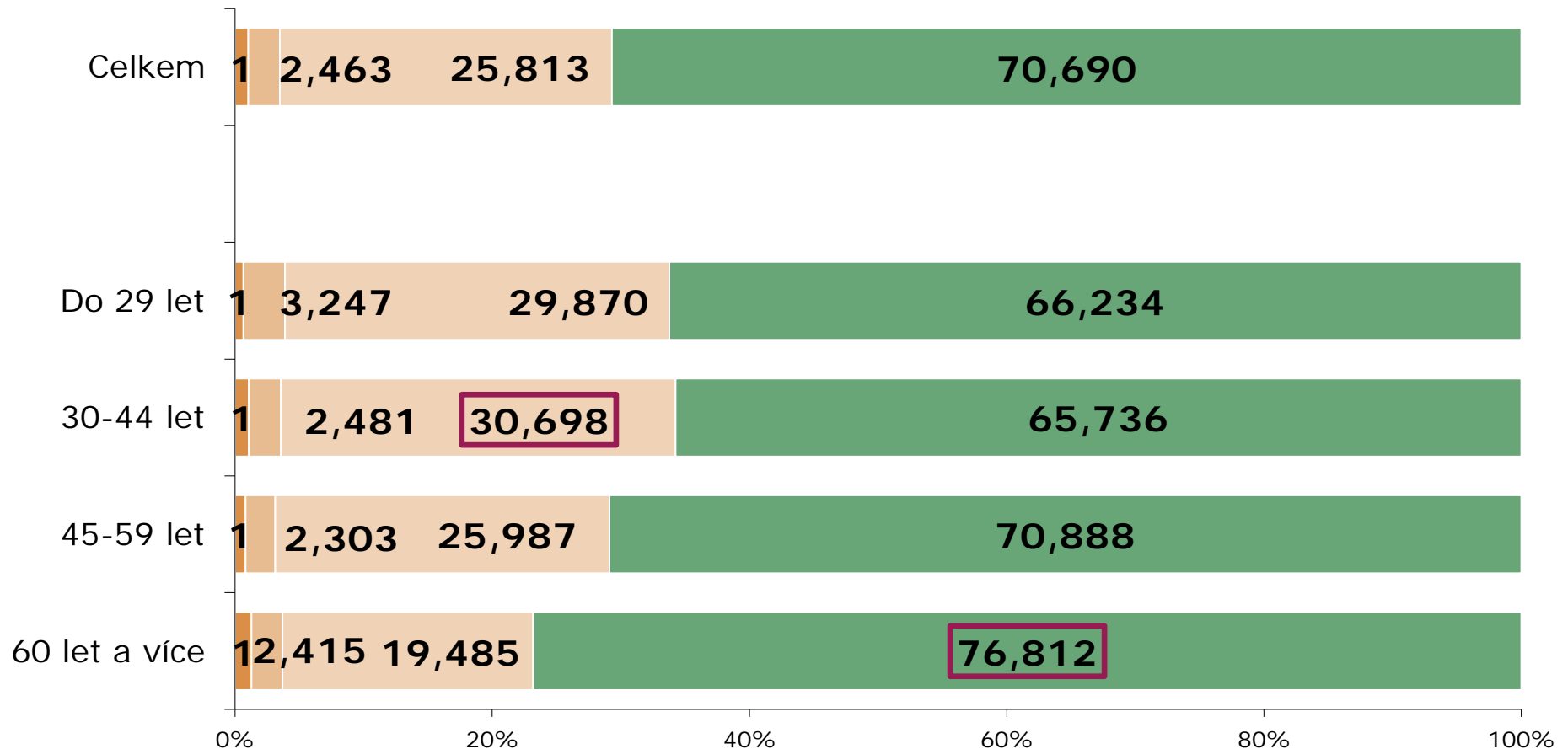
ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

29 % dotázaných má doma léky, které nikdy nepoužili

Q2. Máte doma nějaké léky, které jste nikdy nepoužili?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2030

- Ano, většinu
- Ano, poměrně mnoho
- Ano, některé léky jsem nikdy nepoužil/a
- Ne, doma mám pouze ty léky, které pravidelně nebo alespoň občas užívám

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Léky mají hlavně do zásoby nebo jim zbyly po změně léčby

Q3. Z jakého důvodu máte doma léky, které nepoužíváte?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, kteří mají doma nepoužité léky, n=594

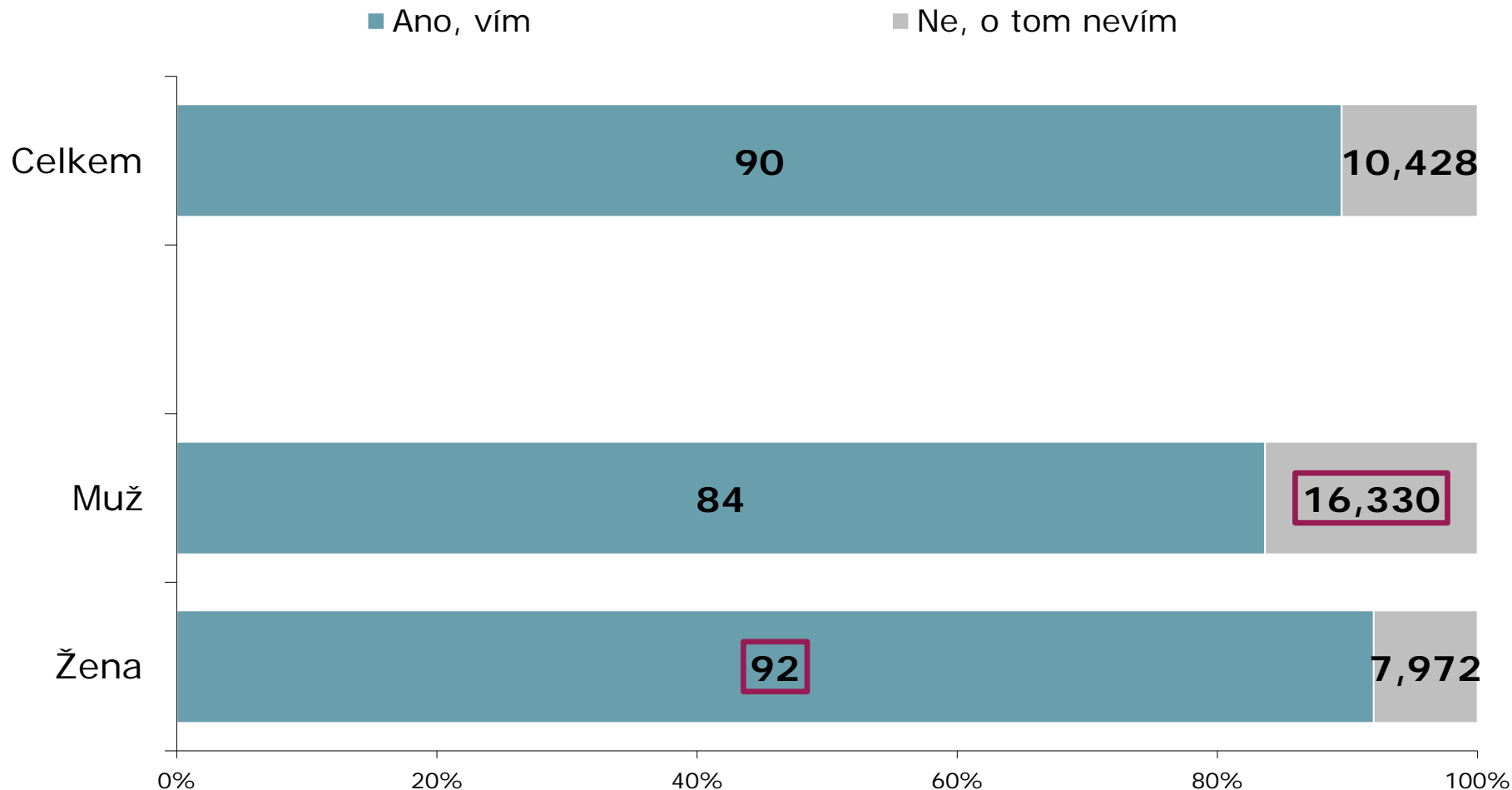

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

O možnosti vrátit léky v lékárně neví jen 10 % respondentů

Q4. Víte, že nepoužitelné léky můžete bezplatně vrátit v jakékoli lékárně, která se postará o jejich likvidaci?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2033

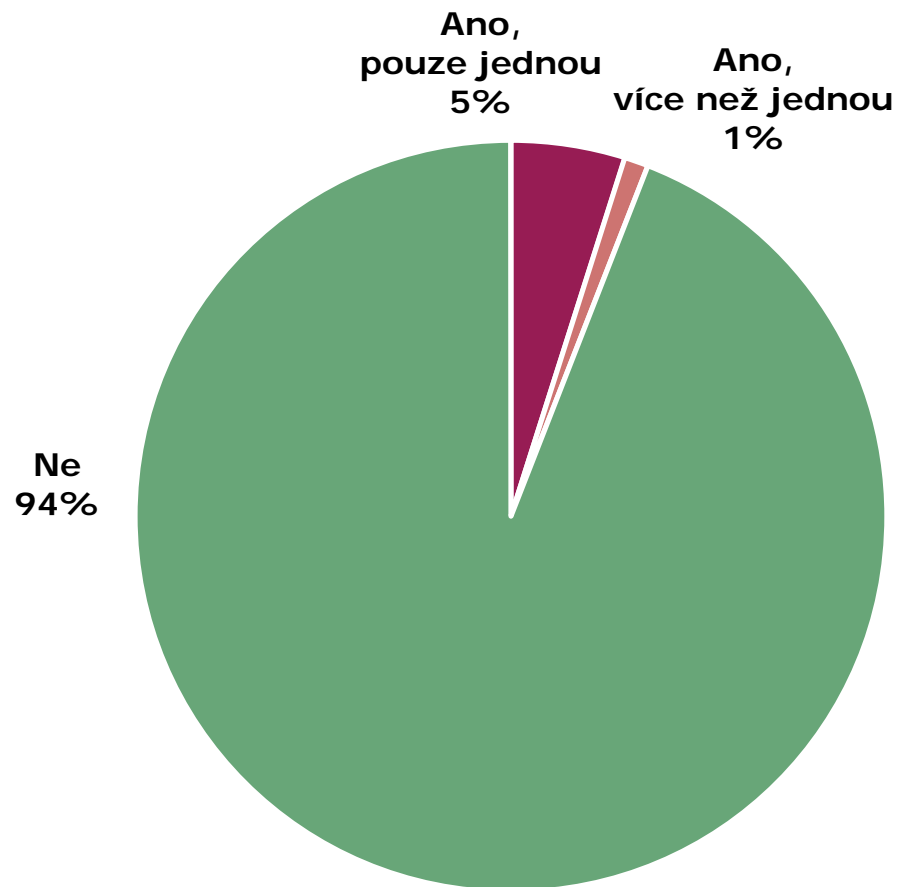

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Pouze 6 % lidí se stalo, že jim léky nechtěli v lékárně vzít

Q5. Už se Vám stalo, že Vám v lékárně nepoužitelné léky nechtěli vzít?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, kteří vědí o možnosti vracet léky v lékárně, n=1818

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

1/2 lidí léky nosí do lékárny, 1/3 je vyhazuje do popelnice

Q6. Jakým způsobem nakládáte s léky, které již nechcete používat?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2031

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Nakládání s léčivý podle pohlaví

Q6. Jakým způsobem nakládáte s léky, které již nechcete používat?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2031

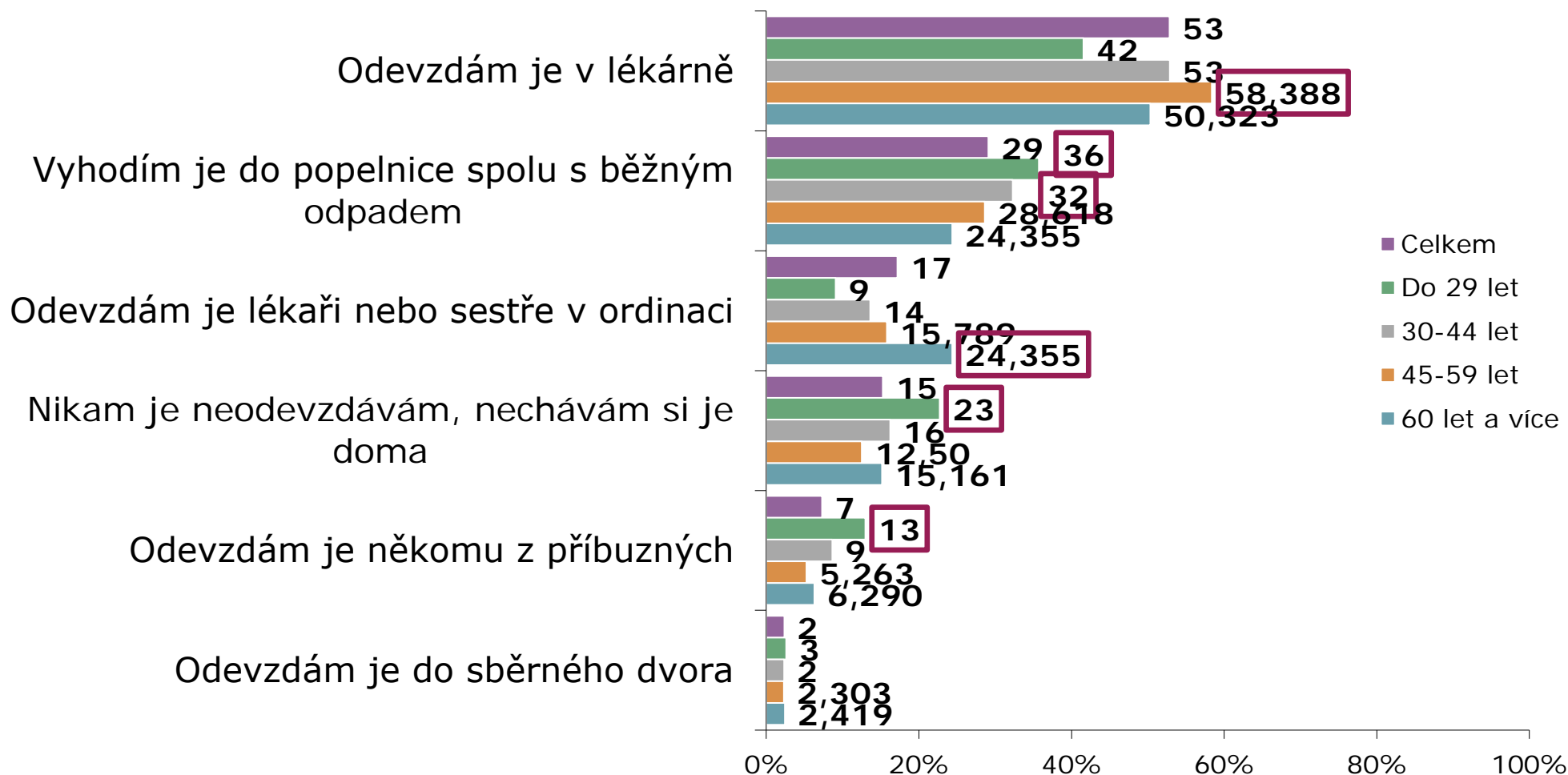

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Nakládání s léčivý podle věkových kategorií

Q6. Jakým způsobem nakládáte s léky, které již nechcete používat?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2031

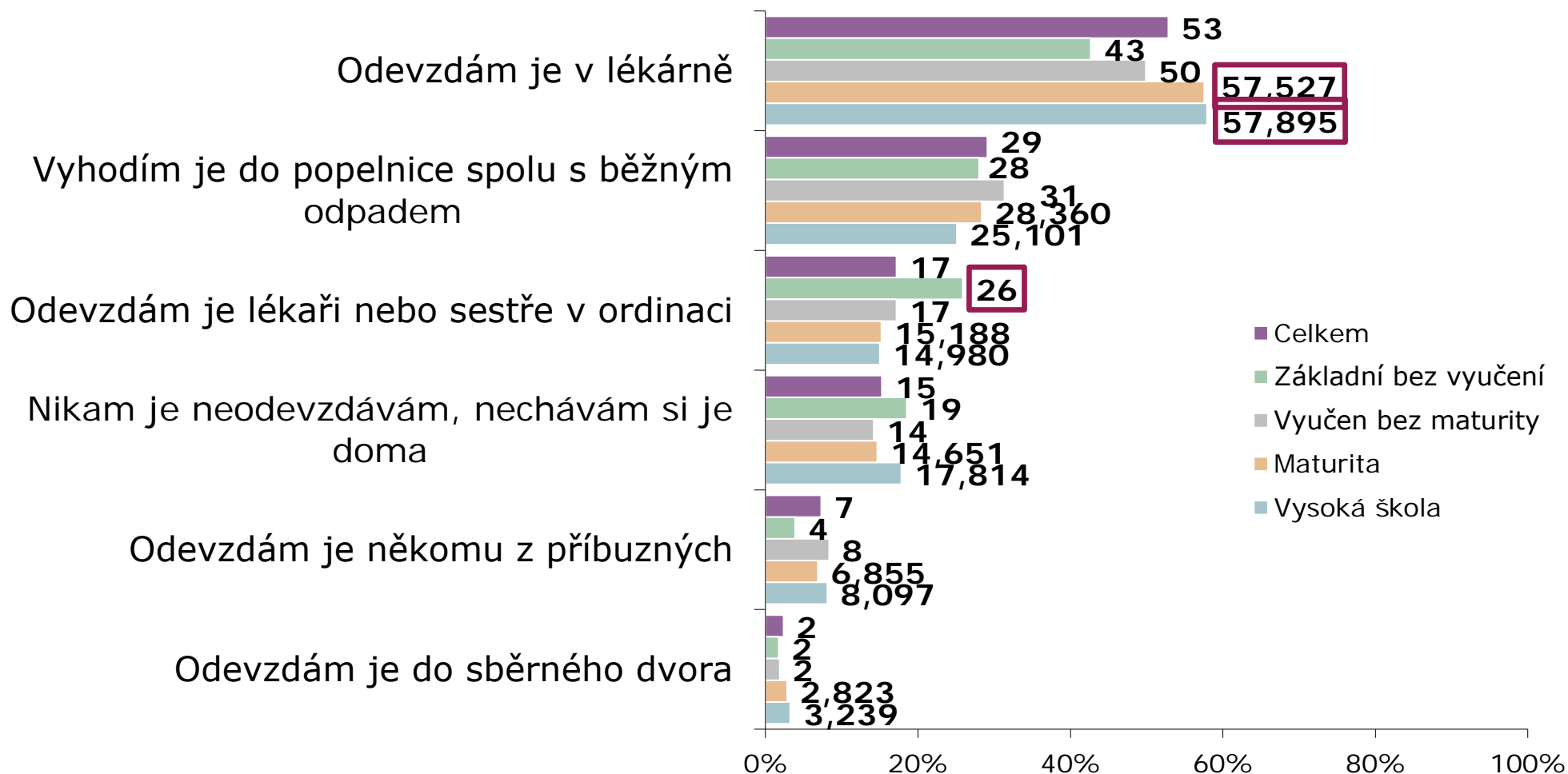

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Nakládání s léčivý podle vzdělání

Q6. Jakým způsobem nakládáte s léky, které již nechcete používat?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2031

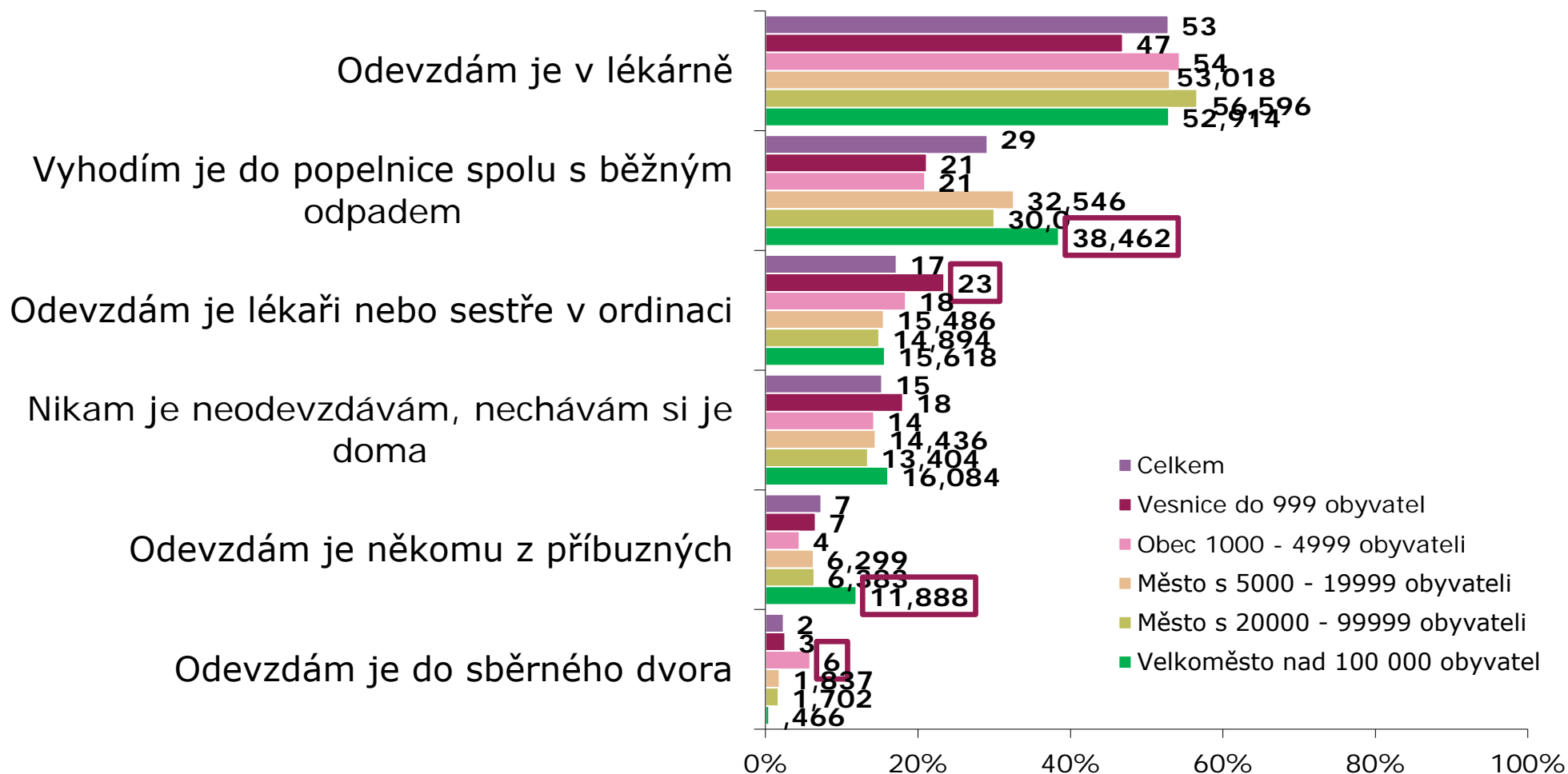

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Nakládání s léčivý podle velikosti místa bydliště

Q6. Jakým způsobem nakládáte s léky, které již nechcete používat?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2031

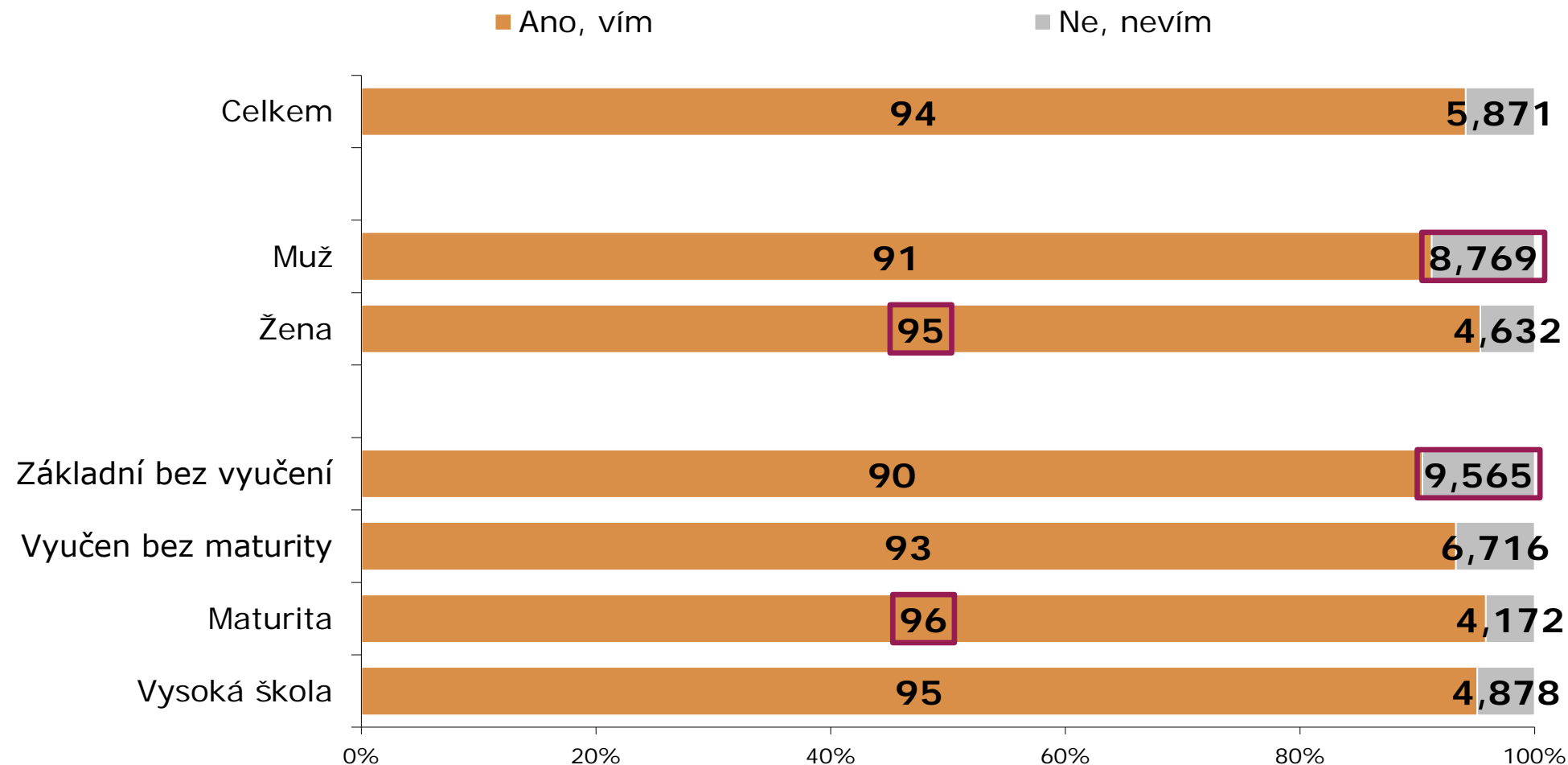

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Dotázaní vědí, že se léky skladují jen za určitých podmínek

Q7. Víte, že léky je třeba skladovat za určitých podmínek (teplo, světlo) a že je tato informace uvedena v příbalové informaci?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2027

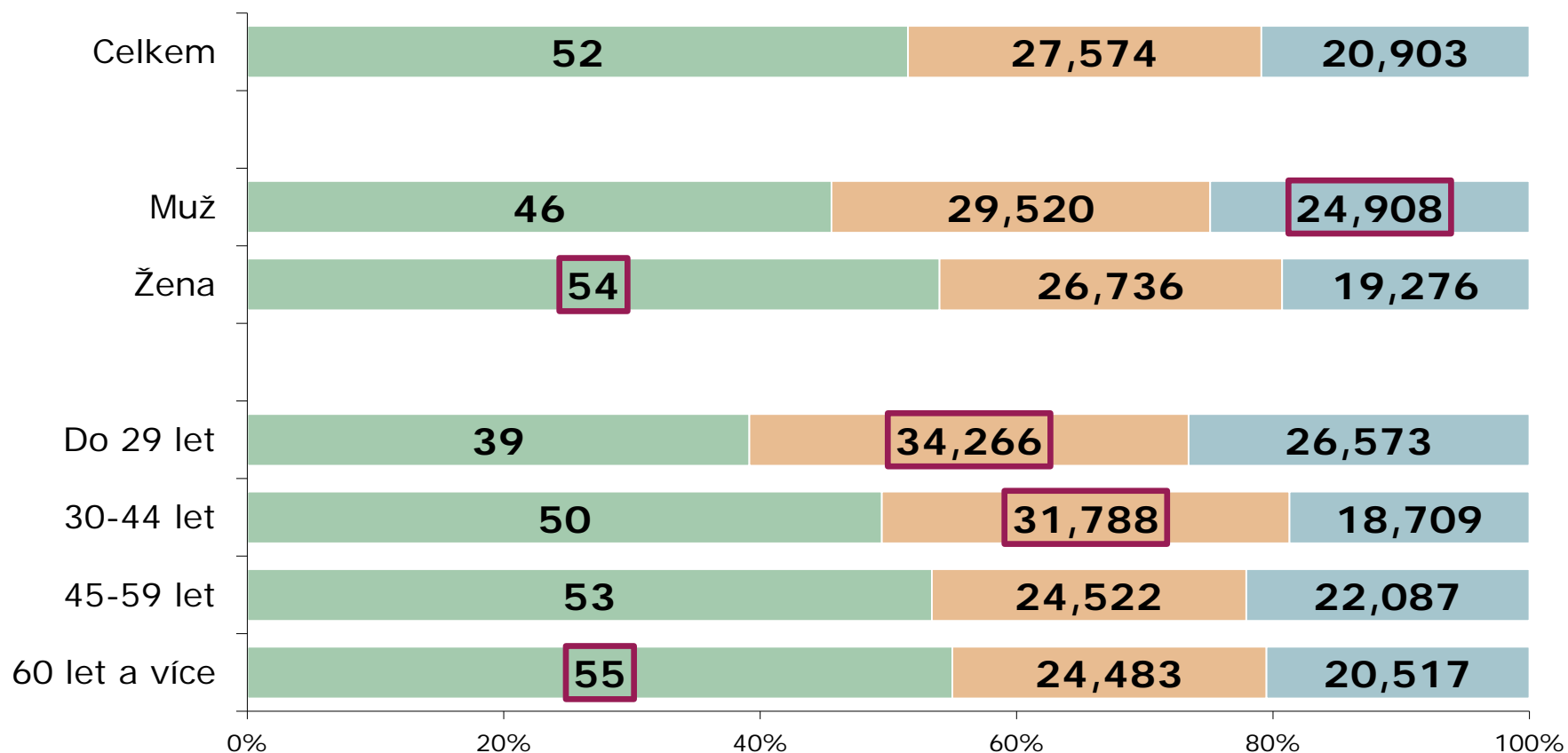
ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Doporučené skladování podle pohlaví a věkových kategorií

Q8. Skladujete léčivé přípravky přesně podle těchto doporučení?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, kteří vědí, že je třeba léčiva skladovat za určitých podmínek, n=1904

- Ano, vždy si příbalový leták přečtu a skladuju lék přesně podle něj
- Někdy na to zapomenu a lék skladuji jinak, než je doporučeno
- Všechny léky skladuji stejně, nezjišťuji podrobnosti o jejich správném skladování

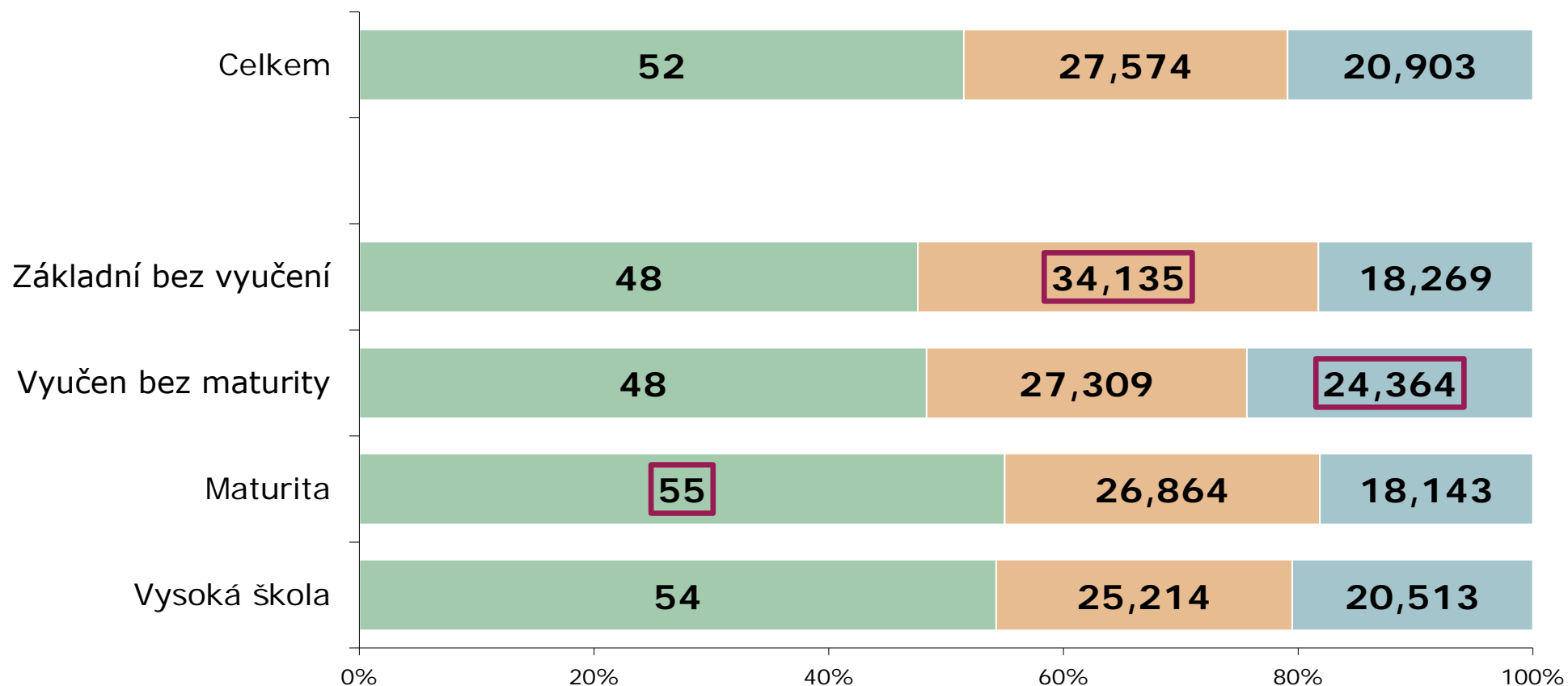
ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Doporučené skladování podle vzdělání

Q8. Skladujete léčivé přípravky přesně podle těchto doporučení?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, kteří vědí, že je třeba léčiva skladovat za určitých podmínek, n=1904

- Ano, vždy si příbalový leták přečtu a skladuju lék přesně podle něj
- Někdy na to zapomenu a lék skladuji jinak, než je doporučeno
- Všechny léky skladuji stejně, nezjišťuji podrobnosti o jejich správném skladování

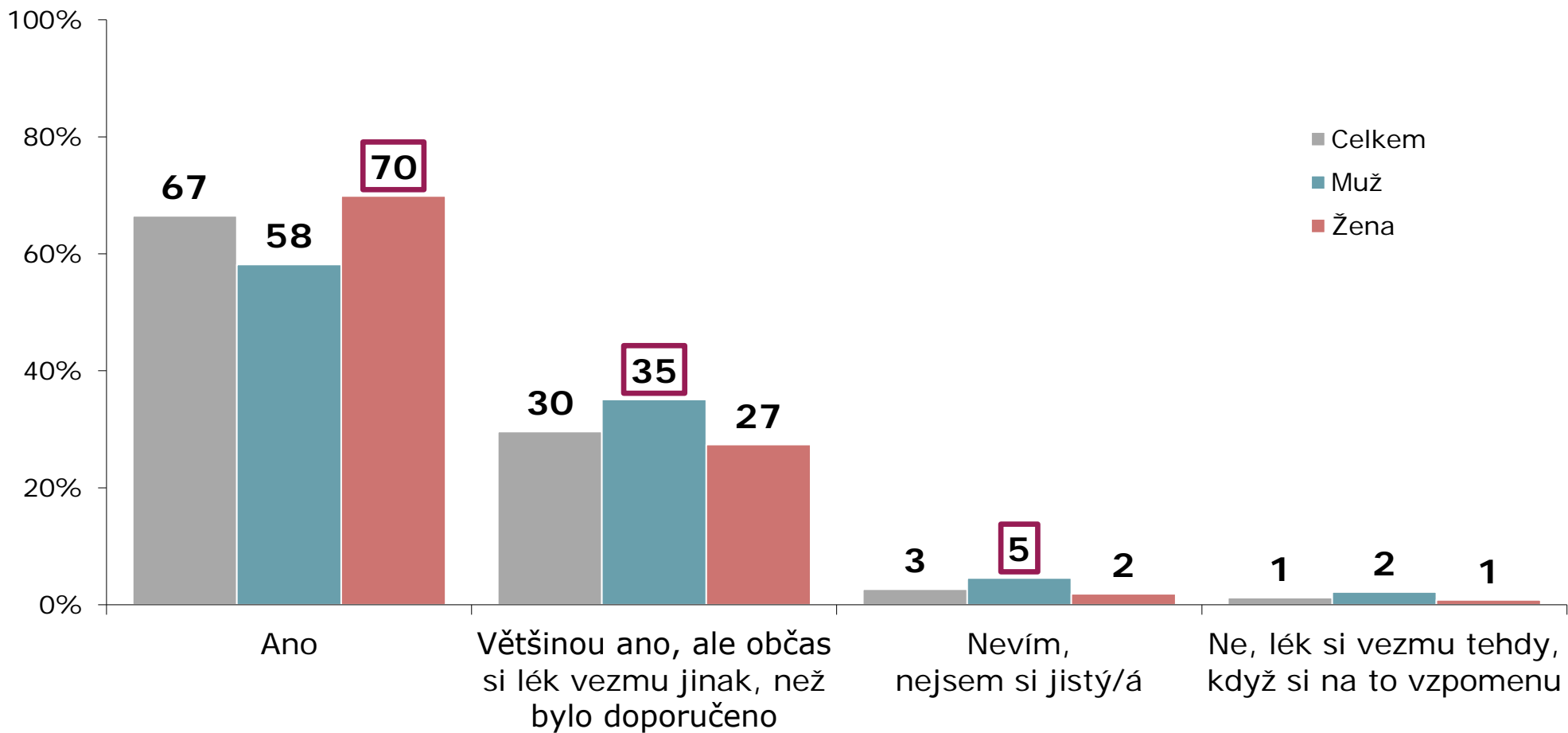

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Třetina lidí si občas vezme lék jinak než je doporučeno

Q9. Užíváte léčivé přípravky přesně tak, jak Vám doporučil lékař nebo lékárník?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2030

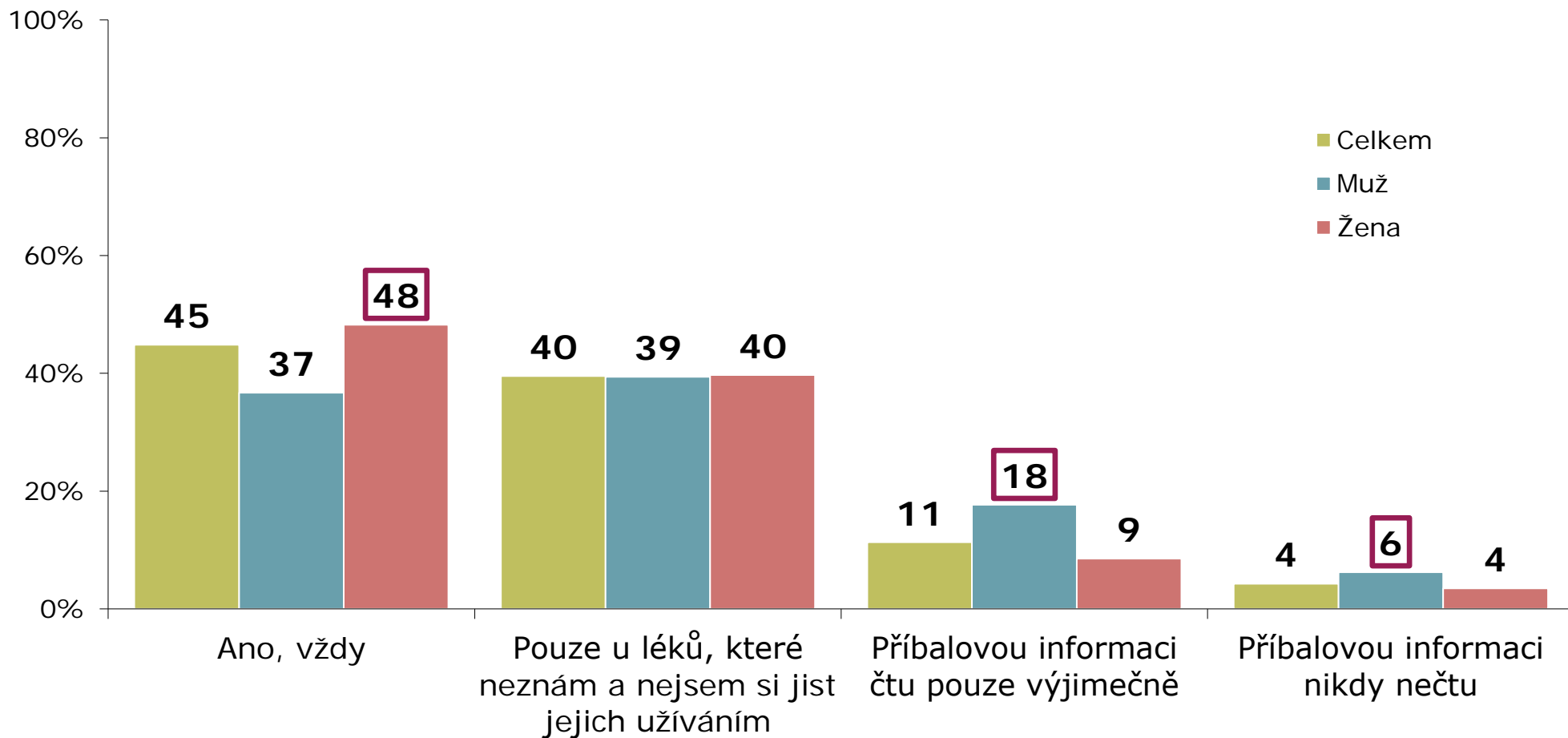

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Ženy si častěji čtou příbalové informace k přípravkům

Q10. Čtete vždy příbalovou informaci léčivého přípravku?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2031

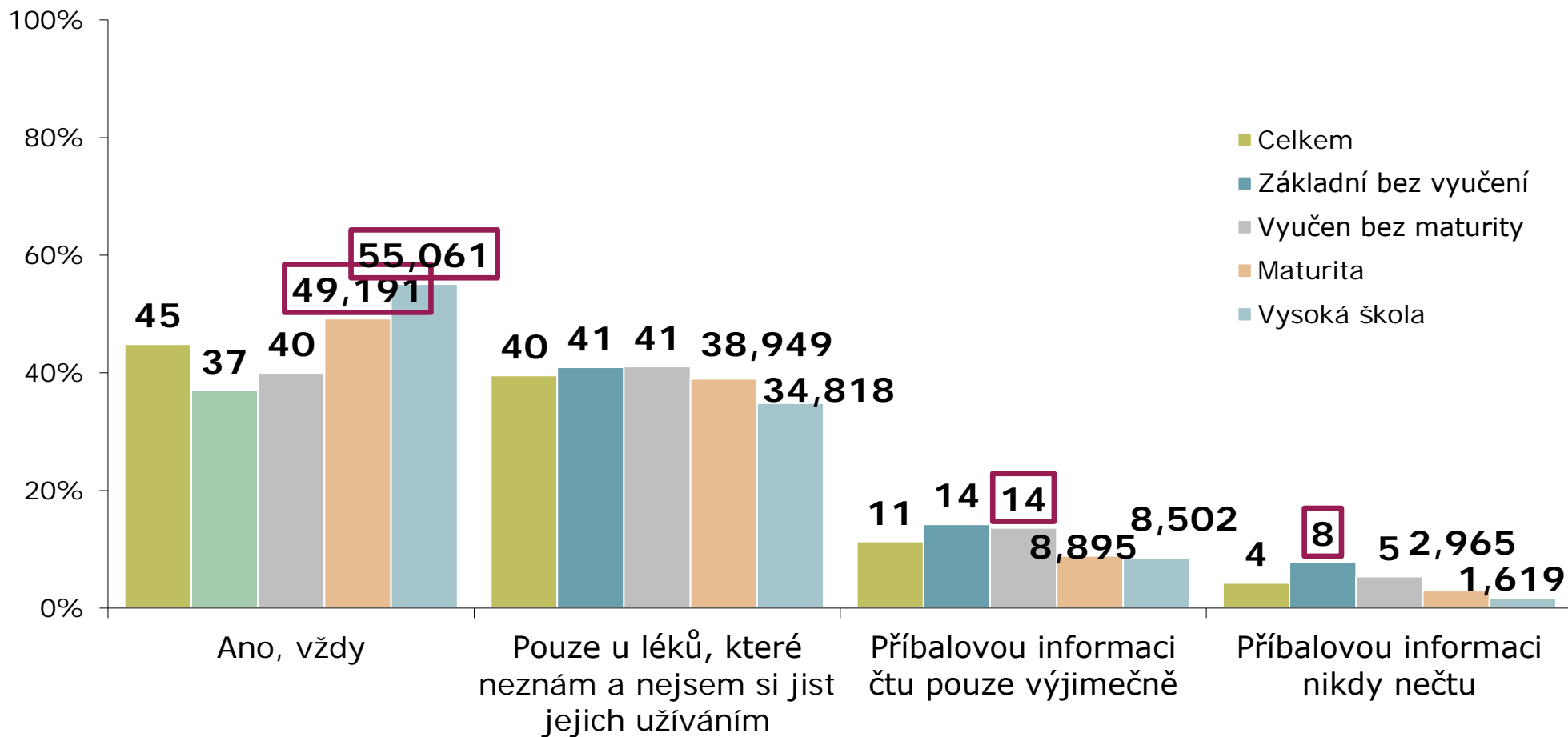

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Lidé s vyšším vzděláním častěji čtou příbalové informace

Q10. Čtete vždy příbalovou informaci léčivého přípravku?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2031

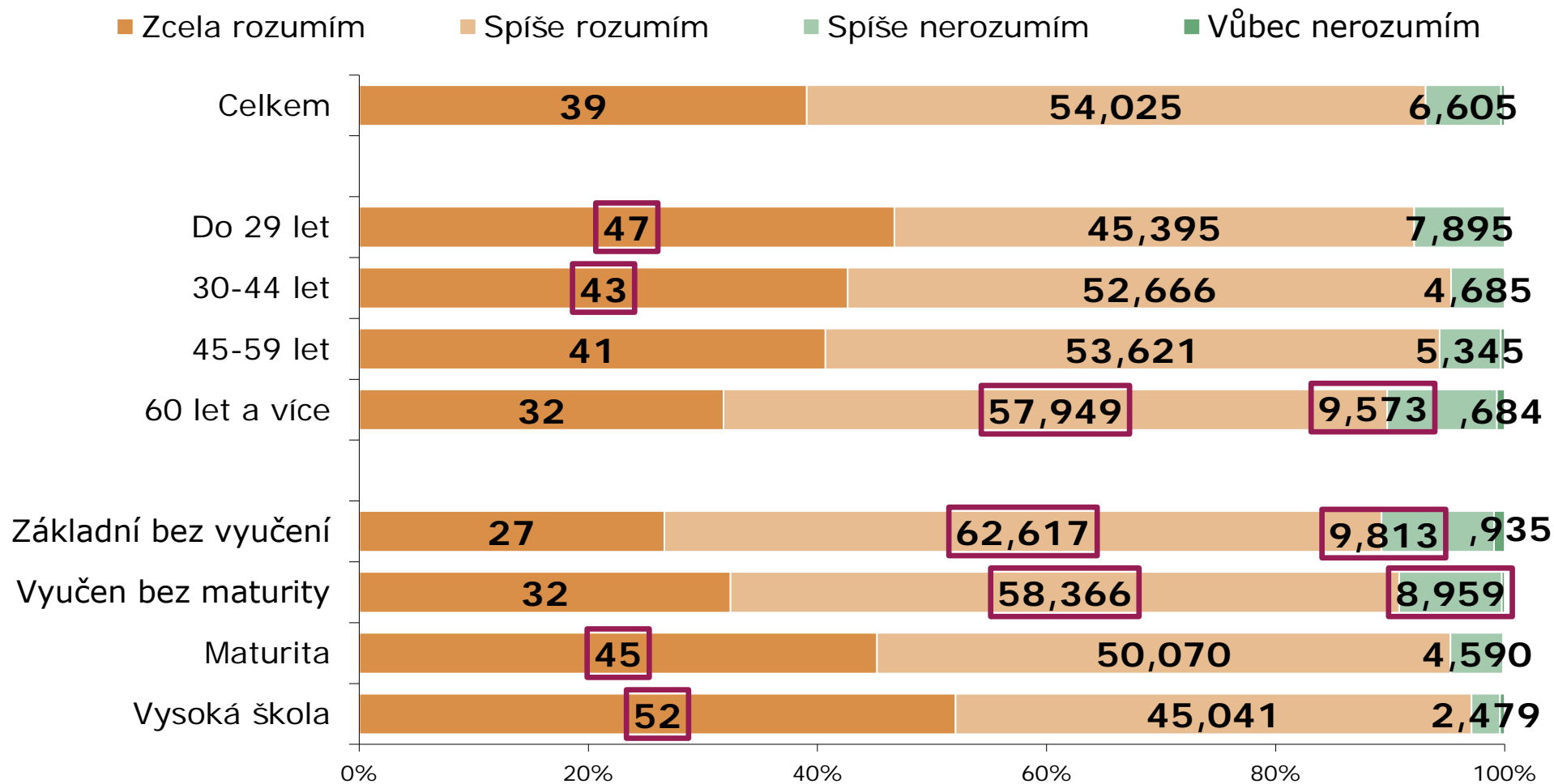

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

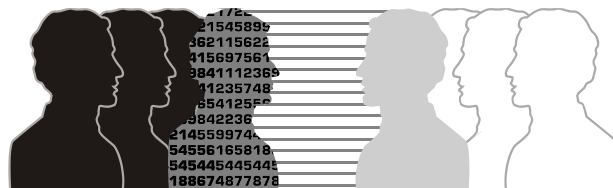
Většina dotázaných příbalové informaci rozumí

Q11. V případě, že příbalovou informaci čtete, rozumíte jejímu obsahu?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, kteří čtou příbalovou informaci, n=1938

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

VÝSLEDKY VÝZKUMU – AUDIT LÉKÁRNIČEK

Místo uložení léků

- Nejčastějším místem uložení léků je krabice** (42 % domácností), dále následuje **zásuvka** (28 %) a **lednička** (22 %). Pětina lidí má léčiva uložena ve **skříňce určené pouze pro léky**. V 15 % domácností se můžeme setkat i s léky jen tak položenými na polici (častější u mužů) a 13 % respondentů je má v originální lékárnici. Třetina domácností má léčiva doma rozložena na více místech, 2/3 pouze na jednom.

Top přípravky v lékárnkách

- Více než polovina domácností má doma nějaký PARALEN** (56 %). **Druhým nejčastějším lékem je IBALGIN**, který najdeme v lékárnici u 39 % domácností. **Shodně téměř pětina lidí (18 %) má doma ENDIARON a ACYLPYRIN**. Ostatní léky jsou zastoupeny již jen u cca desetiny a méně domácností – mezi častější patří dále FRAMYKOIN, FENISTIL, OPHTHALMO-SEPTONEX a STOPTUSSIN.

Pozn.: Statisticky významné rozdíly podle pohlaví a věku jsou vyznačeny červeně.

VÝSLEDKY VÝZKUMU – AUDIT LÉKÁRNIČEK

Specifikace zásob léků – počty, prošlé/použitelné, neporušené/načaté

- Průměrná česká domácnost má doma 13 různých léků – obchodních značek** (medián je 11 léků). Z toho je téměř polovina volně prodejných, třetina vázaných na předpis a desetina doplňků stravy. Jedna domácnost má tedy v průměru **6 léků volně prodejných, 5 vázaných na recept a 1-2 doplňky stravy**. Počet unikátních léků v domácnosti přitom roste s počtem osob a čistým příjmem domácnosti.
- Druhou možností je **hodnocení všech balení léčiv přítomných v domácnosti**. V tomto případě je **průměrný počet všech balení na jednu domácnost 17 kusů** (medián je 14). Ve srovnání s předchozím pohledem je zde patrný vyšší podíl léků receptových (41 %) na úkor volně prodejných (44 %), tzn. že lidé mají častěji doma více kusů léku na recept než volně prodejných nebo doplňků stravy. V průměru tedy v jedné domácnosti narazíme na 7 balení léku na recept, 7-8 balení volně prodejných léků a 2 balení doplňků stravy.
- Většina léčiv v domácnostech jsou načatá balení** (83 %).
- Většina léčiv také byla označena jako léky s vyhovující trvanlivostí, pouze **12 % všech domácích léků bylo prošlých**. Zajímavý je pohled na prošlé léky z hlediska používání. U léků pravidelně používaných bylo nalezeno pouze 1 % prošlých balení, u léků používaných při potížích se jednalo téměř o desetinu (9 %) a z léků nepoužívaných byla prošlá třetina (34 %).
- Převážná většina všech zaznamenaných balení léků je určena pro dospělé členy rodiny (78 %), pro děti je určeno 16 % léčiv a pro seniory 15 %.

Pravidelnost používání vs. nepoužívání léků

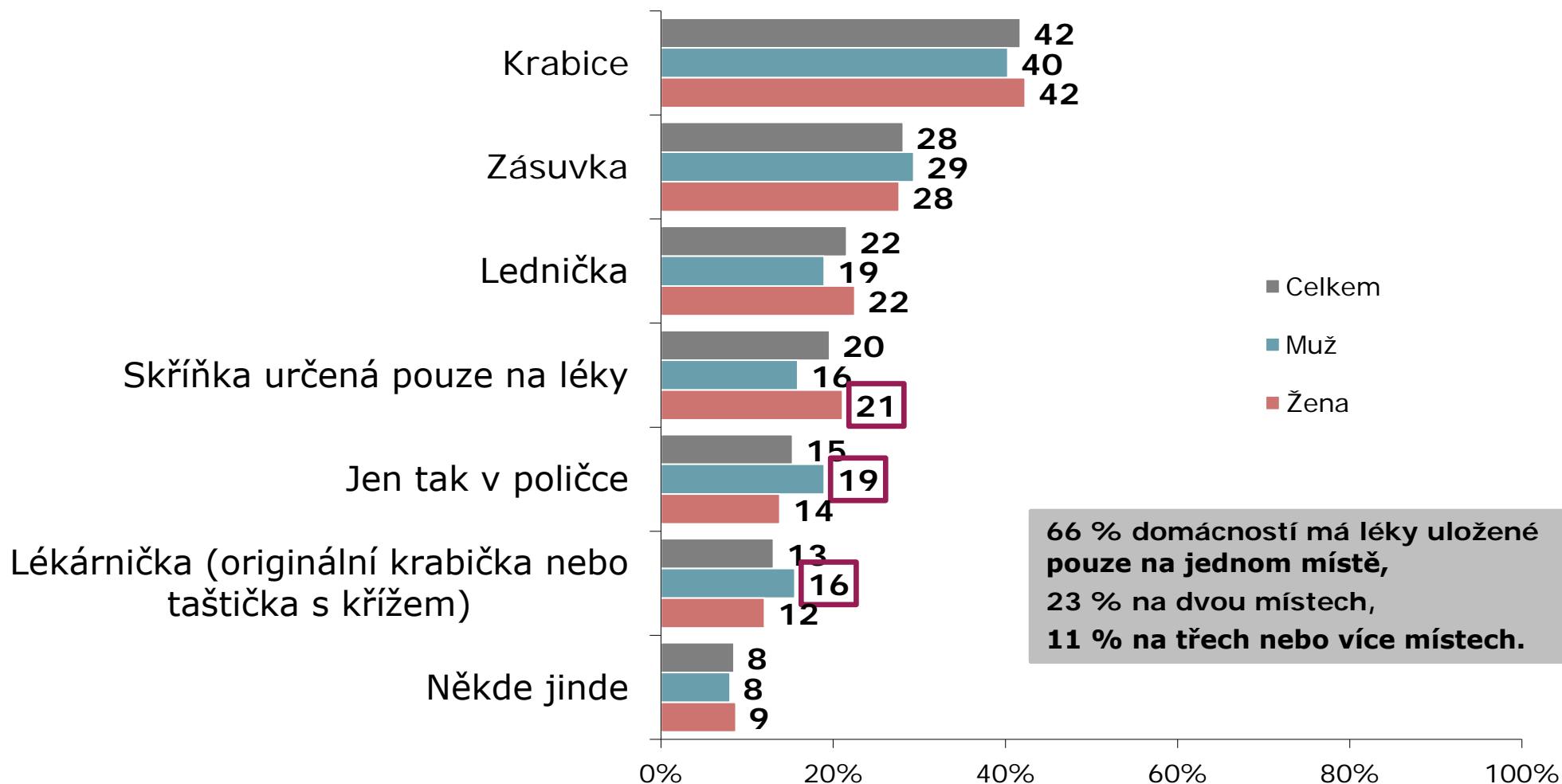
- 78 % všech balení léků**, které se nachází v domácnostech **jsou léky používané**. Z toho 26 % jsou léky používané pravidelně a dalších 52 % léky používané při potížích.
- Pětina všech léků (20 %), které se vyskytují v domácnostech, jsou léky nepoužívané**. Jedná se nejčastěji o léky nespotebované při nemoci (31 % z nich) nebo nakoupené do zásoby bez akutní potřeby léku (27 %). 12 % nepoužitých léků jsou léky prošlé a 9 % je po nějakém jiném členu rodiny.

Pozn.: Statisticky významné rozdíly podle pohlaví a věku jsou vyznačeny červeně.

Domácnosti mají léky uloženy hlavně v krabici či zásuvce

Q12. Místa, kde jsou v domácnosti léky uloženy

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2009

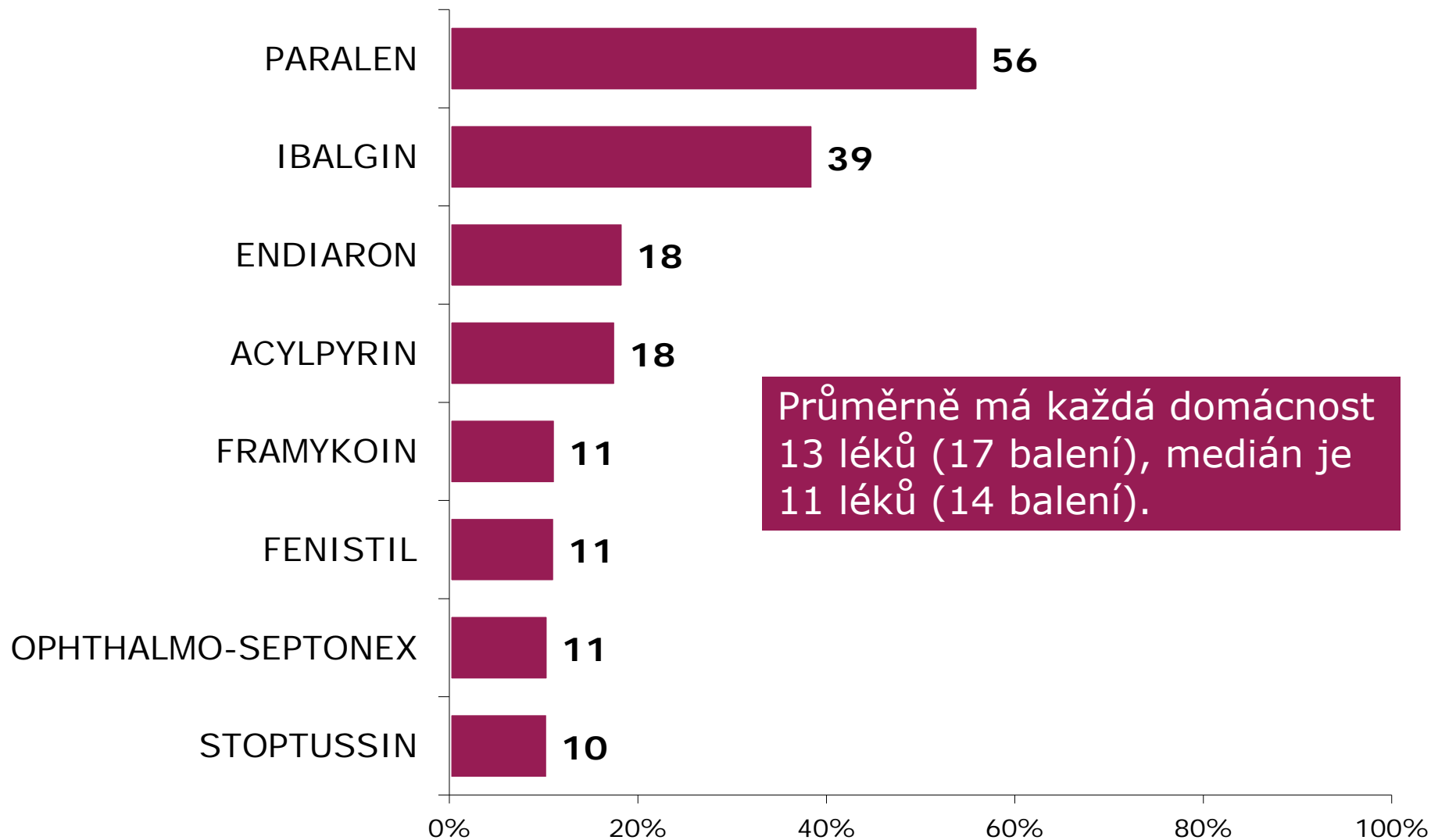

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Nejčastěji zastoupené přípravky v domácích lékárníčkách

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=2033

V grafu jsou znázorněny všechny lékové formy daného přípravku

Průměrně má každá domácnost 13 léků (17 balení), medián je 11 léků (14 balení).

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

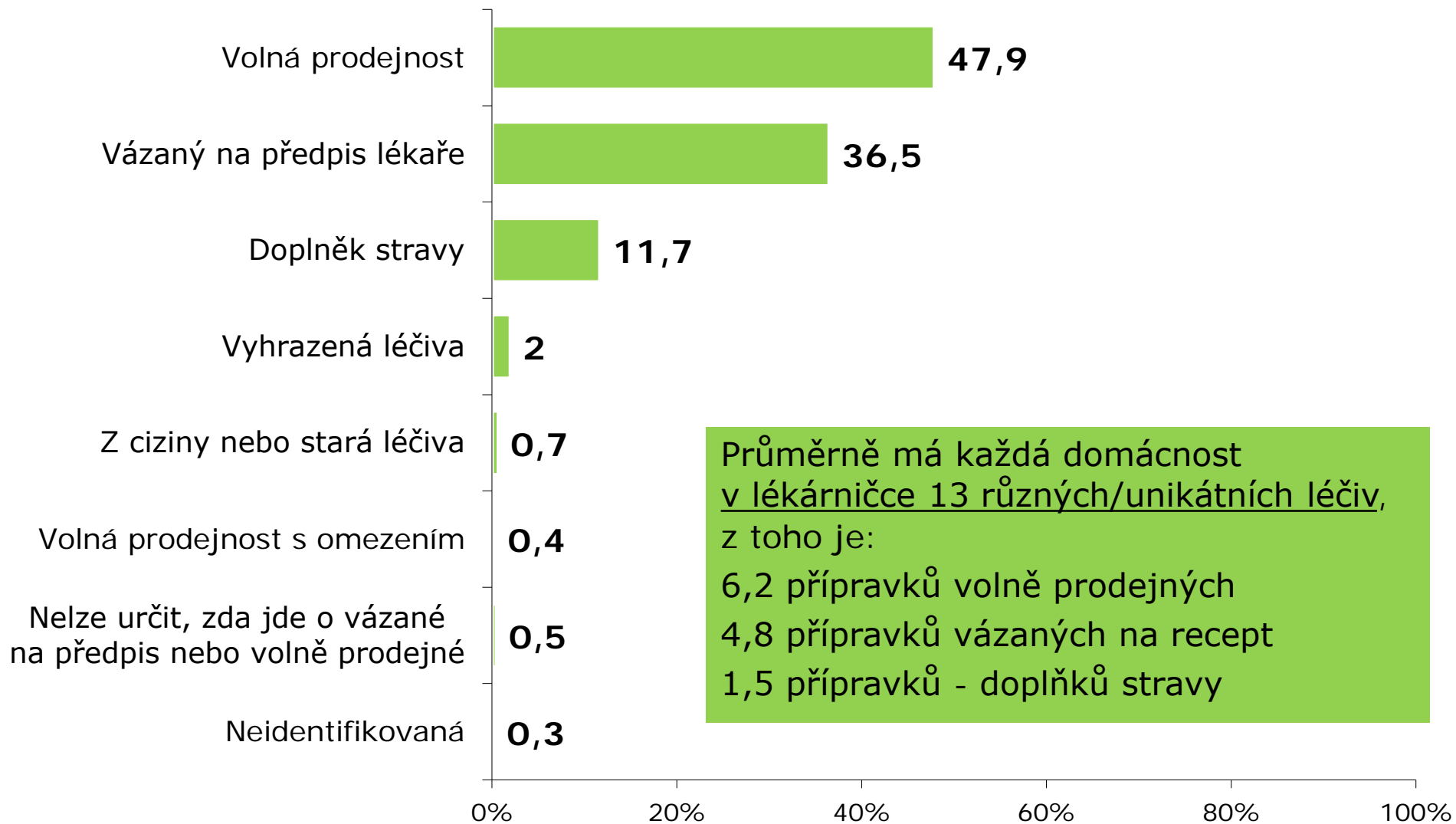
Průměrné počty unikátních léčiv

		Průměrný počet léčiv
Počet osob v domácnosti	Jeden	10
	Dva	12
	Tři	15
	Čtyři	16
	5 a více	16
Velikost obce	Do 999 obyvatel	12
	1000 - 4999 obyv.	13
	5000 - 19999 obyv.	14
	20000 - 99999 obyv.	12
	Nad 100 000 obyv.	15

		Průměrný počet léčiv
Příjem domácnosti	Do 15.000 Kč	11
	15.001-25.000 Kč	13
	25.001-35.000 Kč	14
	35.001-45.000 Kč	15
	45.000+ Kč	16
Rodinný stav	Svobodný(á)	10
	Žije s partnerem / partnerkou	14
	Ženatý/vdaná	14
	Rozvedený(á)	12
	Vdova/vdovec	12

Typ prodejnosti léčivých přípravků – „unikátní“ léky

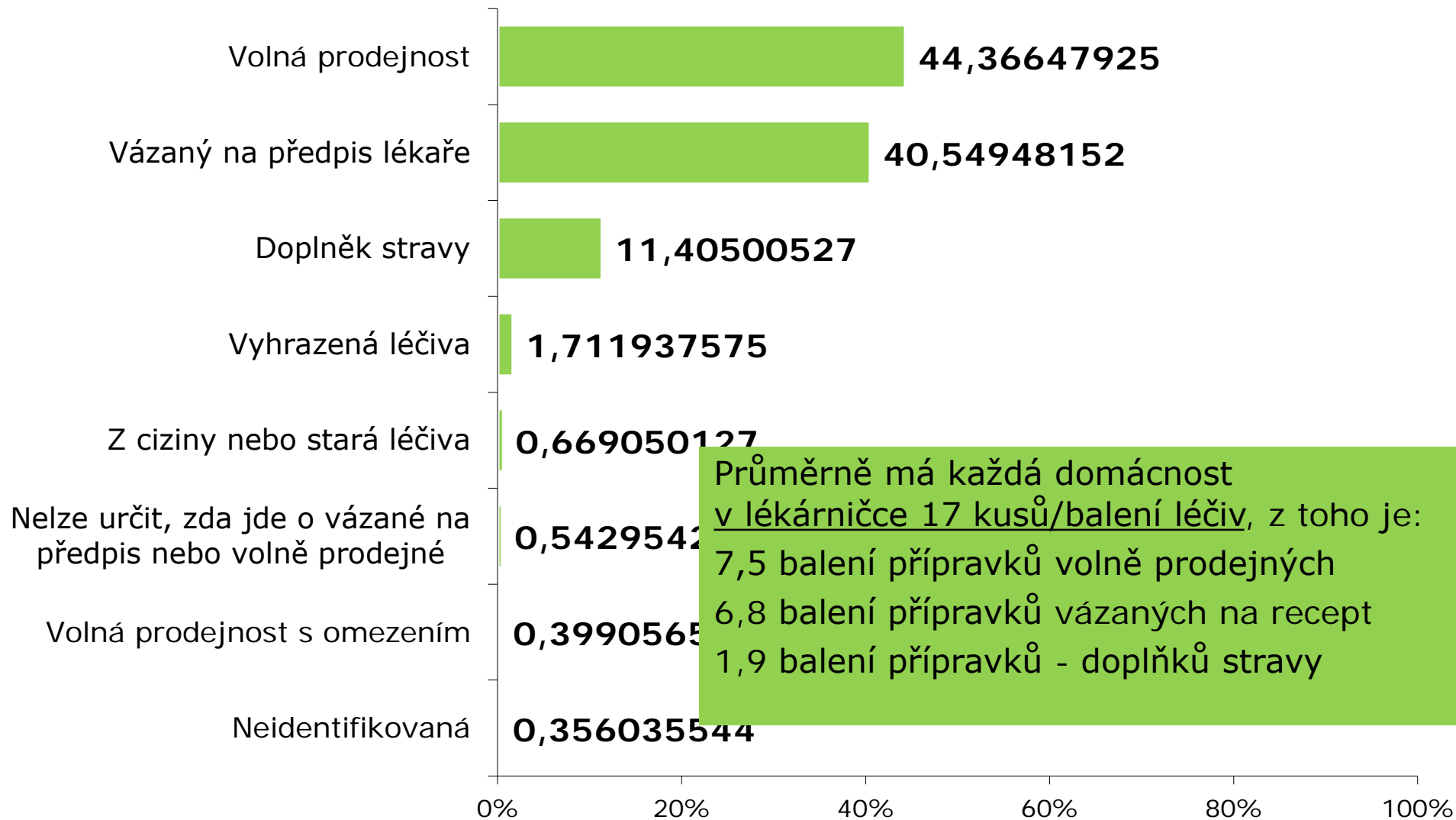
ZÁKLAD: Všechny léky, n=26516

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Typ prodejnosti léčivých přípravků – všechna balení

ZÁKLAD: Všechna balení léků, n=34105

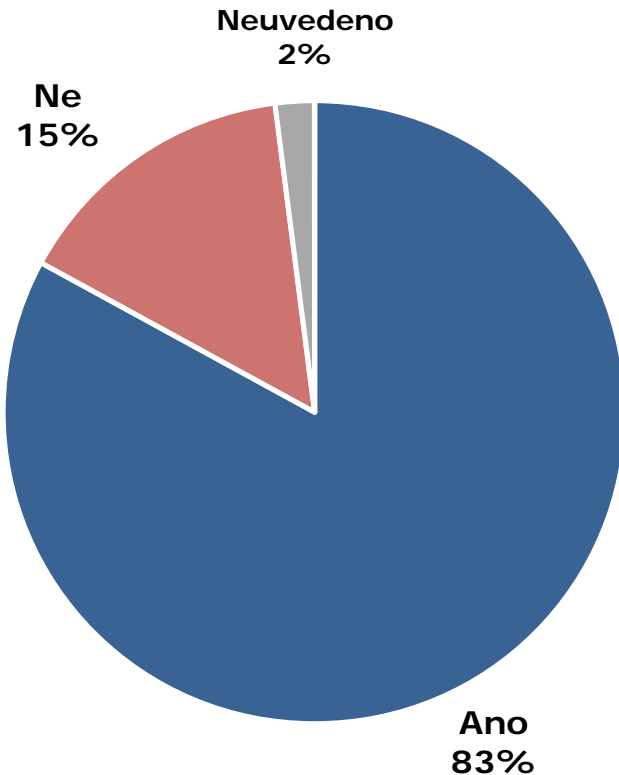
Průměrně má každá domácnost v lékárnice 17 kusů/balení léčiv, z toho je:
7,5 balení přípravků volně prodejných
6,8 balení přípravků vázaných na recept
1,9 balení přípravků - doplňků stravy

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Většina léků je načatých a neprošlých

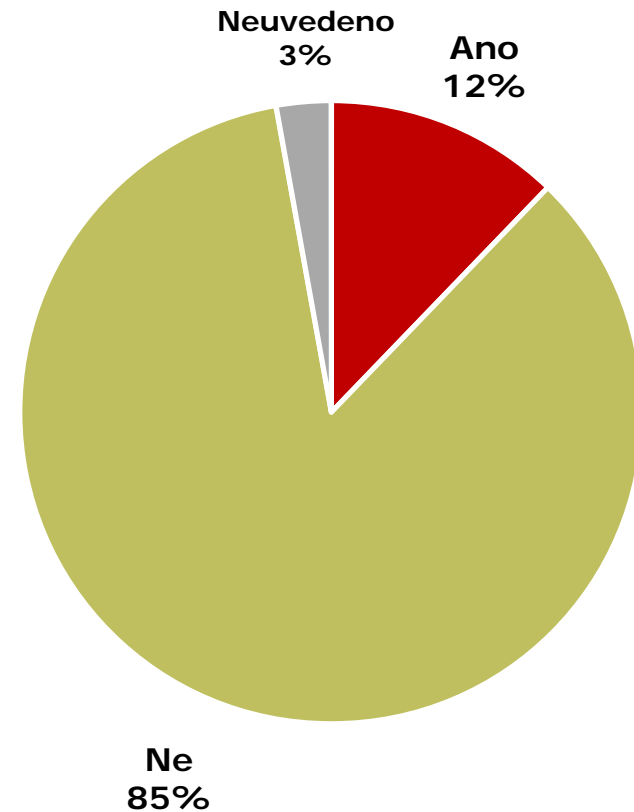
L5. Je lék načatý?

ZÁKLAD: Všechna balení léků, n=34105

L6. Je lék prošlý?

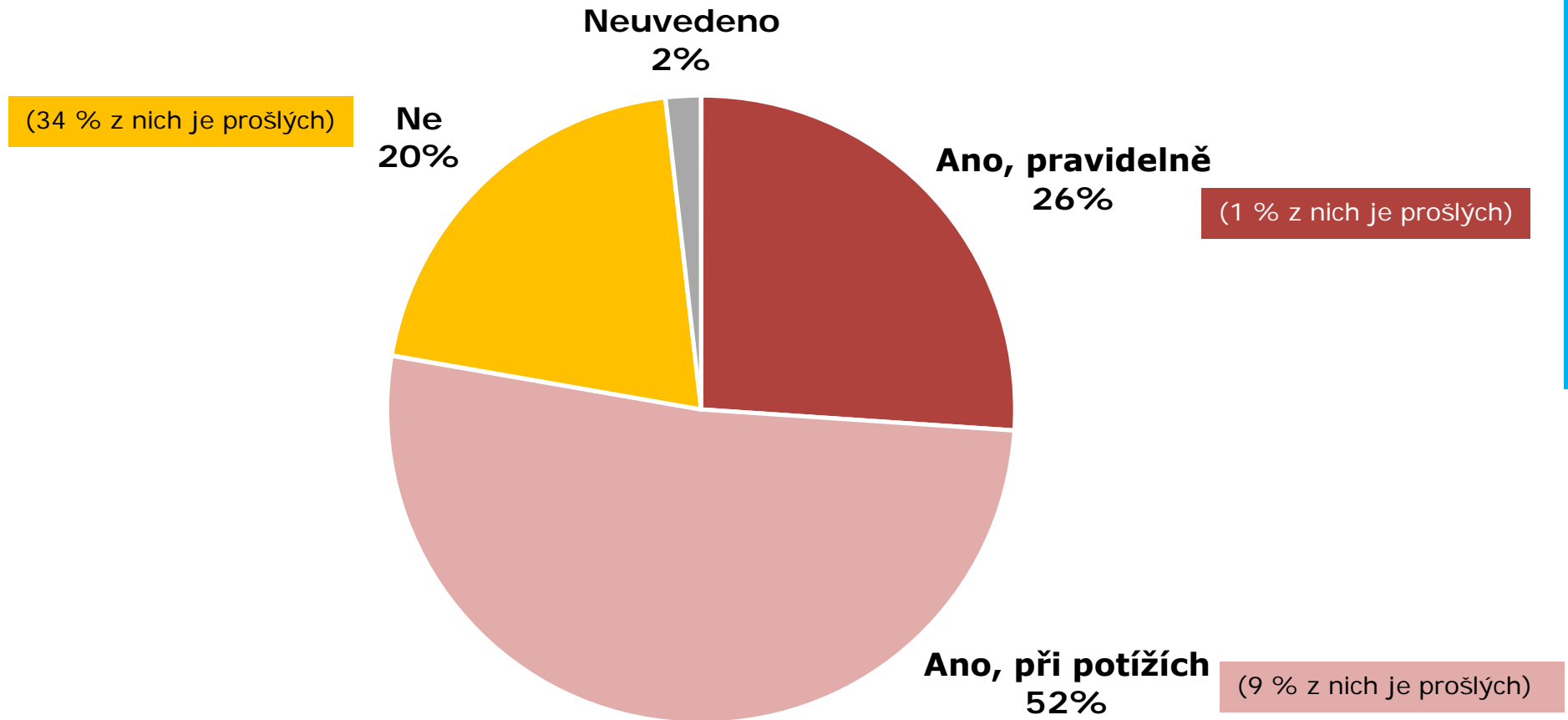
ZÁKLAD: Všechna balení léků, n=34105

Polovina léků je pacientem užívána pouze při potížích

L7. Je léčivo pacientem pravidelně užíváno?

ZÁKLAD: Všechna balení léků, n=34105

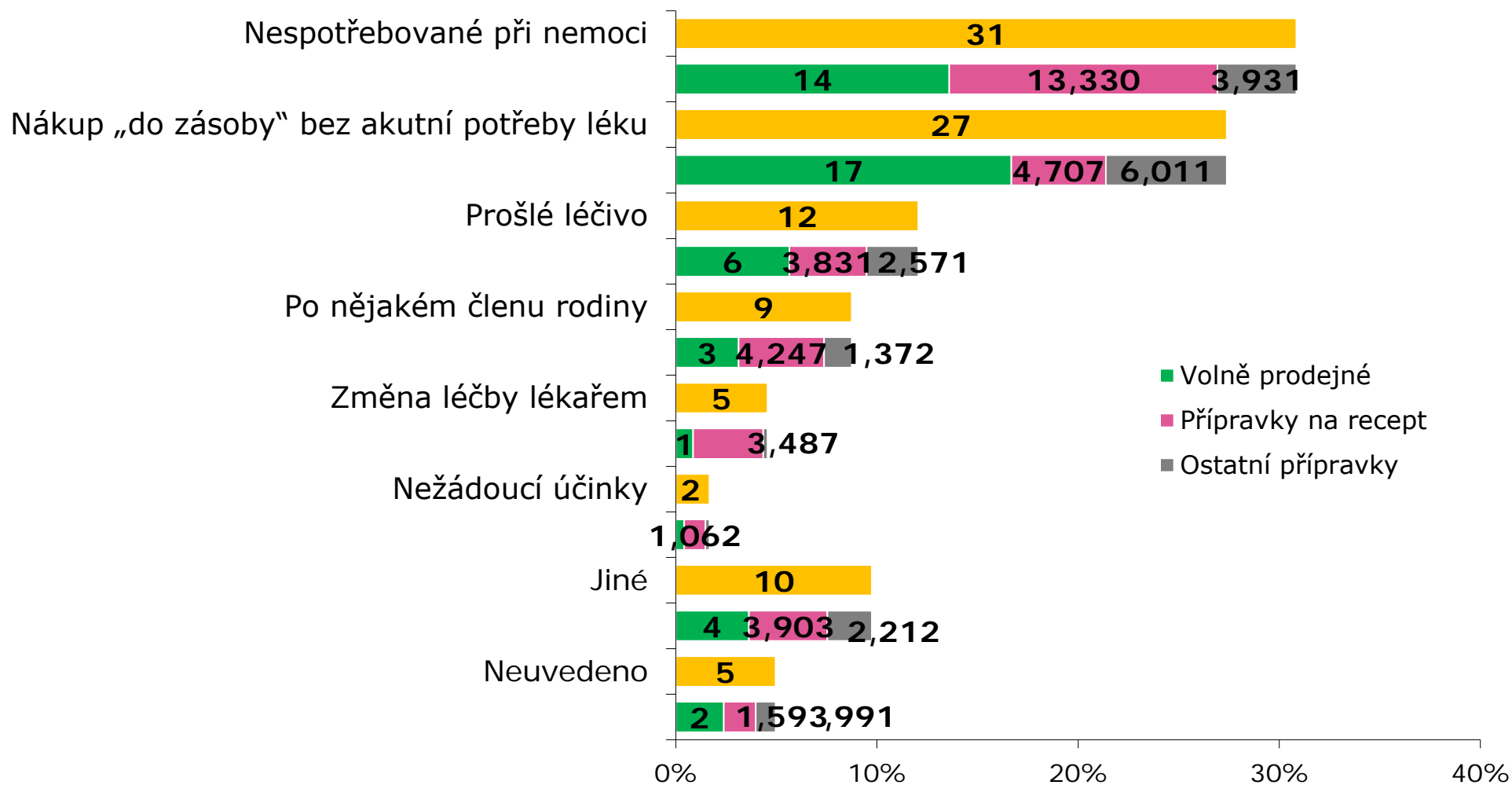

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

1/3 léků je nespotřebovaná po nemoci, 1/3 je do zásoby

L8. Z jakého důvodu není léčivo používáno?

ZÁKLAD: Všechna balení léků, která nejsou pacientem užívána, n=6968

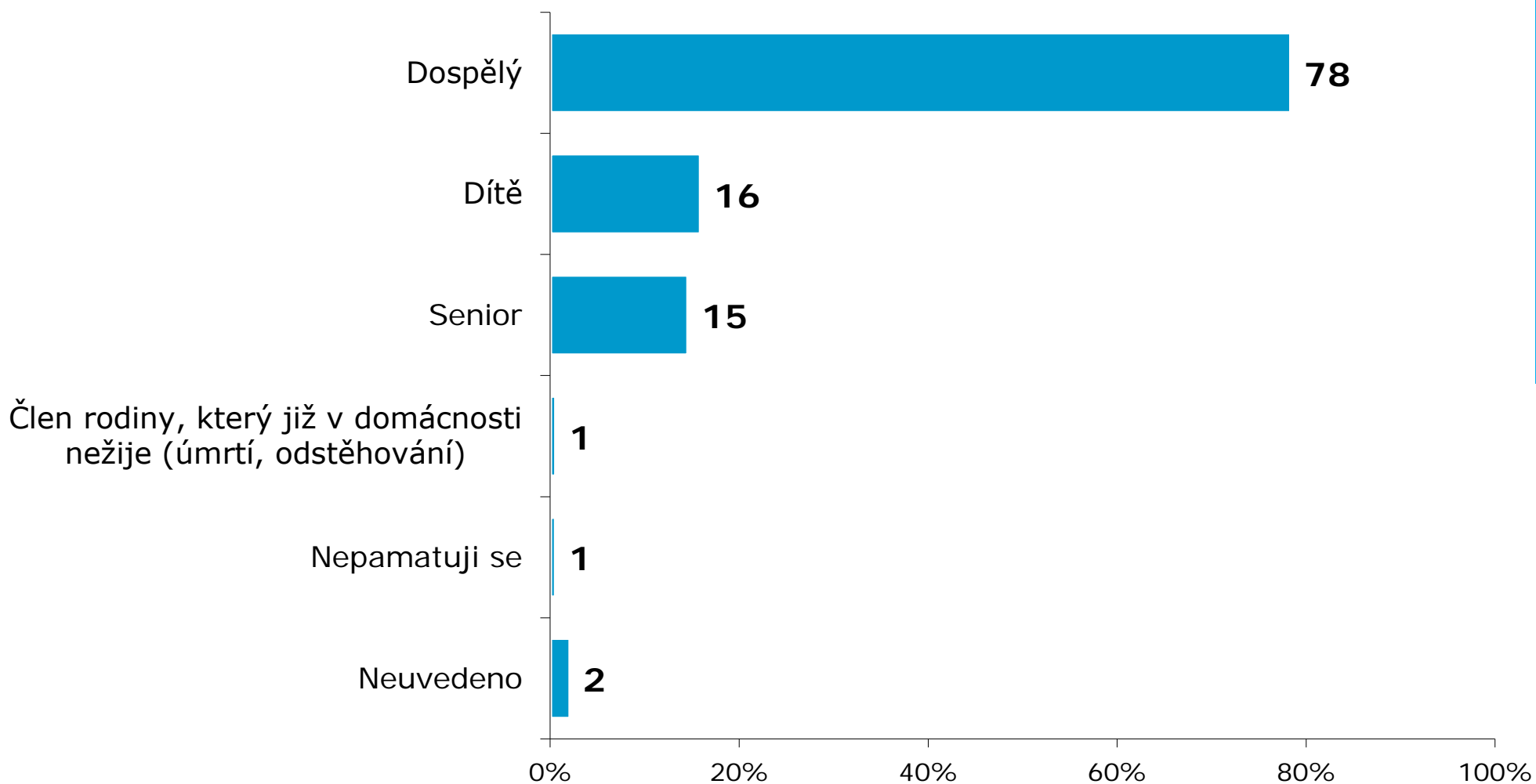

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Určení léčiva v domácnosti

L9. Pro koho je léčivo určeno?

ZÁKLAD: Všechna balení léků, n=34105

ZDROJ: STEM/MARK - Léčiva v domácnostech, Červen 2012

Dotazník

STEM MARK MARKETINGOVÝ VÝZKUM JE DIALOG Chlumčanského 5/497, Praha 8, 180 00 Léčiva v domácnosti – C2777 Duben – květen 2012				
Tazatel	Kodér	Děrovač 1	Děrovač 2	Respondent
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Dobrý den, jmenuji se..... a jsem tazatelkou (tazatelem) společnosti STEM/MARK, která se zabývá výzkumem trhu a veřejného mínění a v rámci této činnosti také projekty z oblasti zdravotnictví. V současné době provádíme dotazování mezi domácnostmi v rámci celé České republiky zaměřené na léčivé přípravky. Zaručujeme Vám naprostou anonymitu Vašich názorů, neboť Vaše odpovědi budou vyhodnoceny neadresně společně s ostatními odpověďmi dotazovaných respondentů v ČR. Dotazování bude trvat asi 40 minut.

1. Kontrolujete stav a dobu použitelnosti léků, které doma máte?

Ano, pravidelně	1
Ano, čas od času	2
Pouze výjimečně	3
Pouze u těch, které bych chtěl/a právě použít	4
Léky nikdy nekontroluji	5

2. Máte doma nějaké léky, které jste nikdy nepoužili?

Ano, většinu	1 --> otázka 3
Ano, poměrně mnoho	2 --> otázka 3
Ano, některé léky jsem nikdy nepoužil/a	3 --> otázka 3
Ne, doma mám pouze ty léky, které pravidelně nebo alespoň občas užívám	4 --> otázka 4

Pozor filtr: Pokud v předchozí otázce odpověděli 1,2,3

3. Z jakého důvodu máte doma léky, které nepoužíváte? Možno více odpovědí

Byla mi nasazena jiná léčba a lék mi doma zbyl	1
Při léčbě se objevily nežádoucí účinky a lék jsem vysadil/a	2
Lék má prošlou dobu použitelnosti	3
Lék doma zbyl po jiném členu rodiny, který již zemřel	4
Lék mám doma „do zásoby“	5
Jiné důvody	6
Vypište.....	

Odpovídají všichni

4. Víte, že nepoužitelné léky můžete bezplatně vrátit v jakékoli lékárně, která se postará o jejich likvidaci?

Ano, vím	1 --> otázka 5
Ne, o tom nevím	2 --> otázka 6

Pozor filtr: Pokud v předchozí otázce odpověděli 1

5. Už se Vám stalo, že Vám v lékárně nepoužitelné léky nechťeli vzít?

Ano, pouze jednou výjimečně	1
Ano, více než jednou	2
Ne	3

Odpovídají všichni

6. Jakým způsobem nakládáte s léky, které již nechcete používat? Možno více odpovědí

Vyhodím je do popelnice spolu s běžným odpadem	1
Odevzdám je někomu z příbuzných	2
Odevzdám je lékaři nebo sestře v ordinaci	3
Odevzdám je v lékárně	4
Odevzdám je do sběrného dvora	5
Nikam je neodevzdávám, nechávám si je doma	6

7. Víte, že léky je třeba skladovat za určitých podmínek (teplo, světlo) a že je tato informace uvedena v příbalové informaci?

Ano, vím	1 --> otázka 8
Ne, nevím	2 --> otázka 9

Pozor filtr: Pokud v předchozí otázce odpověděli 1

8. Skladujete léčivé přípravky přesně podle těchto doporučení?

Ano, vždy si příbalový leták přečtu a skladuji lék přesně podle něj	1
Někdy na to zapomenu a lék skladuji jinak, než je doporučeno	2
Všechny léky skladuji stejně, nezjišťuji podrobnosti o jejich správném skladování	3

Odpovídají všichni

9. Užíváte léčivé přípravky přesně tak, jak Vám doporučil lékař nebo lékárník?

Ano	1
Většinou ano, ale občas si lék vezmu jinak, než mi bylo doporučeno	2
Nevím, nejsem si jistý/á	3
Ne, lék si vezmu tehdy, když si na to vzpomenu	4

10. Čtete vždy příbalovou informaci léčivého přípravku?

Ano, vždy	1 --> otázka 11
Pouze u léků, které neznám a nejsem si jist jejich užíváním	2 --> otázka 11
Příbalovou informaci čtu pouze výjimečně	3 --> otázka 11
Příbalovou informaci nikdy nečtu	4 --> otázka 11

Pozor filtr: Pokud v předchozí otázce odpověděli 1,2,3

Dotazník

11. V případě, že příbalovou informaci čtete, rozumíte jejímu obsahu?

Zcela rozumím	1
Spíše rozumím	2
Spíše nerozumím	3
Vůbec nerozumím	4

Odpovídají všichni

Nakonec ještě několik údajů pro statistické zpracování.

S1. Kolik je Vám let?

Pokyn: Vypíšte do rámečku!

S2. Pohlaví dotázaného:

Muž	1
Žena	2

S3. Jaké je Vaše nejvyšší školní vzdělání?

Základní bez vyučení	1
Vyučen bez maturity	2
Maturita	3
Vysoká škola	4

S4. Rodinný stav:

Svobodný(á)	1
Žije s partnerem / partnerkou	2
Ženatý/vdaná	3
Rozvedený(á)	4
Vdova/vdovec	5

S5. Kolik je ve Vaší domácnosti celkem osob včetně Vás? Řekněte mi, prosím, kolik z toho je ekonomicky činných a kolik je závislých dětí, tj. dětí, které ještě nemají svůj vlastní příjem.

POČET OSOB CELKEM:

Z TOHO ekonomicky činných:

Z TOHO závislých dětí:

S6. Jaké jsou celkové čisté měsíční příjmy ze zaměstnání, z vedlejších výdělků, z podnikání a ze sociálního zabezpečení za všechny členy Vaší domácnosti?

Příjem domácnosti v Kč:

S7. Jaké je Vaše sociální postavení?

Student, učeň	1
Důchodce- pracující	2
Důchodce - nepracující	3
Nezaměstnaný	4
v domácnosti (včetně MD)	5
Zaměstnanec	6
Živnostník, svobodné povolání, soukromý zemědělec	7
Majitel obchodní firmy bez zaměstnanců	8
Majitel obchodní firmy se zaměstnanci	9

S8. Velikost obce:

Vesnice do 999 obyvatel	1
Obec 1000 - 4999 obyvatel	2
Město s 5000 - 19999 obyvateli	3
Město s 20000 - 99999 obyvateli	4
Velkoměsto nad 100 000 obyvatel	5

S9. Okres trvalého bydliště:

Okres:

S10. Datum šetření:

den:

měsíc:

S10. Čas návštěvy v domácnosti:

Od: Do:

Nyní, prosím, požádejte o lékárníčku a jděte na následující otázku.

12. Vypíšte všechna místa, kde jsou v domácnosti léky uloženy?

Nezapínejte nás místnost, ale konkrétní místo/způsob uložení. Možná více odpovědí

Lékárnička (originální krabička nebo taštička s křížem)	1
Zásuvka	2
Krabice	3
Skříňka určená pouze na léky	4
Lednička	5
Jen tak v poličce	6
Někde jinde, kde	7
.....	

Pokračujte výpisem všech léků do přiložených karet.

Karty

Č.	Název léčivého přípravku	Velikost původního balení (je napsáno na obalu krabičky)	Typ balení 1 Balení tablet 2 Blistr/platičko 3 Lahvička 4 Tuba/Mast/Gel 5 Čípky 6 Sprej 7 Injekce 8 Lék připravený v lékárně 9 Jiné	Počet balení/ blistrů	Načaté		Prošlé		Pacientem pravidelně užívané 1 Ano, pravidelně 2 Ano, při potížích 3 Ne <i>Pokud 3 →</i>	Nepoužívané z důvodu (vyberte nejvhodnější) 1 Změna léčby lékařem 2 Prošlé léčivo 3 Po nějakém členu rodiny 4 Nežádoucí účinky 5 Nákup „do zásoby“ bez akutní potřeby léku 6 Nespotřebované při nemoci 7 Jiné (nevypisujte)	Pro koho je léčivo určeno (možno více odpovědí) 1 Dítě 2 Dospělý 3 Senior 4 Člen rodiny, který již v domácnosti nežije (úmrtí, odstěhování) 5 Nepamatují se (nenabízejte)
					1 Ano 2 Ne	1 Ano 2 Ne	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7			
1			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
2			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
3			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
4			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
5			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
6			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
7			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
8			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
9			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
10			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
11			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
12			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
13			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
14			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
15			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
16			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
17			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
18			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
19			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		
20			1 2 3 4 5 6 7 8 9		1 2	1 2	1 2 3	1 2 3 4 5 6 7	1 2 3 4 5		